

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΠΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ COVID-
19, ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ. ΜΕΛΕΤΕΣ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

Φωτεινή Θάνου, Α.Μ: 9726

Βασίλειος Παπαθανασίου, ΑΜ: 17113

Μεσολόγγι 2021

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΠΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ COVID-
19, ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ. ΜΕΛΕΤΕΣ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

Φωτεινή Θάνου, Α.Μ: 9726

Βασίλειος Παπαθανασίου, ΑΜ: 17113

Επιβλέπων καθηγητής
Ευάγγελος Δασκαλόπουλος

Μεσολόγγι 2021

UNIVERSITY OF PATRAS

SCHOOL OF ECONOMICS & BUSINESS

DEPARTMENT OF MANAGEMENT SCIENCE AND
TECHNOLOGY

**FORMER DEPARTMENT OF BUSINESS
ADMINISTRATION AT MESSOLONGHI**

THESIS

THE EFFECTS OF THE COVID-19 PANDEMIC ON
SPORT. CASE STUDIES

Fotini Thanou

Basilios Papathanasiou

Messolonghi 2021

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

Στις οικογένειές μας

Είπαν για τον Covid-19...

«Δίχως δικαιοσύνη και ισότητα δεν μπορούμε να ξεμπερδέψουμε με τον Covid-19, τον HIV ή οποιαδήποτε άλλη πανδημία...»

*Peter Sands**

«Νιώθω σαν να υπάρχει μεγάλη βιασύνη για να επιστρέψουμε στη δράση. Οι άνθρωποι θέλουν να βγάλουν λεφτά. Καταλαβαίνω πόσο σημαντικό είναι να έχουμε εκδηλώσεις και παιχνίδια, αλλά αν αυτά θέτουν σε κίνδυνο κάποιον, τότε αυτό είναι γελοίο. Ελπίζω ότι όλοι παίρνουν μέτρα Δεν βλέπω τον λόγο να επιστρέψουμε στη δράση πολύ νωρίς...»

*John Millman***

«Δεν πρόκειται να θυσιάσουμε την ασφάλεια, προσπαθώντας να επιστρέψουμε στα παιχνίδια...»

*James van Riemsdyk****

- * Ο Peter Sands είναι Βρετανός τραπεζίτης και εκτελεστικός διευθυντής του Παγκόσμιου Ταμείου για την καταπολέμηση του AIDS, της φυματίωσης και της ελονοσίας.
- ** Ο John Millman είναι Αυστραλός τενίστας, νούμερο 39 στον κόσμο, στη σειρά κατάταξης.
- *** Ο James van Riemsdyk είναι Αμερικανός επαγγελματίας παίχτης στο χόκεϊ επί πάγου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα εργασία περιείχε μια σημαντική εγγενή δυσκολία, κατά τη συγγραφή της, εξαιτίας της επικαιρότητάς της. Έπρεπε να συλλεχθούν σχετικά επιστημονικά άρθρα από αγγλόφωνη, κατά βάση, βιβλιογραφία, τα οποία έχουν δημοσιευθεί κυρίως τον τελευταίο χρόνο (2020-2021), το χρονικό διάστημα δηλαδή που προκαλεί, κατατρύχει και αποστεώνει την ανθρωπότητα ο κορονοϊός, SARS-CoV-2, η γενεσιουργός αιτία της λοίμωξης COVID-19 (σχετικά βιβλία με το θέμα της εργασίας μας, προφανώς, δεν υπήρχαν στη βιβλιογραφία, δεδομένου ότι δεν έχουν εκδοθεί ακόμη).

Ωστόσο, οι δυσκολίες, αν όχι όλες, οι περισσότερες, τουλάχιστον, κάμπτονται και υποχωρούν, όταν στον δρόμο προς τον προορισμό, συναντάει κανείς πρόθυμους «Σαμαρείτες», οι οποίοι, καλοθέλητα, αφαιρούν εμπόδια και προσθέτουν στηρίγματα και κουράγιο.

Θέλουμε ειλικρινώς να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας στον επιβλέποντα αυτής της εργασίας τον Δρ. Ευάγγελο Δασκαλόπουλο, οποίος ακούραστα και αγόγγυστα μας κατηύθυνε και οριοθετούσε τις αναζητήσεις μας και μας συμπαραστεκόταν υποδειγματικά σε κάθε συγγραφικό σκόπελο που συναντούσαμε. Η βοήθειά του ήταν πολύπλευρη και πολύτιμη και για άλλη μια φορά τον ευχαριστούμε πολύ.

Επιπλέον θέλουμε να ευχαριστήσουμε τους φίλους και συναδέλφους στους οποίους απευθυνθήκαμε για μας πουν τη γνώμη τους, κατά το αρχικό στάδιο της σκιαγράφησης και δόμησης της εργασίας αλλά και της επιλογής και συγκεκριμενοποίησης του περιεχομένου της εργασίας.

Τέλος ευχαριστούμε πολύ τις οικογένειές μας, οι οποίες μας παρείχαν χώρο και χρόνο, ώστε απερίσκεπτοι και προσηλωμένοι να φτάσουμε στον τερματισμό μας, τη συγγραφή δηλαδή της παρούσας εργασίας που επικεντρώθηκε στα δεινά και στις αγκυλώσεις που επέφερε η πανδημία γενικά στον κόσμο αλλά και ειδικότερα στους αθλητικούς χώρους.

Οι πληγές του κορονοϊού στον αθλητισμό (στα σπορ, στη σωματική δραστηριότητα, στην οικονομία), αλλά και γενικά στη ζωή είναι πολλές, αλλά όπως μας διδάσκει ο ίδιος ο αθλητισμός, οι κανόνες, η θέληση και οι στόχοι είναι υψηλά προαπαιτούμενα για κάθε λύτρωση...

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανθρωπότητα στο διάβα της πολύχρονης ιστορίας της ήρθε αντιμέτωπη με πολλές και ποικίλες προκλήσεις. Από όλες τις απειλές που βίωσαν οι άνθρωποι, οι πανδημίες που εμφανίστηκαν, κατά καιρούς, ήταν εκείνες οι οποίες προξένησαν τον μεγαλύτερο όλεθρο. Ως πανδημία χαρακτηρίζεται μια επιδημική μολυσματική ασθένεια, η οποία εξαπλώνεται γρήγορα, σε μια μεγάλη περιοχή, και προσβάλλει, το ίδιο χρονικό διάστημα, το σύνολο ή το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της. Από την πρώτη καταγεγραμμένη πανδημία του Λοιμού της Αθήνας, μέχρι τον Μαύρο Θάνατο του Μεσαίωνα και έως και την τρέχουσα πανδημία του COVID-19, οι επιπτώσεις των πανδημιών άφησαν πολλές πληγές, αγιάτρευτα τραύματα και προξένησαν εκατομμύρια θανάτους. Πέραν των υγειονομικών επιπτώσεων (στη σωματική και ψυχική υγεία), οι πανδημίες προκαλούν σοβαρές αναταράξεις και κλυδωνισμούς στην ανθρώπινη οικονομική και κοινωνική ζωή των περιοχών που πλήττουν. Τα πολλά περιοριστικά μέτρα, που οι χώρες εξαναγκάζονται να λάβουν, ώστε να αναχαιτιστεί η εξάπλωση της ασθένειας, δημιουργούν κρίσιμα, ανεπάντεχα και πρωτοφανή πολυτομεακά προβλήματα στα οποία οι κοινωνίες δυσκολεύονται να απαντήσουν και να προσαρμοστούν. Η παρούσα εργασία, αρχικά, οριοθετεί εννοιολογικά την πανδημία, αναφέρει τις πλέον οδυνηρές για την ανθρωπότητα και επισημαίνει τις επιπτώσεις των πανδημιών στην κοινωνικοοικονομική ζωή, ανά τον κόσμο. Στη συνέχεια, παρουσιάζει πολλά στοιχεία (αιτιολογία, τρόπο μετάδοσης, μέτρα προστασίας, συμπτωματολογία, επιδημιολογία), που αφορούν στον ιό SARS-CoV-2, καθώς και στην τρέχουσα πανδημία COVID-19 την οποία προκάλεσε. Ακολούθως, αναφέρονται, οι πολυεπίπεδες επιπτώσεις της λοίμωξης COVID-19 στην κοινωνία και ειδικότερα στους χώρους του αθλητισμού. Ο αρνητικός αντίκτυπος της πανδημίας COVID-19, στον αθλητισμό, ήταν τουλάχιστον τριπλός: α) στη φυσική δραστηριότητα (άθληση) των ανθρώπων, αφού αυτή μειώθηκε, β) σε όλα σχεδόν τα σπορ, δεδομένου ότι, μάλλον, όλα τα παιχνίδια αναβλήθηκαν ή ακυρώθηκαν, και όταν ξανάρχισαν πραγματοποιήθηκαν χωρίς θεατές (παιχνίδια-φαντάσματα) και γ) στην οικονομία του αθλητισμού, καθότι πολλές βιομηχανίες, εταιρείες και σύλλογοι περιόρισαν τις λειτουργίες τους και αναγκάστηκαν να απολύσουν υπαλλήλους τους. Η αναβολή των Ολυμπιακών αγώνων του 2020 στο Τόκιο ήταν η σημαντικότερη παρενέργεια της πανδημίας στον αθλητισμό. Από το ερευνητικό μέρος της εργασίας διαπιστώθηκε ότι ο χώρος του ερασιτεχνικού αθλητισμού τραυματίστηκε πολύ, σε αθλητικό προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο, από τις περιοριστικές συνθήκες που επέβαλαν

τα μέτρα κατά της εξάπλωσης του κορονοϊού. Τέλος, η εργασία αναφέρει γενικά συμπεράσματα αλλά και καταθέτει προτάσεις, ώστε η οδυνηρή εμπειρία της πανδημίας COVID-19 να λειτουργήσει ως παρακαταθήκη, η οποία θα κληροδοτηθεί στις επόμενες γενιές και στο μέλλον.

Λέξεις κλειδιά: Κορονοϊός, COVID-19, SARS-CoV-2, επιπτώσεις, αθλητισμός

ABSTRACT

Humanity, in the course of its long history, has faced many and varied challenges. Of all the threats experienced by humans, the pandemics that appeared, at times, were the ones that caused the most disaster. A pandemic is an epidemic infectious disease that spreads rapidly over a large area and affects all or most of the population over a period of time. From the first recorded pandemic of the Plague of Athens to the Black Death of the Middle Ages and to the current pandemic of COVID-19, the effects of the pandemics left many, incurable wounds causing millions of deaths. In addition to the health effects (on physical and mental health), pandemics cause serious disturbances and shocks to the human economic and social life of the affected areas. The many restrictive measures that countries are being forced to take in order to intercept the spread of the disease, create critical, unexpected and unprecedented multidisciplinary problems to which societies find it difficult to respond and adapt. The present work, initially, delineates the pandemic as a concept, mentions the most painful ones for humanity and points out the effects of pandemics on socio-economic life, around the world. It then presents many elements (etiology, transmissional modes, protection measures, symptomatology, epidemiology), related to the SARS-CoV-2 virus, as well as the current COVID-19 pandemic, which the virus caused. Next, the multilevel effects of COVID-19 infection on society and in particular on sports are reported. The negative impact of the COVID-19 pandemic, in sports, was at least threefold: a) in people's physical activity, as it decreased, b) in almost all sports, since, all games were postponed or canceled, and when they restarted, they took place without spectators (ghost games) and c) in the sports economy, as many industries, companies and clubs reduced their operations and were forced to dismiss their employees. The postponement of the 2020 Olympic Games in Tokyo was the most important effect of pandemic on sports. From the research part of this work it was found that the field of sports was severely injured, in sports personnel and social level, by the restrictive conditions imposed by the measures against the spread of the coronavirus. Finally, the paper presents general conclusions but also puts forward proposals, so as the harrowing experience of the COVID-19 pandemic acts as a legacy, which will be inherited to the next generations and in the future.

Keywords: Coronavirus, Covid 19, SARS-CoV-2, effects, sports

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	x
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	xi
ABSTRACT	xiii
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	xv
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	xvii
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	xviii
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	xx
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	xxi
1 Οι κυριότερες πανδημίες στην καταγραμμένη ιστορία της ανθρωπότητας.....	1
2 Επιπτώσεις των πανδημιών στην κοινωνικοοικονομική ζωή, ανά τον κόσμο. Γενικές επισημάνσεις.....	5
2.1 Οικονομικές επιπτώσεις των πανδημιών.....	5
2.2 Κοινωνικές και ψυχολογικές επιπτώσεις των πανδημιών.....	6
3 Ο COVID-19 και οι επιπτώσεις του στις ανθρώπινες ζωές και τις ανθρώπινες κοινωνίες 11	
3.1 Ο ιός SARS-CoV-2 και η λοίμωξη COVID-19	11
3.2 Μέτρα κατά της εξάπλωσης του κορονοϊού.....	14
3.3 Συμπτωματολογία του κορονοϊού	16
3.4 Επιπτώσεις της COVID-19 στην κοινωνία και στην εκπαίδευση.....	18
4 Η νόσος COVID-19 και οι γενικές και ειδικές επιπτώσεις της στον αθλητισμό.....	22
4.1 Η σημασία και η αξία του αθλητισμού για τον άνθρωπο.....	22
4.2 Η φυσική δραστηριότητα και τα πλεονεκτήματά της	24
4.2.1 Η φυσική δραστηριότητα σε συνθήκες πανδημίας	26
4.3 Οι επιπτώσεις της Covid-19 στα αθλήματα (σπορ).....	30

4.3.1	Οι επιπτώσεις της Covid-19 στον βασιλιά των σπορ	32
4.3.2	Οι επιπτώσεις της Covid-19 στον στίβο και σε άλλα αθλήματα.....	34
4.4	Οι οικονομικές επιπτώσεις της COVID-19 στον αθλητισμό	36
5	Η έρευνα.....	42
5.1	Πρωτοτυπία, σημαντικότητα και επικαιρότητα της έρευνας	42
5.2	Σκοπός της έρευνας	44
5.3	Ερευνητικά ερωτήματα	44
5.4	Το δείγμα της έρευνας.....	45
5.5	Μέσο και διαδικασία συλλογής δεδομένων	45
5.6	Το τελικό ερωτηματολόγιο.....	46
5.7	Οι ερωτήσεις για κάθε ερευνητικό ερώτημα.....	47
6	Περιγραφή των αποτελεσμάτων της έρευνας	49
6.1	Δημογραφικά – ατομικά στοιχεία	49
6.2	Ερευνητικά ερωτήματα	54
6.2.1	1ο ερευνητικό ερώτημα	54
6.2.2	2ο ερευνητικό ερώτημα	56
6.2.3	3ο ερευνητικό ερώτημα	58
6.2.4	4ο ερευνητικό ερώτημα	63
6.2.5	5ο ερευνητικό ερώτημα	66
6.2.6	6ο ερευνητικό ερώτημα	68
6.2.7	7ο ερευνητικό ερώτημα	68
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ/ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	69
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	75
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	89
	Το ερωτηματολόγιο της έρευνας	89

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Ο κορονοϊός SARS-CoV-2 με τις προεξέχουσες ακίδες γλυκοπρωτεϊνών, που τον κάνουν να μοιάζει με στέμμα (κορόνα).....	11
Εικόνα 2: Ο SARS-CoV-2 και η Covid-19 πολιόρκησαν πολύ γρήγορα όλη τη γη.....	13
Εικόνα 3. Παιχνίδι (...και όχι και τόσο χαρά) την εποχή του COVID-19	24
Εικόνα 4. Απαραίτητη η φυσική δραστηριότητα την εποχή του COVID-19	27
Εικόνα 5. Ο SARS-CoV-2 ...παίζει μπάσκετ	31
Εικόνα 6. Ο βασιλιάς των σπορ πληγώθηκε πολύ από την πανδημία του COVID-19	33
Εικόνα 7. Οι οικονομικές επιπτώσεις της COVID-19 στον αθλητισμό ήταν καταστροφικές.	38

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1. Το φύλο των αθλητών του δείγματος	50
Διάγραμμα 2. Η ηλικία των αθλητών του δείγματος.....	50
Διάγραμμα 3. Η γεωγραφική περιφέρεια κατοικίας των αθλητών του δείγματος	51
Διάγραμμα 4. Ο τόπος διαμονής των αθλητών του δείγματος	51
Διάγραμμα 5. Το τρέχον μορφωτικό επίπεδο των αθλητών του δείγματος	52
Διάγραμμα 6. Τα χρόνια άθλησης των αθλητών του δείγματος	52
Διάγραμμα 7. Το είδος του αθλήματος των αθλητών του δείγματος	53
Διάγραμμα 8. Το πλήθος των ημερών άθλησης των αθλητών του δείγματος	53
Διάγραμμα 9. Το πλήθος των ωρών άθλησης, ανά ημέρα, των αθλητών του δείγματος	54
Διάγραμμα 10. Προπόνηση προ κορονοϊού σε μικρά γκρουπ	55
Διάγραμμα 11. Παρακολούθηση ζωντανών αθλητικών γεγονότων σε στάδιο	55
Διάγραμμα 12. Συμμετοχή σε διασυλλογικούς αγώνες με τον οικείο σύλλογο	56
Διάγραμμα 13. Σωματική δραστηριότητα την περίοδο του lockdown	56
Διάγραμμα 14. Απόψεις για τη βοήθεια των διαδικτυακών προπονήσεων	57
Διάγραμμα 15. Διατροφικές συνήθειες την περίοδο του lockdown	58
Διάγραμμα 16. Προπόνηση σε γκρουπ των 10 ατόμων	59
Διάγραμμα 17. Δύσκολη η επιστροφή αθλητών στις προπονήσεις	60
Διάγραμμα 18. Υγειονομικό Πρωτόκολλο και ασφάλεια	60
Διάγραμμα 19. Έλλειψη προπονήσεων σε συνάρτηση με τις επιδόσεις	61
Διάγραμμα 20. Αναγκαία η αύξηση των ωρών προπόνησης	62
Διάγραμμα 21. Αύξηση ωρών του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής στα σχολεία	62
Διάγραμμα 22. Στενοχώρια για το κλείσιμο των γηπέδων	64
Διάγραμμα 23. Αγώνες χωρίς θεατές και αρνητικά συναισθήματα	64
Διάγραμμα 24. Ματαίωση Ολυμπιακών Αγώνων και έγερση φοβικών καταστάσεων	65

Διάγραμμα 25. Ψυχολογικές συνέπειες της πανδημίας	66
Διάγραμμα 26. Κρούσματα COVID-19 στους ίδιους τους αθλητές του δείγματος	67
Διάγραμμα 27. Κρούσματα COVID-19 στις Ακαδημίες των αθλητών	67
Διάγραμμα 28. Κρούσματα COVID-19 στις οικογένειες των αθλητών	67
Διάγραμμα 29. Διάθεση για εμβολιασμό	68
Διάγραμμα 30. Οικονομικές επιπτώσεις του κορονοϊού σε ερασιτεχνικά σωματεία	69

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΠ:	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΓΓΑ:	Γενική Γραμματεία Αθλητισμού
ΚΥΑ:	Κοινή Υπουργική Απόφαση
Π.Ο.Υ:	Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
ΟΟΣΑ:	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ABM	Agent Based Models
ARDS:	Acute Respiratory Distress Syndrome
COVID-19:	Coronavirus disease 2019
FIFA:	Fédération Internationale de Football Association
RNA:	RiboNucleic Acid
SARS-CoV-2:	Severe Acute Respiratory Syndrome COronaVirus 2
UNESCO:	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με το λήμμα πολλών λεξικών (π.χ. ΜΗΛΝΕΓ, 2021; Cambridge Dictionary, 2021; Oxford learner's Dictionaries, 2021; Μπαμπινιώτης, 2005; Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 1999) με τον όρο πανδημία (pandemic στα αγγλικά) εννοείται κάθε επιδημική μολυσματική ασθένεια, η οποία εξαπλώνεται γρήγορα σε όλη την έκταση μιας περιοχής (χώρας, ηπείρου ή σε όλη τη γη) και προσβάλλει, την ίδια χρονική περίοδο, το σύνολο ή το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της (συμπεριλαμβανομένων, κάποιες φορές, των ζώων και των φυτών). Η λέξη, που είναι κοινή σε πολλές γλώσσες του κόσμου (pandemia - pandemie - pandémi - pandemus κ.ά.), παράγεται από την σύνθεση των δυο ελληνικών λέξεων (Μπαμπινιώτης, 2010): παν (όλο) + δήμος (λαός). Οι πανδημίες θεωρούνται ως εκείνες οι επιδημίες με παγκόσμια εξάπλωση, οι οποίες προκαλούν υπερβολικό αριθμό ασθενειών και θανάτων, ανά τον κόσμο, αλλά και διαταραχών στην κοινωνική οικονομική κατάσταση των πληγεισών χωρών (Akin & Gözel, 2020). Με άλλα λόγια, μία πανδημία είναι απλώς μια επιδημία σε πολύ μεγάλη γεωγραφική κλίμακα, που καλύπτει, πιθανόν και όλη την υφήλιο ή τουλάχιστον επηρεάζει μια αρκετά μεγάλη περιοχή του κόσμου. Ωστόσο, δεν υφίσταται ένα γενικό ποσοτικό μέτρο που καθορίζει πότε μια επιδημία γίνεται πανδημία (Hays, 2005).

Γενικά, οι πανδημίες που, λυπηρώς, θα συνεχίσουν να εμφανίζονται στην ιστορία της ανθρωπότητας, είναι μεγάλες εκδηλώσεις μολυσματικών ασθενειών, οι οποίες μπορούν να αυξήσουν σημαντικά τη νοσηρότητα και τη θνησιμότητα σε μια ευρεία γεωγραφική περιοχή, προκαλώντας σημαντική οικονομική, κοινωνική και πολιτική αναταραχή και αναστάτωση (Madhav, et al., 2018). Όπως έχει αποδειχθεί από τις πανδημίες της γρίπης (και της πολύ πρόσφατης της Covid-19), μια νέα λοίμωξη, που εμφανίζεται για πρώτη φορά οπουδήποτε στον κόσμο, υπό κατάλληλες συνθήκες θα μπορούσε να διασχίσει ολόκληρες ηπείρους μέσα σε λίγες ημέρες ή εβδομάδες (Morse, 2001). Ειδικά, σήμερα, που ο κόσμος είναι παγκοσμίως συνδεδεμένος, όσον αφορά στην κυκλοφορία ανθρώπων, αγαθών και τροφίμων, ακόμη και σε μικρές κοινότητες αλλά και σε περιοχές που βρίσκονται σε καραντίνα, δημιουργούνται οι ιδανικές συνθήκες για την εξάπλωση του ιού από άτομο σε άτομο (Watkins, 2020).

Η ανθρώπινη ύπαρξη έχει αρκετές φορές σκοντάψει, με αποτέλεσμα να πέσει και να πληγωθεί, αλλά και να αλλάξει την πορεία της, εξαιτίας επιδημιών και πανδημιών. Μάλιστα και πολιτισμοί, ανά τους αιώνες και ανά τη γη (π.χ. Ένκας και Αζτέκοι), αποτελούν πια, θαμπά και σκιερά, μονοπάτια στα ιστορικά ράφια, αφού εξαφανίστηκαν παντελώς, εξαιτίας πολλών

θανατηφόρων κρουσμάτων πανδημικών ασθενειών. Η εξάπλωση του ανθρώπου σχεδόν σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης έχει ως άμεσο επακόλουθο και την εξάπλωση των μολυσματικών ασθενειών, ανά την υφήλιο. Γενικά, οι πανδημίες, στις περιοχές που πλήττουν, επιφέρουν αιφνίδιες και απότομες μετατροπές και αλλαγές στην κοινωνική ζωή, δημιουργώντας ένα πρωτοφανές, άγνωστο και ασύμμετρο πλαίσιο απειλητικών συνθηκών για την ανθρώπινη ζωή. Σε κάθε περίπτωση, οι μεταδοτικές μολυσματικές ασθένειες - πόσο μάλλον οι επιδημίες και οι πανδημίες - συνεχίζουν να καταδυναστεύουν, να αναστατώνουν και να αποσταθεροποιούν τις ανθρώπινες κοινωνίες (Σέργγης, 2020). Πάντως, είναι δεδομένη η ανθρώπινη ευπάθεια σε μολυσματικές και πανδημικές απειλές για την ανθρώπινη υγεία, όπως μάλλον βέβαιη είναι και η αδυναμία πρόβλεψης ή αποτροπής τέτοιων γεγονότων (Hughes et al., 2010), καθώς οι μεγάλες πανδημίες, ειδικά της γρίπης, που ενέσκηψαν στην ανθρώπινη ιστορία δεν εμφάνιζαν περιοδικότητα ούτε μοτίβο, και όλες διέφεραν μεταξύ τους (Kilbourne, 2006).

Στη συνέχεια, η παρούσα εργασία, στο πρώτο κεφάλαιο, θα παρουσιάσει τις κυριότερες πανδημίες στην καταγραμμένη ιστορία της ανθρωπότητας, ενώ οι επιπτώσεις των πανδημιών στην κοινωνικοοικονομική ζωή, ανά τον πλανήτη, θα αποτελέσουν την ύλη του δεύτερου κεφαλαίου. Ακολούθως, στο τρίτο κεφάλαιο, η εργασία θα επικεντρωθεί στη τρέχουσα πανδημία της COVID-19, παρουσιάζοντας πολλά στοιχεία, τα οποία την αφορούν (προέλευση, τρόπους μετάδοσης και προφύλαξης, επώαση, επιδημιολογία, συμπτώματα κ.λπ.). Θα αναφέρει, επίσης, τις γενικές επιπτώσεις της στην ψυχική, οικονομική και κοινωνική ζωή σε όλο τον κόσμο. Στο επόμενο τέταρτο κεφάλαιο, η εργασία θα ασχοληθεί με το κύριο θέμα της, με τις επιπτώσεις, δηλαδή, της αναπνευστικής λοίμωξης COVID-19 στους χώρους του αθλητισμού. Συγκεκριμένα, θα περιγραφούν οι επιπτώσεις της τρέχουσας πανδημίας του κορονοϊού στη φυσική δραστηριότητα, στα σπορ αλλά και στην παγκόσμια οικονομία του αθλητισμού. Το πέμπτο κεφάλαιο θα αποτελέσει το ερευνητικό κομμάτι της εργασίας. Η έρευνα, στην οποία πήραν μέρος αθλητές διαφόρων αθλημάτων, άντλησε δεδομένα σε σχέση με τους τρόπους διαχείρισης αντίδρασης και αντιμετώπισης της πανδημίας στους χώρους των σπορ. Στο έκτο κεφάλαιο περιγράφονται, μέσω σχετικών διαγραμμάτων, τα αποτελέσματα της έρευνας. Τέλος, στο τελευταίο, έβδομο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα γενικά τα αποτελέσματα, τα συμπεράσματα και οι σχετικές προτάσεις.

1 Οι κυριότερες πανδημίες στην καταγραμμένη ιστορία της ανθρωπότητας

Μια από τις μεγαλύτερες καταστροφές που υπήρξαν ποτέ, αν όχι η μεγαλύτερη σε ολόκληρη την ιστορία της ανθρωπότητας, ήταν, όντως, ένα ξέσπασμα πανδημίας. Η μαύρη πανώλη (πανούκλα) ή μαύρος θάνατος (black death), κατά τη διάρκεια των ετών 1348 έως 1353, υπήρξε η πλέον θανατηφόρα πανδημία στην παγκόσμια ιστορία. Ο μαύρος θάνατος είχε σοβαρές δημογραφικές συνέπειες με αποτέλεσμα τον θάνατο 35 εκατομμυρίων ανθρώπων στην Κίνα. Πολλοί ερευνητές συμφωνούν ότι ο μαύρος θάνατος αφάνισε το 20-30% του ευρωπαϊκού πληθυσμού (η Κωνσταντινούπολη, για παράδειγμα, έχασε τα δύο τρίτα του πληθυσμού της και η Φλωρεντία τα 75% του πληθυσμού της), ενώ παγκοσμίως η μαύρη πανώλη αφάνισε 100 έως 200 εκατομμύρια ανθρώπους. Οι κληρικοί και γιατροί, δε, επειδή έρχονταν σε επαφή με τους ασθενείς, είχαν περισσότερες πιθανότητες να εμφανίσουν την ασθένεια (Bostan et al., 2020; Gould & Pyle, 2019; Benedictow, 2005).

Μάλιστα, η πρώτη καταγεγραμμένη περίπτωση πανδημίας στην ανθρώπινη ιστορία συνέβη στη διάρκεια του δεύτερου χρόνου του Πελοποννησιακού Πολέμου, κατά την πολιορκία της Αθήνας από τους Σπαρτιάτες (Paranikos, 2021; Huremonić, 2019a; Μαζοκοπάκης, 2019; Retief & Cilliers, 1998). Σύμφωνα με τον μεγάλο Έλληνα ιστορικό Θουκυδίδη, συγγραφέα της ιστορίας του Πελοποννησιακού Πολέμου (ο οποίος έπασχε από τη νόσο και αποτελεί, δε, και τη σημαντικότερη πηγή πληροφοριών για αυτήν), η επιδημία έπληξε αρχικά τον Πειραιά και στη συνέχεια μεταφέρθηκε στην Αθήνα (Hays, 2005). Ο Λοιμός των Αθηνών ή «σύνδρομο του Θουκυδίδη» (430 - 426 π.Χ.) αποδεκάτισε τον πληθυσμό της αρχαίας Αθήνας και σηματοδότησε την αρχή του τέλους της κλασικής Ελλάδας. Υπολογίζεται ότι πέθανε το 1/3 με 2/3 του πληθυσμού της αρχαίας Αθήνας, δηλαδή 100.000, περίπου, Αθηναίοι και του Περικλή συμπεριλαμβανομένου.

Η επιστήμη, ειδικά από τη δεκαετία του 1920 και εντεύθεν, άρχισε μέσω της μοντελοποίησης να χαρτογραφεί την πιθανή εξάπλωση των ασθενειών, αλλά και να σχεδιάζει πολιτικές για την αποδυνάμωσή τους (Erstein, 2009). Οι κλασικές επιδημιολογικές μοντελοποιήσεις βασίζονταν σε διαφορετικές εξισώσεις. Ωστόσο, όλα αυτά τα αρχικά μοντέλα έκαναν υποθέσεις που δεν ήταν καθ' όλα ακριβείς (π.χ. ότι ο πληθυσμός συγχρωτίζεται συνεχώς και πλήρως), με αποτέλεσμα να μην δίνουν επαρκείς κατευθύνσεις και οδηγίες, κατά τη σύλληψη σύνθετων

κοινωνικών δικτύων και άμεσων επαφών μεταξύ ατόμων, τα οποία προσαρμόζουν τις συμπεριφορές τους -ίσως ανορθολογικά - με βάση τον επιπολασμό των ασθενειών. Τελευταία, τα νέα μοντέλα, που βασίζονται σε πράκτορες (Agent Based Models, ABM), είναι μια ισχυρή τεχνική μοντελοποίησης και προσομοίωσης της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης, με πολλές εφαρμογές σε προβλήματα πραγματικού κόσμου, και αντιμετωπίζουν επιτυχέστερα αυτήν την πολυπλοκότητα (Silva et al., 2020; Antràs, Redding & Rossi-Hansberg, 2020; Epstein, 2009; Bonabeau, 2002).

Στις περισσότερες των περιπτώσεων οι ασθένειες προέρχονται από τη μετάδοση παθογόνων παραγόντων από τα ζώα στον άνθρωπο, αν και οι συνθήκες που ευνοούν αυτή τη διαδικασία δεν είναι πλήρως αποσαφηνισμένες (Woolhouse & Gowtage-Sequeria, 2005). Πάντως, η βελτίωση της κατανόησης αυτής της διεπαφής μεταξύ ζώων και ανθρώπου θα είναι καθοριστικής σημασίας για τη μελλοντική πρόληψη πανδημιών (Hughes et al., 2010). Επίσης, η αύξηση των παγκόσμιων ταξιδιών, η ανάπτυξη του εμπορίου, η παγκοσμιοποίηση, η αστικοποίηση, η αλλαγή του τρόπου ζωής, η κοινωνική και οικονομική βελτίωση, οι αλλαγές στη χρήση της γης, η μεγαλύτερη εκμετάλλευση του φυσικού περιβάλλοντος και, γενικά, η αυξημένη επαφή με διαφορετικούς πληθυσμούς ανθρώπων, ζώων και οικοσυστημάτων, δημιούργησε νέες περιστάσεις για αλληλεπιδράσεις ανθρώπων και ζώων, με αποτέλεσμα να επιταχυνθούν τέτοιες επιδημίες και πανδημίες (Akin & Gözel, 2020; LePan, 2020; Jones et al., 2008; Morse, 2001). Η ελονοσία, η φυματίωση, η λέπρα, η γρίπη, η ευλογιά και άλλες εμφανίστηκαν, για πρώτη φορά, με αυτόν τον τρόπο.

Σε κάθε περίπτωση, η παγκοσμιοποίηση και οι πανδημίες καθ' όλη τη διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας, συνδέονται πάρα πολύ στενά (Antràs, Redding & Rossi-Hansberg, 2020). Επιπλέον (Hays, 2005), το γεγονός ότι μερικές από τις πιο δραματικές αυξήσεις στην αστικοποίηση συμβαίνουν στα χαμηλά γεωγραφικά πλάτη του κόσμου, μεταξύ δηλαδή της τροπικής ζώνης και του ισημερινού, μπορεί επίσης να παίξουν σημαντικό ρόλο στην εξάπλωση των επι-(παν)δημικών κινδύνων. Ακόμη, και οι μέσος όρος των ηλικιών του αναπτυσσόμενου κόσμου της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινική Αμερικής, που είναι πολύ νεότερος, αποτελεί πηγή ανάπτυξης πανδημιών, όπως είναι το σύνδρομο της Επίκτητης Ανοσολογικής Ανεπάρκειας (Acquired Immune Deficiency Syndrome – AIDS), που σχετίζεται και ευνοείται από το έντονο της γενετήσιας ορμής. Επίσης, ορισμένες γεωγραφικές περιοχές με υψηλό κίνδυνο εκδήλωσης ασθενειών, συμπεριλαμβανομένης της Κεντρικής και της Δυτικής

Αφρικής, υστερούν πολύ, σε σχέση με την ετοιμότητά τους, ως προς την αντιμετώπιση πανδημιών (Madhav, et al., 2018).

Πολλές πανδημίες έχουν συμβεί σε όλη την ιστορία της ανθρωπότητας. Κατά κύριο λόγο, η πανώλη, η ευλογιά, η χολέρα και η ισπανική γρίπη ήταν επαναλαμβανόμενες και για αυτό είναι από τις πλέον μακροβιότερες πανδημίες, προκαλώντας μεγάλο αριθμό θανάτων ανθρώπων, παγκοσμίως. Ας σημειωθεί ότι η τρέχουσα πανδημία του Covid-19 μοιάζει πολύ με τις πανδημίες της γρίπης, από την άποψη του τρόπου εξάπλωσής της και διεξόδου της στον γενικό πληθυσμό (Akin & Gözel, 2020). Οι καταστροφικότερες πανδημίες που έχουν καταγραφεί στην ανθρώπινη ιστορία (LePan, 2020; Akin & Gözel, 2020; Huremović, 2019a; Morens & Taubenberger, 2018; Hays, 2005), κατά σειρά χρονολογικής εμφάνισης, είναι οι παρακάτω (στην τρίτη στήλη ο αριθμός των θανάτων):

Πανδημία	Χρονικό Διάστημα	Θάνατοι
Λοιμός των Αντωνίνων	165-180 μ.Χ.	5.000.000
Πανώλη του Ιουστινιανού	541-542 μ.Χ.	30-50.000.000
Μαύρη πανώλη (μαύρος θάνατος)	1347-1351 μ.Χ.	200.000.000
Ευλογιά	1520-1977 μ.Χ.	56.000.000
Ιταλική πανώλη	1629-1631 μ.Χ.	1.000.000
Χολέρα	1817-1923 μ.Χ.	>1.000.000
Τρίτη πανδημία πανώλης	1885 μ.Χ.	12.000.000
Ρωσική γρίπη	1889-1890 μ.Χ.	1.000.000
Ισπανική γρίπη	1918-1919 μ.Χ.	40-50.000.000
Ασιατική γρίπη	1957-1958 μ.Χ.	1.100.000
Γρίπη του Χονγκ Κονγκ	1968-1970 μ.Χ.	1.000.000
HIV/AIDS	1981 μ.Χ. - ως σήμερα	25-35.000.000
COVID-19	2019 μ.Χ.- ως 22/5/2021	3.464.416

Οι μισές από τις επιδημίες, που καταγράφηκαν στη γη, εκδηλώθηκαν τα τελευταία 150 χρόνια (περίπου), και οι μισές περίπου από αυτές σημειώθηκαν μεταξύ 1850 μ.Χ. και 1920 μ.Χ. (Hays, 2005). Η εκδήλωση πανδημίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το περιβάλλον της νόσου στη χώρα με τα υψηλότερα επίπεδα ποσοστά εγχώριας μόλυνσης (Antràs, Redding & Rossi-

Hansberg, 2020), ενώ το φορτίο της πανδημίας θεωρείται ανάλογο της μεταδοτικότητας της νόσου και του ρυθμού αύξησής της (Akin & Gözel, 2020). Το συνολικό κόστος, δε, μιας πανδημίας παρουσιάζεται ως το άθροισμα με δύο προσθετέους (Chang, Horton & Jamison, 2018): α) την επίδραση της πανδημίας στο εισόδημα και β) την εγγενή αξία όλων αυτών των ζώων που χάθηκαν πρόωρα (συνολική θνησιμότητα) αλλά και αυτών (των ζώων) που υπέφεραν από την πανδημική ασθένεια.

Στη συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο, η παρούσα εργασία θα παρουσιάσει τις επιπτώσεις των πανδημιών στην κοινωνικοοικονομική ζωή, ανά τον πλανήτη. Θα επισημανθούν και θα παρουσιαστούν οι μεγάλες αναστατώσεις και οι στρεβλώσεις, που προκαλούν οι πανδημίες, στον άνθρωπο και θα καταγραφεί ο σοβαρός αντίκτυπός τους στην κοινωνία, την οικονομία και την ψυχική υγεία των ανθρώπων.

2 Επιπτώσεις των πανδημιών στην κοινωνικοοικονομική ζωή, ανά τον κόσμο. Γενικές επισημάνσεις

2.1 Οικονομικές επιπτώσεις των πανδημιών

Όπως αναφέρθηκε, οι πανδημίες μπορούν να επιφέρουν πολλές δυσμενείς αλλαγές στις ανθρώπινες κοινωνίες. Οι πανδημίες είναι δυνατό προκαλέσουν οικονομική ζημιά, μέσω πολλών τρόπων, όπως βραχυπρόθεσμων δημοσιονομικών κρίσεων και μακροπρόθεσμων αρνητικών αναστατώσεων στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Για παράδειγμα (Ceylan, Ozkan & Mulazimogullari, 2020), ο Μαύρος Θάνατος των Μεσαιωνικών χρόνων έχει αλλάξει τον ρου της ιστορίας, καθώς μετασχημάτισε τον ρόλο της εργατικής τάξης, μετατόπισε τις δομές παραγωγής στο κεφάλαιο, μετέτρεψε τα παραγωγικά κέντρα από αγροτικά σε αστικά και άλλαξε τις δομές πρόνοιας. Οι αποδομημένοι πόροι εργασίας και γης οδήγησαν στην ανακάλυψη της Αμερικής, ενώ η αλλαγή των επιχορηγήσεων εργασίας ή η μείωση της προσφοράς εργασίας οδήγησε ακόμη και στη μετάβαση από τη φεουδαρχία στον συγκεντρωτισμό των κυβερνήσεων.

Αδιαμφισβήτητα, οι οικονομικές δραστηριότητες βρίσκονται σε επισφαλή κατάσταση, εξαιτίας των πανδημιών (Hossain, 2021). Χιλιάδες άνθρωποι χάνουν τη δουλειά τους και πολλοί εργοδότες απολύουν, αναγκαστικά, υπαλλήλους και εργαζομένους. Άγχος, ακύρωση κρατήσεων (booking), μείωση εισοδήματος, κρίσιμες δαπάνες για υγιεινή και ασφάλεια (από τα κράτη αλλά και από τους πολίτες), απομόνωση, κοινωνική και χωρική απόσταση μεταξύ των ανθρώπων αλλά και καραντίνα, όπως και αλλαγή, ίσως και υπέρβαση πολιτικών και στρατηγικών από τα κράτη, είναι κάποιες από τις πολλές παράπλευρες επιπτώσεις στην κοινωνική πολιτική και οικονομική ζωή των (σύγχρονων) χωρών, οι οποίες υποφέρουν από πανδημίες. Καθώς οργανισμοί και κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο ζητούν από τους πολίτες να κρατούν κοινωνικές αποστάσεις για να μειώνουν το ποσοστό μόλυνσης, ο ψηφιακός κόσμος (LePan, 2020) επιτρέπει στους ανθρώπους να παραμένουν «συνδεδεμένοι», γεγονός που επιβαρύνει τις οικονομίες των οικογενειών, καθώς ως καταφυγή αποκτούν γρηγορότερο Ιντερνέτ αλλά και εγγράφονται, επί πληρωμή σε διάφορες πλατφόρμες που προσφέρουν διασκέδαση (π.χ. συνδρομητικά κανάλια κ.ά.).

Επίσης, μπορούν να συμβούν ατομικές αλλαγές συμπεριφοράς, προκαλούμενες από φόβο, που, κατά βάση, έχουν αρνητική επίπτωση στην οικονομική ανάπτυξη, όπως αποφυγή των

χώρων εργασίας αλλά και άλλων δημόσιων συγκεντρώσεων και καταστημάτων (Madhav, et al., 2018). Ωστόσο, δεν υπάρχει ευρέως αποδεκτή, συνεπής μεθοδολογία για την εκτίμηση των οικονομικών επιπτώσεων των πανδημιών (Madhav, et al., 2018).

2.2 Κοινωνικές και ψυχολογικές επιπτώσεις των πανδημιών

Ορισμένα μέτρα αντιμετώπισης της πανδημίας μπορεί να προκαλέσουν και σημαντικές κοινωνικές αναταραχές. Σε χώρες με αδύναμους θεσμούς και πολιτική αστάθεια, οι πανδημίες μπορούν να αυξήσουν το πολιτικό στρες και τις εντάσεις. Έτσι, με την εκδήλωση μιας πανδημίας μπορεί να ληφθούν μέτρα αντιμετώπισής της, όπως η επώδυνη απομόνωση και η καραντίνα αλλά και να παρατηρηθούν βία και εντάσεις μεταξύ του κόσμου και του κράτους (Madhav, et al., 2018). Ας τονιστεί ότι η πρακτική της καραντίνας ξεκίνησε τον 14ο αιώνα, σε μια προσπάθεια προστασίας των παράκτιων πόλεων από την πανδημία της μαύρης πανώλης. Οι λιμενικές αρχές απαγόρευαν τον ελλιμενισμό και απαιτούσαν από τα πλοία, που έφταναν στη Βενετία από μολυσμένα λιμάνια, να καθίσουν αγκυροβολημένα για 40 ημέρες, πριν από την αποβίβαση του πληρώματος ή και των επιβατών (LePan, 2020; van Driel & Del Mar, 2009). Η προέλευση της λέξης «καραντίνα» προέρχεται από την παραλλαγμένη μορφή της ιταλικής φράσης «quaranta giorni», που σημαίνει «σαράντα ημέρες» (Μπαμπινιώτης, 2010).

Σε εκδηλώσεις πανδημιών υπάρχει ευρεία εμβέλεια επιπτώσεων στον πληθυσμό. Κάθε πανδημία επηρεάζει αρνητικά την ανθρωπότητα, κοινωνιολογικά, οικονομικά και ψυχολογικά. Πέραν των ιατρικών συμπτωμάτων από τη μόλυνση, της απώλειας θέσεων εργασίας, της οικονομικής κρίσης, υπάρχει και ψυχολογική αστάθεια (ψυχολογικές συνέπειες), η οποία έχει οδηγήσει σε πρωτοφανείς κινδύνους για την ψυχική υγεία, παγκοσμίως (Bae & Chang, 2021; Settersten Jr et al., 2020; Xiong et al., 2020; Akat & Karatas, 2020).. Ειδικότερα, μια πανδημία επηρεάζει ψυχολογικά τους ανθρώπους, επειδή η εξάπλωσή της συνεχίζεται, τα ποσοστά θανάτων αυξάνονται μέρα με τη μέρα, η ζωή σταματά και ο χρόνος ελέγχου και τιθάσευσης της νόσου είναι και παραμένει για καιρό άγνωστος. Αποτελέσματα μελετών (Özdin & Bayrak Özdin, 2020) δείχνουν ότι οι ομάδες που επηρεάζονται περισσότερο ψυχολογικά από την πανδημία της COVID-19 είναι οι γυναίκες, τα άτομα με προηγούμενη ή τρέχουσα ψυχιατρική ασθένεια, τα άτομα που ζουν σε αστικές περιοχές, καθώς και εκείνα με χρόνιες συνοδές ασθένειες. Πάντως, η αύξηση της ηλικίας, η απουσία προβλημάτων που σχετίζονται με την εργασία και ο γάμος ή η συγκατοίκηση φαίνεται ότι μειώνουν τις πιθανότητες ανάπτυξης ψυχολογικών προβλημάτων (Gualano et al., 2020). Οποσδήποτε, όμως, η πλήρης έκταση των

επιπτώσεων της COVID-19 στην ανθρώπινη ψυχική υγεία είναι μεν, μέχρι στιγμής, άγνωστες, αλλά αναμένεται να είναι σοβαρές και διαρκείς (Gavin, Lyne & McNicholas, 2020). Είναι αλήθεια (Kontoangelos, Economou & Papageorgiou, 2020) ότι από ψυχοπαθολογική άποψη, η τρέχουσα πανδημία είναι μια σχετικά νέα μορφή στρεσογόνου παράγοντα για τους επαγγελματίες της ψυχικής υγείας.

Κάποια χαρακτηριστικά που αφορούν στην ψυχική υγεία των πολιτών και την υποσκάπτουν, εξαιτίας των πανδημιών (ειδικά της τρέχουσας COVID-19), είναι τα παρακάτω (Μπεμπέτσος, Κωνσταντινίδης & Κωνσταντούλας, 2021; Kontoangelos, Economou & Papageorgiou, 2020; Xiong et al., 2020; Blume, Schmidt & Cajochen, 2020; Gualano et al., 2020; Huremović, 2019b):

- Η ψυχική υγεία των εργαζομένων στον τομέα της υγείας επιβαρύνεται. Πολλοί εργαζόμενοι στο ιατρικό προσωπικό θα επηρεαστούν ψυχολογικά. Οι υγειονομικοί αυτοί, σε περίπτωση πανδημικών κρουσμάτων, αντιμετωπίζουν όχι μόνο αυξημένο κίνδυνο μόλυνσης, αλλά και επηρεάζονται (τραυματίζονται) ψυχικά, ενώ φροντίζουν μολυσμένους ασθενείς.
- Η καραντίνα, που ασκείται συνήθως για τον έλεγχο των λοιμώξεων έχει μάλλον υποτιμηθεί ως προς τις συνέπειες που προκαλεί. Η παρατεταμένη απομόνωση, ο υποχρεωτικός εγκλεισμός και ο αποκλεισμός από το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον και την ευρύτερη κοινότητα μπορούν να έχουν σοβαρές επιπτώσεις στα άτομα, ακόμη και αν είναι απλώς απομονωμένα και δεν επηρεάζονται άμεσα από την ασθένεια. Παρόμοιες επιπτώσεις μπορούν να παρατηρηθούν σε εργαζόμενους στον τομέα της υγείας, που τοποθετούνται σε απομόνωση. Η καραντίνα και η απομόνωση απαιτούν ειδική προσοχή, όσον αφορά στην ψυχική υγεία σε κάθε ξέσπασμα μολυσματικών ασθενειών. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (WHO, 2020a) και όσον αφορά στην τρέχουσα πανδημία της COVID-19, η καραντίνα χρησιμοποιείται για όποιον είναι επαφή κάποιου που έχει μολυνθεί με τον ιό SARS-CoV-2, ο οποίος προκαλεί την ασθένεια COVID-19, είτε το μολυσμένο άτομο έχει συμπτώματα είτε όχι. Για κάποιον που βρίσκεται σε καραντίνα σημαίνει ότι παραμένει (στο σπίτι ή αλλού) μακριά από τους άλλους, επειδή έχει εκτεθεί στον ιό και ενδέχεται να έχει μολυνθεί. Για την COVID-19, συνιστάται καραντίνα διάρκειας 14 ημερών. Η απομόνωση χρησιμοποιείται για άτομα με συμπτώματα COVID-19 ή με θετικά δείγματα κατά τον έλεγχο. Το να βρίσκεται κανείς σε απομόνωση σημαίνει ότι

αποχωρίζεται από άλλα άτομα, ευρισκόμενος, κυρίως, σε ιατρικούς χώρους και νοσοκομεία, όπου μπορεί να λάβει κλινική φροντίδα. Εάν η απομόνωση σε νοσοκομειακές εγκαταστάσεις δεν είναι δυνατή και ο ασθενής δεν είναι σε ομάδα υψηλού κινδύνου ανάπτυξης σοβαρής νόσου, η απομόνωση μπορεί να πραγματοποιηθεί και στο σπίτι. Εάν έχει συμπτώματα, θα πρέπει να παραμείνει σε απομόνωση για τουλάχιστον 10 ημέρες, συν 3 επιπλέον ημέρες χωρίς συμπτώματα. Εάν έχει μολυνθεί και δεν εμφανίσει συμπτώματα, θα πρέπει να παραμείνει σε απομόνωση για 10 ημέρες από τη στιγμή που βρέθηκε θετικός στον έλεγχο.

- Οι νευροψυχιατρικές συνέπειες αυτών που επιβιώνουν από μια μολυσματική ασθένεια και οι επιπλοκές, που σχετίζονται με τη θεραπεία, μπορεί να απαιτούν συνεχή εστίαση και προσοχή στην ψυχική υγεία.
- Η διαχείριση ανησυχιών, φόβων και παρανοήσεων στην τοπική κοινότητα αλλά και σε ευρύτερο δημόσιο πλαίσιο καθίσταται εξίσου σημαντική με τη θεραπεία μεμονωμένων ασθενών. Οι πάροχοι ψυχικής υγείας μπορεί να συμμετέχουν, βοηθώντας στη διατύπωση απαντήσεων για την ανακούφιση του άγχους και των ανησυχιών του κοινού.
- Στον γενικό πληθυσμό παρατηρούνται σχετικά υψηλά ποσοστά νευρικότητας, κατάθλιψης, διαταραχής μετατραυματικού στρες, ψυχολογικής δυσφορίας και άγχους.
- Ειδικά τα άτομα που βρίσκονται σε καραντίνα είναι πολύ πιθανό να ενδέχεται να αναπτύξουν κατάθλιψη, φόβο, ενοχή και θυμό.
- Η μοναξιά ακόμη και σε μοναχικά άτομα, που άλλοτε την επιζητούσαν, ξαφνικά γίνεται επώδυνη (Λεοντίδου, 2020).
- Η ποιότητα ύπνου χειροτερεύει. Οι γυναίκες και τα άτομα με χρόνιες παθήσεις παρουσιάζουν υψηλότερο επιπολασμό των διαταραχών του ύπνου.
- Εν μέσω μιας πανδημίας και σε αντίθεση με άλλες καταστροφές, οι εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης μπορεί να μετατραπούν από σημεία φροντίδας σε εστίες μετάδοσης, θέτοντας περαιτέρω σε κίνδυνο την εμπιστοσύνη του κοινού στο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης και την ικανότητά του να ανταποκρίνεται στην πανδημική λοίμωξη. Ο μεγάλος φόβος για μόλυνση από την COVID-19, που ενισχύεται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης εξαναγκάζει πάσχοντες από άλλες ασθένειες να αποφεύγουν να επισκέπτονται τα νοσοκομεία για να μην κολλήσουν, με αποτέλεσμα να επιδεινώνεται μια υπάρχουσα κατάσταση (Λεοντίδου, 2020).

Οι συνήθεις παράγοντες κινδύνου που σχετίζονται με την ψυχική δυσφορία, κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, περιλαμβάνουν το γυναικείο φύλο, την ηλικιακή ομάδα (≤ 40 ετών), την παρουσία χρόνιων / ψυχιατρικών παθήσεων, την ανεργία, την κατάσταση των μαθητών και τη συχνή έκθεση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Xiong et al., 2020).

Ως πολύ ενθαρρυντικό μπορεί να χαρακτηριστεί το εύρημα ερευνών, σύμφωνα με το οποίο η συχνότητα χρήσης ενός χώρου πράσινου και η ύπαρξη παραθύρων στο σπίτι που βλέπουν σε χώρους πράσινου συναρτώνται με αυξημένα επίπεδα αυτοεκτίμησης, ικανοποίησης από τη ζωή και ευτυχίας, καθώς και με μειωμένα επίπεδα κατάθλιψης, άγχους, και μοναξιάς. Πράγματι, ο Soga et al. (2021), λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνιοδημογραφικές μεταβλητές και τις μεταβλητές του τρόπου ζωής και ότι η πανδημία COVID-19 δημιούργησε ένα αγχωτικό περιβάλλον για τους περισσότερους ανθρώπους σε όλο τον κόσμο, διαπίστωσαν ότι μια σχετική «δόση φύσης-πράσινου» μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη της κακής ψυχικής υγείας, αλλά και να συμβάλει στη βελτίωση ενός ευρέος φάσματος παραμέτρων ψυχικής υγείας.

Η πανδημία Covid-19 έχει ανησυχητικές επιπτώσεις στη ατομική και συλλογική υγεία, καθώς και τη συναισθηματική και την κοινωνική λειτουργία. Εκτός από την παροχή ιατρικής φροντίδας, οι πάροχοι υγείας έχουν σημαντικό ρόλο στην παρακολούθηση των ψυχοκοινωνικών αναγκών και στην παροχή ψυχοκοινωνικής υποστήριξης στους ασθενείς τους· δραστηριότητες που πρέπει να ενσωματωθούν στη γενική υγειονομική περίθαλψη για την αντιμετώπιση της πανδημίας (Pfefferbaum & North, 2020).

Τα προβλήματα ψυχικής υγείας, εξαιτίας του κορονοϊού είναι απαραίτητο να αντιμετωπιστούν άμεσα και αμέσως, δεδομένου ότι, σε παγκόσμιο επίπεδο, ο επιπολασμός των προβλημάτων ψυχικής υγείας (ιδιαίτερα η κατάθλιψη) αυξάνεται με ανησυχητικό ρυθμό (Soga et al. (2021). Ο Π.Ο.Υ. έχει δηλώσει ότι τα προβλήματα ψυχικής υγείας που δεν έχουν αντιμετωπιστεί αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 10% του συνολικού ποσοστού των ασθενειών και έχει προβλέψει ότι, έως το 2030, τα προβλήματα ψυχικής υγείας θα είναι η κύρια αιτία θνησιμότητας και νοσηρότητας παγκοσμίως (World Health Assembly, 65, 2012). Δυστυχώς, αυτή η κατάσταση πιθανότατα επιδεινώθηκε από την πανδημία COVID-19, με πιθανό τεράστιο συναισθηματικό κόστος και επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής των ανθρώπων, που μπορεί να αυξήσει τους παράγοντες κινδύνου για ψυχικές ασθένειες. Στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19, φαίνεται πιθανό ότι θα υπάρξουν σημαντικές αυξήσεις στο άγχος και την κατάθλιψη, τη χρήση ουσιών, τη μοναξιά και την ενδοοικογενειακή βία. Με τα σχολεία

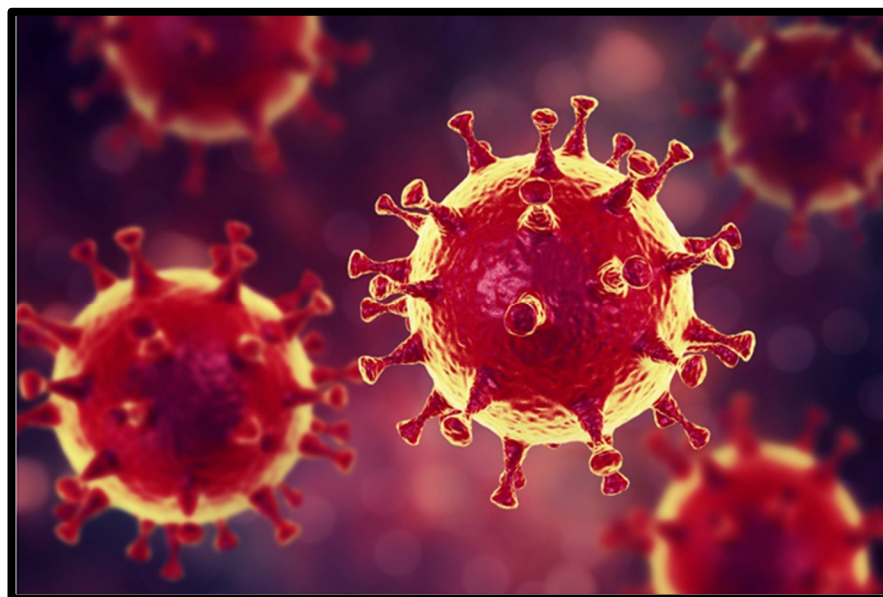
κλειστά, υπάρχει και πιθανότητα έγερσης «επιδημίας κακοποίησης παιδιών» (Galea, Merchant & Lurie, 2020). Η ολημερίς καθημερινή συμβίωση στο σπίτι και οι πολλαπλοί ρόλοι των γονέων μπορεί να δημιουργήσουν ασφυκτικές (χωρικές κ.λπ.) συνθήκες στις οικογένειες, με αποτέλεσμα να αυξάνονται οι προστριβές η ενδοοικογενειακή βία, αλλά και κακοποίηση των γυναικών (Λεοντίδου, 2020).

Στο επόμενο κεφάλαιο θα μελετηθεί ο ιός SARS-CoV-2 που προκάλεσε την τελευταία τρέχουσα πανδημία της COVID-19, που οδήγησε σε 3.500.000, περίπου, θανάτους, παγκοσμίως, προκαλώντας μεγάλες και φοβερές προκλήσεις και αναστατώσεις στις ανθρώπινες ζωές και κοινωνίες. Φτώχεια, ανεργία, υποσιτισμός, δημόσια ψυχική και σωματική υγεία δέχονται τα μεγαλύτερα πλήγματα και τις υψηλότερες πιέσεις. Αρχικά, θα παρουσιαστούν στοιχεία της «ταυτότητάς» του ιού και η «δράση» του και, ακολούθως, θα αναφερθούν οι αποσβεστικοί τρόποι αναχαίτισής του στους οποίους καταφεύγουν οι κρατικοί μηχανισμοί, ώστε να απορροφηθούν οι κοινωνικοί οικονομικοί και υγειονομικοί κραδασμοί και οι τριγμοί που προκαλεί η πανδημία.

3 Ο COVID-19 και οι επιπτώσεις του στις ανθρώπινες ζωές και τις ανθρώπινες κοινωνίες

3.1 Ο ιός SARS-CoV-2 και η λοίμωξη COVID-19

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (Π.Ο.Υ.), η COVID-19 (Coronavirus disease 2019) είναι μια νέα ασθένεια, παρόμοια με την πνευμονία, που προκαλείται από έναν νέο κορονοϊό που ονομάζεται SARS-CoV-2 (WHO, 2020a; b). Ο SARS-CoV-2 είναι ένας ιός RNA, που μέσω ενός ηλεκτρονικού μικροσκοπίου παρουσιάζει μια τυπική εμφάνιση που μοιάζει με στέμμα (κορόνα), λόγω της παρουσίας προεξέχουσών ακίδων γλυκοπρωτεϊνών (εικόνα 1), από το περίβλημά του (Di Gennaro et al., 2020). Ο Π.Ο.Υ. ενημερώθηκε για πρώτη φορά για την ύπαρξη αυτού του νέου κορονοϊού στις 31 Δεκεμβρίου 2019 (Αφουξενίδης & Χτούρης, 2020).

Εικόνα 1: Ο κορονοϊός SARS-CoV-2 με τις προεξέχουσες ακίδες γλυκοπρωτεϊνών, που τον κάνουν να μοιάζει με στέμμα (κορόνα)

Η σχετική αναφορά προήλθε από τις υγειονομικές αρχές της Κίνας, καθώς στην ασιατική αυτή χώρα (στην πόλη Wuhan της επαρχίας Hubei, συγκεκριμένα) παρατηρήθηκαν, νωρίτερα, σε δεκάδες άτομα, περιπτώσεις «ιογενούς πνευμονίας». Η πηγή αυτού του ιού συνδέθηκε με μια αγορά θαλασσινών στην Wuhan, χωρίς, όμως αυτή η σύνδεση να είναι πλήρως εξακριβωμένη, καθώς φαίνεται ότι η αγορά θαλασσινών δεν είναι η μόνη προέλευση του ιού. Ο ιός,

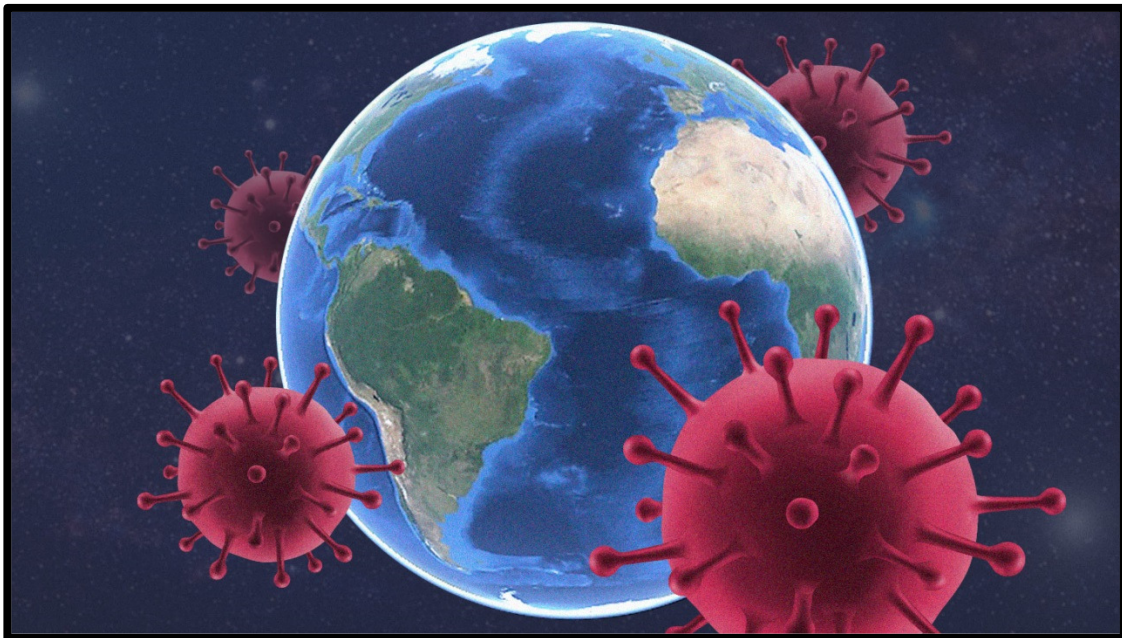
πιθανότητα, ήρθε στην αγορά πρώτα και μετά διασπάρθηκε από εκεί (Cohen, 2020; She et al., 2020). Ο SARS-CoV-2 είναι ο έβδομος κορονοϊός που είναι γνωστό ότι μολύνει ανθρώπους και θεωρείται βέβαιο ότι δεν είναι εργαστηριακό κατασκευάσμα ή ένας σκόπιμα κατασκευασμένος ιός (Andersen et al., 2020), αν και οι θεωρίες συνωμοσίας, περί της προέλευσής του, εξαπλώθηκαν ταχύτερα, ακόμη από τον ίδιο τον ιό (Rasmussen, 2021).

Η εμφάνιση του ιού συνέπεσε με την κινεζική σεληνιακή γιορτή της Πρωτοχρονιάς, (Κινεζικό Σεληνιακό Νέο Έτος), κατά την οποία πραγματοποιήθηκε μεγάλη ανθρώπινη μετακίνηση εκατομμυρίων ανθρώπων, καθώς οι εργαζόμενοι της πόλης ταξίδεψαν πίσω στις ιδιαίτερες πατρίδες τους, γεγονός που διευκόλυνε τη διασπορά του SARS-CoV-2. Από τα διαθέσιμα μέχρι στιγμής δεδομένα, ο κύριος τρόπος μετάδοσης από άνθρωπο σε άνθρωπο συμβαίνει από τη στενή επαφή με μολυσμένο άτομο, μέσω της έκθεσης σε σταγονίδια ή αερολύματα. Όταν το μολυσμένο άτομο βήχει ή φτερνίζεται, αυτά τα αερολύματα πιστεύεται ότι εισέρχονται στους πνεύμονες, μέσω εισπνοής από το στόμα ή τη μύτη. Η μέση περίοδος επώασης εκτιμάται ότι είναι περίπου 5 ημέρες, η πλειονότητα αυτών που θα εμφανίσουν συμπτώματα θα το κάνουν εντός 11,5 ημερών και περίπου το 1% θα εμφανίσει συμπτώματα μετά από 14 ημέρες. Ο εκτιμώμενος R_0 (αριθμητικός δείκτης, ο οποίος δείχνει τον μέσο αριθμό ανθρώπων που θα κολλήσουν τον ιό από έναν ασθενή) είναι περίπου 2,2, που σημαίνει ότι κατά μέσο όρο ένα μολυσμένο άτομο θα μεταδώσει τον ιό σε περίπου 2 άλλα άτομα (Wong et al., 2020).

Εξαιτίας κάποιων μοναδικών χαρακτηριστικών του SARS-CoV-2, η προέλευσή του δεν έχει, ακόμη, προσδιοριστεί πλήρως (Seyran et al., 2021; Lundstrom et al., 2020). Υπάρχει, ωστόσο, μια σχετική βεβαιότητα ότι ο SARS-CoV-2, ο αιτιολογικός παράγοντας, δηλαδή, της COVID-19, έχει φυσική, ζωονοσογόνο προέλευση. Ζωονοσογόνος παράγοντας θεωρείται κάθε ιός, βακτήριο, παράσιτο κ.λπ., που προκαλεί ζωνόσο, δηλαδή νόσο ή/και λοίμωξη, η οποία μεταδίδεται, άμεσα ή έμμεσα, μεταξύ ζώων και ανθρώπων (Π.Δ. 41, 2006). Γενικά, αρκετά στοιχεία δείχνουν τη σχέση μεταξύ του SARS-CoV-2 και άλλων παρόμοιων γνωστών κορονοϊών που κυκλοφορούν σε νυχτερίδες. Οι νυχτερίδες είναι σπάνιες σε αγορές στην Κίνα. Ωστόσο, κυνηγιούνται και πωλούνται απευθείας σε καταστήματα εστίασης. Η τρέχουσα πιθανότερη υπόθεση είναι ότι ένα ενδιάμεσο ζώο-ξενιστής (πιθανόν ο παγκολίνος) έχει μεσολαβήσει για τη μετάδοση στον άνθρωπο (Lytras et al., 2021; Andersen et al., 2020; Leitner & Kumar, 2020). Μάλιστα, με την έναρξη της νόσου, αμέσως έγινε κατανοητό ότι ο ιός μπορεί να εξαπλωθεί και από άνθρωπο σε άνθρωπο (Atalan, 2020).

Οι μέθοδοι αποτελεσματικής αντιμετώπισης των ιογενών λοιμώξεων είναι ήδη γνωστές, ως ισχυρή παρακαταθήκη, από τις προηγούμενες πανδημίες που πλήγωναν, κατά καιρούς, την ανθρωπότητα. Γενικά, η απομόνωση, ο υποχρεωτικός εγκλεισμός («μένουμε σπίτι»), η καραντίνα, η αποστασιοποίηση, η χρήση μάσκας και το συχνό πλύσιμο χεριών με σαπούνι ή αντισηπτικό είναι οι κρίσιμες κοινωνικές αντιδράσεις, οι οποίες προβάλλουν ως βασικοί μηχανισμοί (εμπόδια) ανάσχεσης, απέναντι σε επιδημίες και πανδημίες.

Πολλά κράτη, ανά τη γη, υποτίμησαν τη δυναμική της νόσου, με αποτέλεσμα να αντιδράσουν με καθυστέρηση (Αφουξενίδης & Χτούρης, 2020). Η COVID-19 εξαπλώθηκε, ραγδαία, σε όλο τον κόσμο με καταστροφικές συνέπειες για τους ασθενείς, τους εργαζομένους στον τομέα της υγείας, τα συστήματα υγείας και τις οικονομίες, ειδικά αυτές των χωρών χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος (Bong et al., 2020). Το πρώτο επιβεβαιωμένο κρούσμα COVID-19, εκτός Κίνας, διαγνώστηκε στις 13 Ιανουαρίου 2020 στην Μπανγκόκ, την πρωτεύουσα της Ταϊλάνδης. Μέχρι στις 2 Μαρτίου 2020, 67 περιοχές εκτός ηπειρωτικής Κίνας είχαν αναφέρει 8.565 επιβεβαιωμένα κρούσματα COVID-19, με 132 θανάτους, καθώς και σημαντική κοινοτική μετάδοση σε αρκετές χώρες, παγκοσμίως, όπως στο Ιράν και την Ιταλία (Di Gennaro et al., 2020).

Εικόνα 2: Ο SARS-CoV-2 και η Covid-19 πολióρκησαν πολύ γρήγορα όλη τη γη

Έτσι, μέσα σε λίγους μήνες, μετά από τον Δεκέμβριο του 2019, η COVID-19, εξαιτίας της μεγάλης εξάπλωσής της στις περισσότερες χώρες, σε σύγκριση με προηγούμενα κρούσματα

κορονοϊών, είχε εξελιχθεί σε πανδημία (Εικόνα 2), που μαστίζει, σήμερα, όλο τον κόσμο (Gatto et al., 2020; Jebriil, 2020). Πιο συγκεκριμένα, Ο Π.Ο.Υ., στις 30 Ιανουαρίου 2020, χαρακτήρισε την εκδήλωση της COVID-19 κατάσταση έκτακτης ανάγκης για τη δημόσια υγεία σε διεθνές επίπεδο, ενώ, σχεδόν, ενάμιση μήνα αργότερα, στις 11 Μαρτίου 2020, ο Π.Ο.Υ. (πιθανόν αργοπορημένα) κήρυξε πανδημία την COVID-19 (Watkins, 2020; E.E., 2020).

Μέχρι τις 4 Ιουνίου 2021, τα κρούσματα του κορονοϊού, ανά την υφήλιο, ήταν 173.090.239 οι θάνατοι 3.464.416, ενώ αυτοί που ανάρρωσαν ανέρχονται σε 3.720.940 άτομα. Οι αντίστοιχοι αριθμοί για την Ελλάδα είναι 407.857 κρούσματα κορονοϊού (ποσοστό 3,8%), 12.218 θάνατοι, ενώ οι θεραπευθέντες ασθενείς από COVID-19 είναι 377.620 (πηγή: <https://www.worldometers.info/coronavirus/#countries>).

3.2 Μέτρα κατά της εξάπλωσης του κορονοϊού

Σε περιόδους κρίσης είναι σίγουρο ότι δοκιμάζονται η ανθεκτικότητα μιας χώρας, η θεσμική της αντίδραση, η οικονομία και η κοινωνικοπολιτική της δυναμική (Begονιά, 2020). Υπό αυτή τη θέαση μπορεί να λεχθεί ότι η τρέχουσα πανδημία του κορονοϊού κλόνησε τη δύναμη και τους προστατευτικούς και κατασταλτικούς μηχανισμούς ηγέτιδων δυνάμεων (Αφουξενίδης & Χτούρης, 2020), όπως οι ΗΠΑ, η Κίνα, η Αγγλία, η Ισπανία, η Ιταλία και η Γαλλία, οι οποίες πληγώθηκαν πολύ (υπήρξαν πολλές θανατηφόρες περιπτώσεις) από την λοίμωξη COVID-19. Απεναντίας, η αντιμετώπιση της ασθένειας από μικρομεσαία κράτη, όπως η Νότια Κορέα, η Ταϊβάν και η Νέα Ζηλανδία υπήρξε περισσότερο αποτελεσματική, αποδεικνύοντας την εξαιρετική υγειονομική πολιτική αλλά και την εν γένει κοινωτική πολιτική αυτών των χωρών.

Η γρήγορη, παγκόσμια εξάπλωση της COVID-19 υπήρξε εξίσου πολιτικό πρόβλημα και οικονομικό όσο και πρόβλημα υγείας, με τους ηγέτες από όλο τον κόσμο να αναγκάζονται να εισαγάγουν και να εφαρμόσουν μια σειρά αυστηρών εθνικών πολιτικών στην προσπάθειά τους να ελέγξουν την ασθένεια (Grix et al., 2021). Όλες οι χώρες αντιμετωπίζουν πολλαπλές κρίσεις - μια κρίση υγείας, μια οικονομική κρίση και μια κατάρρευση των τιμών των βασικών προϊόντων - οι οποίες αλληλεπιδρούν με ποικίλους τρόπους (International Monetary Fund, 2020). Για αυτό, στην πανδημία της COVID-19, εξαιτίας του κορονοϊού SARS-CoV-2, όλες οι χώρες υιοθέτησαν διάφορες πρωτοφανείς πολιτικές αλλά και μη φαρμακευτικές παρεμβάσεις για τον έλεγχο της εξάπλωσης και την επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης του ιού (Hsiang et al., 2020), η μεγάλη διασπορά του οποίου έχει, φυσικά, άμεσο αντίκτυπο στη

δημόσια υγεία και την οικονομία, παγκοσμίως. Κάποια σενάρια παρεμβάσεων, κατά της εξάπλωσης της COVID-19, κοινωνικού χαρακτήρα, είναι τα παρακάτω (Silva et al., 2020):

- κανένα μέτρο
- εγκλεισμός (lockdown)
- υπό όρους εγκλεισμός
- πλήρης απομόνωση
- μερική απομόνωση
- χρήση масκών προσώπου και
- χρήση ειδικής μάσκας προσώπου μαζί με κοινωνική απομόνωση -αποστασιοποίηση.

Ανακεφαλαιωτικά, και σύμφωνα με την τρέχουσα κατάσταση (She et al., 2020; Atalan, 2020; Ratten, 2020), δεδομένου ότι δεν υπάρχει γνωστή φαρμακευτική θεραπεία, η κοινωνική αποστασιοποίηση ο αποκλεισμός των μετακινήσεων, το κλείσιμο των σχολείων, η εργασία από το σπίτι, η τηλεργασία, ο εγκλεισμός (lockdown) που έχει σημαντικό περιβαλλοντικό και οικονομικό αντίκτυπο, η καραντίνα για περιοχές με μεγάλο αριθμό περιπτώσεων, η γενική και ειδική προστασία, η προσωπική υγιεινή, η εναλλακτική φαρμακευτική αγωγή, τα τεστ ελέγχου και, φυσικά, τα εμβόλια είναι οι επείγουσες φαρμακευτικές και μη στρατηγικές διαχείρισης κατά της COVID-19. Προφανώς, όλα αυτά τα μέτρα, όπως έχει αναφερθεί, έχουν αρκετές επιπτώσεις στην κοινωνία, όπως και στην ψυχολογική υγεία, τις σχέσεις, την εκπαίδευση, τις επιχειρήσεις, τα ταξίδια την απασχόληση και τον ελεύθερο χρόνο (Dominski & Brandt, 2020).

Από μια πολύ μεγάλη έρευνα (Hsiang et al., 2020), η οποία έλαβε χώρα σε περιοχές της Κίνας, της Νότιας Κορέας, της Ιταλίας, του Ιράν, της Γαλλίας και των Ηνωμένων Πολιτειών διαπιστώθηκε ότι οι πολιτικές κατά της μόλυνσης έχουν μειώσει σημαντικά και ουσιαστικά την ανάπτυξη της διασποράς της πανδημίας. Ορισμένες πολιτικές είχαν, σαφώς, διαφορετικά αποτελέσματα σε διαφορετικούς πληθυσμούς, αλλά, γενικά, τα πακέτα πολιτικής που αναπτύχθηκαν για τη μείωση του ρυθμού μετάδοσης πέτυχαν μεγάλα, ευεργετικά και μετρήσιμα αποτελέσματα για την υγεία. Οι ερευνητές εκτιμούν ότι σε αυτές τις 6 χώρες, οι διαλαμβανόμενες παρεμβάσεις παρεμπόδισαν ή καθυστέρησαν περίπου 61 εκατομμύρια επιβεβαιωμένες περιπτώσεις, που αντιστοιχούν σε αποτροπή περίπου 495 εκατομμυρίων συνολικών λοιμώξεων.

3.3 Συμπτωματολογία του κορονοϊού

Ο SARS-CoV-2 μολύνει κυρίως την άνω αναπνευστική οδό των ασθενών που έχουν μολυνθεί με την COVID-19 (Jebri, 2020), προκαλώντας σύνδρομο οξείας αναπνευστικής δυσχέρειας (ARDS - Acute Respiratory Distress Syndrome), το οποίο εμποδίζει τους πνεύμονες να εργαστούν σωστά, θέτοντας, έτσι, σε άμεσο κίνδυνο τη ζωή του ασθενούς. Πάντως, ένα από τα αξιοσημείωτα χαρακτηριστικά του κορονοϊού SARS-CoV-2 αποτελούν οι μεγάλες διαφορές στον τρόπο αντίδρασης των ανθρώπων που πάσχουν από COVID-19, αφού υφίσταται διαφοροποίηση στη συμπτωματολογία. Κάποιοι παραμένουν ασυμπτωματικοί, ενώ κάποιοι άλλοι νοσούν πολύ σοβαρά και άλλοι καταλήγουν.

Τα συνήθη συμπτώματα των νοσούντων από COVID-19 είναι (WHO, 2020a):

- Πυρετός
- Ξηρός βήχας
- Κούραση

Άλλα συμπτώματα που είναι λιγότερο κοινά και μπορεί να επηρεάσουν ορισμένους ασθενείς περιλαμβάνουν (WHO, 2020a):

- Απώλεια γεύσης ή όσφρησης
- Ρινική συμφόρηση
- Επιπεφυκίτιδα
- Πονόλαιμος
- Πονοκέφαλος
- Πόνος στους μυς ή στις αρθρώσεις
- Δερματικά εξανθήματα
- Ναυτία ή έμετος
- Διάρροια
- Ρίγη ή ζάλη.

Τα συμπτώματα της σοβαρής νόσου COVID - 19 περιλαμβάνουν (WHO, 2020a):

- Δυσκολία στην αναπνοή
- Απώλεια όρεξης
- Σύγχυση
- Επίμονος πόνος ή πίεση στο στήθος

- Υψηλός πυρετός (πάνω από 38° C).

Άλλα λιγότερο κοινά συμπτώματα είναι (WHO, 2020a):

- Ευερεθιστικότητα και οξυθυμία
- Σύγχυση
- Μειωμένη συνείδηση μερικές φορές σχετίζεται με επιληπτικές κρίσεις)
- Ανησυχία
- Κατάθλιψη
- Διαταραχές ύπνου
- Πιο σοβαρές και σπάνιες νευρολογικές επιπλοκές όπως εγκεφαλικά επεισόδια, εγκεφαλική φλεγμονή, παραλήρημα και βλάβη των νεύρων.

Η πανδημία COVID-19 κλονίζει θεμελιώδεις παραδοχές σχετικά με την πορεία της ανθρώπινης ζωής σε όλη τη γη (Settersten Jr et al., 2020). Είναι μια σοβαρή κατάσταση έκτακτης ανάγκης για τη δημόσια υγεία ιδιαίτερα θανατηφόρα σε ευάλωτους πληθυσμούς και κοινότητες στις οποίες οι πάροχοι υγειονομικής περίθαλψης δεν είναι επαρκώς προετοιμασμένοι για τη διαχείριση αυτής της λοίμωξης. Όντως, ένα κρίσιμο στοιχείο για τη διαχείριση οποιασδήποτε απειλής μεταδοτικών ασθενειών είναι, βέβαια, η φροντίδα των ευάλωτων πληθυσμών (ευπαθών ομάδων), όπως για παράδειγμα είναι οι έγκυες γυναίκες, οι οποίες είναι γνωστό ότι επηρεάζονται από αναπνευστικές ασθένειες (Schwartz, 2020; Dashraath et al., 2020). Ακόμη, η πανδημία της COVID-19 είχε τεράστια και αρνητική επίδραση στη θεραπεία και την έρευνα για τον καρκίνο (Saini et al., 2020)

Ένα αξιοσημείωτο διαφοροποιό χαρακτηριστικό μεταξύ της λοίμωξης COVID-19 και άλλων λοιμώξεων, όπως η εποχική γρίπη, συνίσταται στην αρνητική συμβολή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, κατά τη γαλήνευση και καθυσύχαση του κόσμου. Ο κορονοϊός παρουσιάζεται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ως μια κρίσιμη απειλή, γεγονός που επιτείνει τον πανικό, το άγχος και πιθανόν τις υστερίες (Μπεμπέτσος, Κωνσταντινίδης & Κωνσταντούλας, 2021).

Ο ιός COVID-19 μπορεί να προσβάλει οποιαδήποτε ηλικιακή και πληθυσμιακή ομάδα. Μεταξύ αυτών που εμφανίζουν συμπτώματα (WHO, 2020a), οι περισσότεροι (περίπου 80%) αναρρώνουν από την ασθένεια χωρίς να χρειάζονται νοσοκομειακή θεραπεία. Περίπου 15% αρρωσταίνουν σοβαρά και χρειάζονται οξυγόνο και 5% αρρωσταίνουν σοβαρά και χρειάζονται εντατική φροντίδα. Οι επιπλοκές που οδηγούν σε θάνατο μπορεί να περιλαμβάνουν αναπνευστική ανεπάρκεια, σύνδρομο οξείας αναπνευστικής δυσχέρειας

(ARDS), σηψαιμία και σηπτικό σοκ, θρομβοεμβολισμό και/ή ανεπάρκεια πολλών οργάνων, συμπεριλαμβανομένου τραυματισμού της καρδιάς, του ήπατος ή των νεφρών.

Ο χρόνος από την έκθεση στην ασθένεια COVID-19 έως τη στιγμή που ξεκινούν τα συμπτώματα είναι, κατά μέσο όρο, 5-6 ημέρες και μπορεί να κυμαίνεται από 1-14 ημέρες. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο τα άτομα που έχουν εκτεθεί στον ιό συνιστάται να παραμείνουν στο σπίτι και μακριά από άλλους, για 14 ημέρες, προκειμένου να αποφευχθεί η εξάπλωση του ιού (WHO, 2020a).

3.4 Επιπτώσεις της COVID-19 στην κοινωνία και στην εκπαίδευση

Η πανδημία COVID-19 είχε έναν άνευ προηγουμένου αντίκτυπο στην κοινωνία, οδηγώντας άμεσα σε κλείσιμο επιχειρήσεων, χώρων εργασίας, χώρων λατρείας, χώρων αθλητισμού, καταστημάτων, σχολείων και πανεπιστημίων (Grix et al., 2021). Πράγματι, ο φόβος του COVID-19 έχει θέσει τον κόσμο υπό εγκλεισμό, έχει ερημώσει τους δρόμους σε πολλές χώρες, ενώ έχουν απαγορευτεί τα ταξίδια μεταξύ πόλεων αλλά και μεταξύ χωρών. Όσον αφορά στα σχολεία, πάνω από 1,5 δισεκατομμύρια μαθητές στον κόσμο στερούνται τη φυσική, πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία, εξαιτίας του κλεισίματος των σχολείων (Bae & Chang, 2021). Η UNESCO (2020) είχε αναφέρει ότι στις 8 Απριλίου 2020, σε 188 χώρες του πλανήτη, τα σχολεία δε λειτουργούσαν με φυσικό τρόπο, που σημαίνει ότι πάνω από το 90% των μαθητών (1,5 δισεκατομμύριο), σε όλο τον κόσμο δε μετέρχονταν, πλέον, (παραδοσιακής-φυσικής) εκπαίδευσης (Lee, 2020). Οι μαθητές συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, χωρίς φυσική παρουσία, αλλά με την καθοδήγηση και εμπύχωση των δασκάλων, μέσα από εναλλακτικούς τρόπους επικοινωνίας. Πολλά κράτη, όπως και η Ελλάδα, κατέφυγαν εσπευσμένα στην επείγουσα εξ αποστάσεως εκπαίδευση, μέσω ασύγχρονης και σύγχρονης εκπαίδευσης, ώστε να καλυφθούν, κατά το δυνατό, τα διδακτικά και μαθησιακά κενά, αν σε συνθήκες πρωτόγνωρου εγκλεισμού για την ανθρωπότητα, προέχει η συναισθηματική και ψυχολογική υποστήριξη των παιδιών. Η Κίνα ήταν η πρώτη που έκλεισε σχολεία (από τον Φεβρουάριο του 2020), με πολλές άλλες χώρες, αμέσως να ακολουθούν (Schleicher, 2020).

Με το κλείσιμο των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, παρατηρήθηκαν, όμως, πολλά προβλήματα, καθώς η πρόσβαση στο Διαδίκτυο δεν είναι παντού η ίδια και κάθε μαθητής δεν έχει τον δικό του υπολογιστή. Επιπροσθέτως, η συνεχής τηλεεκπαίδευση των μαθητών είναι κουραστική και οι ίδιοι μετά την παρέλευση κάποιου χρόνου δείχνουν αδιαφορία για τα διαδικτυακά μαθήματα. Ακόμη, και πολλοί εκπαιδευτικοί δεν είχαν την παιδαγωγική ετοιμότητα να

διαχειριστούν την απαιτητική εξ αποστάσεως διδασκαλία ούτε να εκπονήσουν σχετικό εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο θα εξυπηρετεί τους σκοπούς της διαδικτυακής εκπαίδευσης.

Όμως, όπως φαίνεται από τα στατιστικά στοιχεία του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), μόνο οι μισοί περίπου μαθητές σχολείων ήταν σε θέση να έχουν πρόσβαση στο μεγαλύτερο μέρος ή σε ολόκληρο το Πρόγραμμα Σπουδών, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των χωρών να παρέχουν διαδικτυακές εναλλακτικές λύσεις, μέσω σύγχρονης και ασύγχρονης τηλεεκπαίδευσης (European Parliament, 2021; Schleicher, 2020).

Μάλιστα, το κλείσιμο των σχολείων, επιπλέον, επιφέρει και πρόσθετο φόρτο στους εκπαιδευτικούς και τους υπεύθυνους χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής, καθότι πρέπει να καλυφτούν τα μαθησιακά κενά των μαθητών, τα οποία δημιουργήθηκαν από το συνεχές, παρατεταμένο κλείσιμο των σχολείων (Kuhfeld et al., 2020). Ας σημειωθεί ότι, σε ανάλογη περίπτωση, οι μαθητές χρειάστηκαν σχεδόν δυο ολόκληρα χρόνια (Harris & Larsen, 2021; 2016) για να καλύψουν το χαμένο έδαφος και να γεφυρώσουν τις απώλειες, που προκλήθηκαν από τον καταστροφικό τυφώνα Κατρίνα, ο οποίος συντάρραξε την Αμερική το 2005.

Πάντως, το κλείσιμο των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε όλο τον κόσμο εξαιτίας της COVID-19 επηρέασε, επίσης, και τον τομέα της αθλητικής εκπαίδευσης η οποία είναι ένα ισχυρό μέσο για την ενίσχυση της φυσικής κατάστασης, της ψυχικής ευεξίας, καθώς και της κοινωνικής συμπεριφοράς, ενώ οι πληθυσμοί βρίσκονται υπό υποχρεωτικό εγκλεισμό. Η αθλητική εκπαίδευση αποτελείται από ένα ευρύ φάσμα εμπλεκομένων, συμπεριλαμβανομένων των υπουργείων και των τοπικών αρχών, των δημόσιων και ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, των αθλητικών οργανώσεων και των αθλητών, της επιχειρηματικής κοινότητας, των καθηγητών, των προπονητών των γονέων και, πρωτίστως, των μαθητών (Bas et al., 2020).

Ακόμη, η πανδημία έχει επηρεάσει ολόκληρο το σύστημα τροφίμων (WHO, 2020d), αφού έκλεισαν τα σύνορα, τέθηκαν εμπορικοί περιορισμοί και τα μέτρα περιορισμού εμποδίζουν τους αγρότες να έχουν πρόσβαση στις αγορές. Η πανδημία έχει μειώσει τις θέσεις εργασίας και καθώς οι εργάτες χάνουν δουλειές, αρρωσταίνουν και πεθαίνουν, η επισιτιστική ασφάλεια και η διατροφή εκατομμυρίων γυναικών και ανδρών απειλούνται. Εκατομμύρια εργαζόμενοι στη γεωργία - μισθωτοί και αυτοαπασχολούμενοι - ενώ τροφοδοτούν τον κόσμο, αντιμετωπίζουν υψηλά επίπεδα εργατικής φτώχειας, υποσιτισμού και κακής υγείας, και υποφέρουν από έλλειψη ασφάλειας και προστασίας της εργασίας καθώς και άλλων τύπων κακοποίησης (WHO, 2020d).

Οι εντολές για παραμονή στο σπίτι και οι περιορισμοί σε καταστήματα συνδέονταν στενότερα με τη μειωμένη κινητικότητα κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19. Πολλά οφέλη, βέβαια, ενδέχεται να αποκομίζονται από την εθελοντική κοινωνική αποστασιοποίηση, μολονότι οι εθελοντικές κοινωνικές αποστάσεις εξαφανίζονται κατά τα μεταγενέστερα στάδια μιας πανδημίας (Abouk & Heydari, 2021). Οι κοινωνίες, κατά βάση, δείχνουν έχουν υψηλά επίπεδα ευαισθησίας απέναντι στην πανδημία, προσέχουν ώστε να προστατεύονται, αλλά και η κοινωνική εμπιστοσύνη τους φαίνεται να είναι πάνω από το μέσο όρο (Bostan et al., 2020), αν και υπάρχουν και αντίθετα ευρήματα (Ammar et al., 2020).

Κατά τον Π.Ο.Υ. (WHO, 2020d), στην κρίση COVID-19, η ασφάλεια των τροφίμων, η δημόσια υγεία και η απασχόληση και τα εργατικά ζητήματα, ιδίως η υγεία και η ασφάλεια των εργαζομένων, πρέπει να βρίσκονται πολύ ψηλά στην ατζέντα των θεμάτων, που απαιτούν άμεση λύση. Μάλιστα, τα κράτη που αντιμετωπίζουν ανθρωπιστικές κρίσεις ή καταστάσεις έκτακτης ανάγκης εκτίθενται περισσότερο και αδυνατούν να αντεπεξέλθουν στις στρεβλώσεις που προκαλεί η νόσος COVID-19.

Γενικά, η καταπολέμηση των αρνητικών συνεπειών μιας μεταδοτικής πανδημικής ασθένειας, όπως η COVID-19, απαιτεί επείγοντα κοινωνικοοικονομικά μέτρα, τα οποία σχετίζονται με την ανεργία, τη μείωση των εισοδημάτων και την ασφάλεια και την προστασία σε όλους τους τομείς. Ας ληφθεί υπόψη ότι ορισμένοι τομείς της παγκόσμιας οικονομίας επηρεάστηκαν περισσότερο από τους περιορισμούς, ιδίως η τουριστική και ξενοδοχειακή βιομηχανία αλλά και κάποια από τα καταστήματα εστίασης.

Επιπλέον, η ανάγκη αναδιοργάνωσης της χρηματοδότησης και της διαχειριστικής βιωσιμότητας των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης είναι παραπάνω από επιτακτική. Η εργασία, η διακίνηση τροφίμων, οι διάφορες υπηρεσίες, το λιανικό εμπόριο, ακόμη και οι βιομηχανικοί τομείς πρέπει να υποστηριχθούν, ώστε να προετοιμαστούν για το μέλλον (Ceylan, Ozkan & Mulazimogullari, 2020).

Η COVID-19, πέραν των όσων αναφέρθηκαν παραπάνω (δηλαδή τις αρνητικές οικονομικές, κοινωνικές και ψυχολογικές συνέπειες) προκάλεσε σοβαρές, κρίσιμες και πρωτοφανείς (οικονομικές και κοινωνικές) αναταράξεις και στους χώρους του αθλητισμού. Η πανδημία είχε ως αποτέλεσμα το κλείσιμο γυμναστηρίων, γηπέδων, κολυμβητηρίων, γυμναστηρίων, πάρκων και παιδικών χαρών. Ο επαγγελματικός και ερασιτεχνικός αθλητισμός υπόστηκε ισχυρό πλήγμα με τεράστιες κοινωνικές, φυσικές και οικονομικές συνέπειες. Στο επόμενο κεφάλαιο

θα αναλυθούν λεπτομερώς όλες αυτές οι σωρηδόν «αρρυθμίες», τις οποίες επέφερε η πανδημία του κορονοϊού σε όλα τα «γηπεδικά» μήκη και πλάτη της γης.

4 Η νόσος COVID-19 και οι γενικές και ειδικές επιπτώσεις της στον αθλητισμό

4.1 Η σημασία και η αξία του αθλητισμού για τον άνθρωπο

Ο ρόλος και η σημασία του αθλητισμού στη ζωή ατόμων, οικογενειών και κοινοτήτων, παγκοσμίως, είναι, κομβικός, επειδή ο αθλητισμός προωθεί, ενισχύει και επιτυγχάνει σημαντικά κοινωνικά, συναισθηματικά, πολιτισμικά και οικονομικά αποτελέσματα. Ο αθλητισμός συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική, ψυχική και κοινωνική ανάπτυξη. Ο ρόλος του αναγνωρίζεται από όλες τις κυβερνήσεις, σε όλο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένης και της Πολιτικής Διακήρυξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, σύμφωνα με την οποία η συμβολή των αθλημάτων στην ενδυνάμωση των γυναικών και των νέων, των ατόμων και των κοινοτήτων, καθώς και στην υγεία, την εκπαίδευση και την κοινωνική ένταξη είναι κεφαλαιώδης (Bas et al., 2020).

Σήμερα, ο αθλητισμός αποτελεί βασικό στοιχείο στη σύγχρονη λαϊκή κουλτούρα και αποτελεί αναφορά και μάρτυρας για τις πεποιθήσεις, τα συναισθήματα και τις συμπεριφορές πολλών ανθρώπων. Είναι ένα σημαντικό φαινόμενο κατά τη διαπραγμάτευση της ταυτότητας και των αξιών μιας κοινωνίας και κατέχει μεγάλη δύναμη, ως διαμορφωτής απόψεων και στάσεων. Ο αθλητισμός δεν είναι μόνο μια ρυθμιζόμενη σωματική δραστηριότητα, αλλά είναι και ένα πολιτιστικό, οικονομικό και πολιτικό φαινόμενο τεράστιας σημασίας και αξίας για την κοινωνία (González et al., 2021).

Τα οφέλη του αθλητισμού και της φυσικής δραστηριότητας στην σωματική, ψυχική, κοινωνική, συναισθηματική και πνευματική υγεία είναι, σαφώς, αδιαπραγμάτευτα. Αυτή η νομοτελειακή αλήθεια, περί των πλεονεκτημάτων της φυσικής (σωματικής) δραστηριότητας (άσκησης) είναι γνωστή και έχει ήδη τεκμηριωθεί από τις προηγούμενες δεκαετίες (Μπεμπέτσος, Κωνσταντινίδης & Κωνσταντούλας, 2021; Βεγονιά, 2020).

Φυσικά, πέραν της δικής τους συμμετοχής σε αθλητικές δραστηριότητες, οι άνθρωποι (ιδίως οι άντρες) διατηρούν έντονο το ενδιαφέρον τους και για την παρακολούθηση άλλων ατόμων (αγωνιζομένων), οι οποίοι συμμετέχουν σε διάφορα αθλήματα (Apostolou & Zacharia, 2015). Η παρακολούθηση αθλητικών αγώνων φαίνεται να είναι μια μάλλον κυρίαρχη ανθρώπινη ενασχόληση (Kyle 2014; Guttman, 1986), που τέμνει όλους, σχεδόν, τους αρχαίους και

σύγχρονους πολιτισμούς. Μάλιστα, τα σύγχρονα αθλήματα, που είναι θεσμοθετημένοι διαγωνισμοί, και διέπονται από σαφείς κανόνες και υπάγονται σε Διεθνείς Ομοσπονδίες και Επιτροπές συγκεντρώνουν πολλούς θεατές και τηλεθεατές, ανά την υφήλιο.

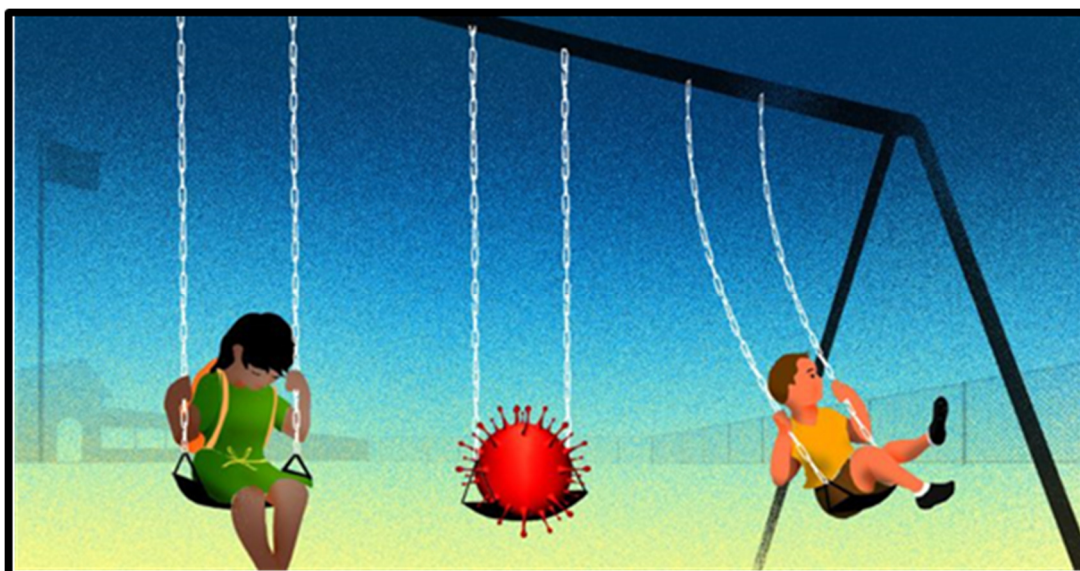
Από την αρχαία αιγυπτιακή τοξοβολία και τους Ολυμπιακούς αγώνες στην αρχαία Ελλάδα έως το σύγχρονο ποδόσφαιρο και το μπάσκετ, κάθε άθλημα έχει διαμορφωθεί, από τον πολιτισμό, του οποίου αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι, ενώ με τη σειρά του ο αθλητισμός βοήθησε να διαμορφώσει το πολιτισμικό πλαίσιο της ανθρωπότητας (Guttman, 2004). Η τεράστια ποικιλία αθλημάτων των ιθαγενών της Αμερικής και της Αφρικής, των Ελλήνων και των Ρωμαίων, καθώς και της σύγχρονη Ασίας και της Ισλαμικής Ασίας αλλά και της μεσαιωνικής Ευρώπης επ' ουδενί δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Ο αθλητισμός είναι μέρος της ζωής, είναι η ανθρώπινη ζωή σε μικρόκοσμο. Μάλιστα, και οι αρετές και τα ελαττώματα της κοινωνίας υφίστανται και μεταφέρονται και στον αθλητισμό (Kyle, 2014).

Επίσης, και η οικονομική συνεισφορά-παράμετρος του αθλητισμού στην κοινωνία είναι πολύ εξέχουσα. Πολλές βιομηχανίες και εταιρείες καθώς και πολλοί εργαζόμενοι δραστηριοποιούνται στον τομέα του αθλητισμού, παρέχοντας σχετικά προϊόντα και υπηρεσίες, αλλά και διοργανώνοντας αθλητικές εκδηλώσεις. Στην Ευρώπη, ο αθλητισμός είναι ένας σημαντικός οικονομικός τομέας (European Parliament, 2021), που αντιπροσωπεύει το 2,12 % του συνολικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) και το 2,72 % της συνολικής απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ καλύπτει, περίπου, 5,67 εκατομμύρια θέσεις εργασίας. Μάλιστα, κάποια συγκεκριμένα είδη αθλητικών εκδηλώσεων μπορούν να αποφέρουν σημαντικά βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα οικονομικά και μη οφέλη, για τις τοπικές και περιφερειακές οικονομίες.

Σήμερα, πολύς κόσμος διεκδικεί την ιδιότητα του φιλάθλου. Ωστόσο, η ιδιότητα αυτή απαιτεί και «θυσίες». Πράγματι, για την παρακολούθηση ενός αθλητικού γεγονότος αξιώνεται σεβαστή δέσμευση πόρων, όπως χρόνου και χρημάτων (για την αγορά εισιτηρίου αλλά και για τη μετάβαση στον χώρο τέλεσης του παιχνιδιού), με μόνο προφανές πλεονέκτημα αυτό της ψυχαγωγίας και της διασκέδασης (Apostolou & Zacharia, 2015). Βέβαια, τα περισσότερα πλεονεκτήματα τα αποκομίζει κάποιος, αν αθλείται ο ίδιος και δεν αρέσκεται και δεν εξαντλεί την ενεργητικότητά του μόνο στην παρακολούθηση αθλημάτων. Μια σταχυολόγηση αυτών των πλεονεκτημάτων της φυσικής δραστηριότητας αμέσως θα ακολουθήσει. Στη συνέχεια του κεφαλαίου θα αναφερθούν οι τρεις μορφές επιπτώσεων της COVID-19 στον αθλητισμό: α) στη φυσική δραστηριότητα, β) στα σπορ και γ) στην οικονομία.

4.2 Η φυσική δραστηριότητα και τα πλεονεκτήματά της

Ο Π.Ο.Υ. (WHO, 2020c) δεν αφήνει περιθώρια αμφισβητήσεων και δευτέρων σκέψεων, καθώς, ξεκάθαρα, τονίζει ότι «η τακτική σωματική δραστηριότητα ωφελεί το σώμα αλλά και το πνεύμα». Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (European Parliament, 2021), επισημαίνει ότι η άθληση εκπληρώνει σημαντικές κοινωνικές λειτουργίες, αφού προωθεί την κοινωνική ένταξη, την ολοκλήρωση, τη συνοχή και τις αξίες, όπως του αμοιβαίου σεβασμού, της κατανόησης, της αλληλεγγύης, της πολυμορφίας, της διαφορετικότητας και της ισότητας. Γενικά, ο αθλητισμός και οι συναφείς φυσικές - σωματικές δραστηριότητες μπορούν να βελτιώσουν τη σωματική και ψυχική υγεία και την απασχολησιμότητα ιδίως των νέων, καθώς και να βοηθήσουν στην απομάκρυνση των νέων από τη βία, το έγκλημα και τη χρήση ναρκωτικών.

Εικόνα 3. Παιχνίδι (...και όχι και τόσο χαρά) την εποχή του COVID-19

Κατά τον Π.Ο.Υ. (WHO, 2020c), μάλιστα, η σωματική δραστηριότητα περιλαμβάνει όλες τις μορφές ενεργητικής αναψυχής, συμμετοχών σε αθλήματα, ποδηλασίας και πεζοπορίας, καθώς και δραστηριότητες που γίνονται στη δουλειά και γύρω από το σπίτι και τον κήπο. Δεν χρειάζεται να είναι, οπωσδήποτε, άσκηση ή αθλητισμός, αφού το παιχνίδι (εικόνα 3), ο χορός, η κηπουρική, ακόμη και ο καθαρισμός σπιτιού και η μεταφορά βαρέων προϊόντων είναι όλα μέρος της σωματικής άσκησης.

Όσον αφορά στη φυσική δραστηριότητα που σχετίζεται με την ενασχόληση με τα σπορ και τον αθλητισμό, τέσσερις είναι οι τύποι των ωφελημάτων, όπως περιγράφονται παρακάτω

(Wibowo & Indrayana, 2019; Eime et al., 2013; Wankel & Berger, 1990; Csikszentmihalyi, 1982; 1975):

1. Προσωπική απόλαυση
 - a. τέρψη
 - b. διασκέδαση
2. Προσωπική ανάπτυξη
 - a. Φυσική υγεία
 - i. καρδιαγγειακή ανάταξη και ενδυνάμωση
 - ii. βελτιωμένη αναπνευστική λειτουργία
 - iii. μυϊκή δύναμη
 - iv. μυϊκή αντοχή
 - v. ευκαμψία
 - vi. καλύτερη οστική δόμηση
 - vii. μείωση αρτηριακής πίεσης και εγκεφαλικών επεισοδίων
 - viii. διαχείριση βάρους- μείωση της παχυσαρκίας
 - ix. ενίσχυση του ανοσοποιητικού συστήματος
 - x. αύξηση του προσδόκιμου της ζωής
 - b. Ψυχική υγεία
 - i. Ευεξία
 - ii. μείωση του άγχους
 - iii. μείωση της κατάθλιψης
 - iv. καλύτερος ύπνος
3. Κοινωνική αρμονία και υγεία
 - a. Κοινωνικοποίηση
 - b. Συνεργασία
 - c. Αλληλεγγύη
 - d. Διομαδικές σχέσεις
 - e. Ενσωμάτωση στην κοινότητα
 - f. Διεύρυνση οριζόντων
 - g. Μείωση εγκλήματος
4. Κοινωνική αλλαγή
 - a. Εκπαιδευτικά επιτεύγματα
 - b. Κοινωνική θέση

- c. Κοινωνική κινητικότητα
- d. Δημιουργία ηγετών.

Επιπλέον, δεν πρέπει με κανέναν τρόπο να παραγνωρισθεί ότι υπάρχουν και πολλά οικονομικά οφέλη σε ένα κράτος (Coalter, 2005), αν οι πολίτες του είναι περισσότερο ενεργοί και υγιείς, κάτι που είναι πολύ πιθανό αν οι πολίτες αυτοί αθλούνται.

Οι αθλητικές δραστηριότητες είναι μάλλον νέα φαινόμενα για τον 21ο αιώνα (Wibowo & Indrayana, 2019), στις οποίες καταφεύγουν πολλοί για να διατηρούν την υγεία τους. Για να υπάρξει, όμως, ο προσδοκώμενος θετικός αντίκτυπος τα αθλητικά προγράμματα πρέπει να είναι προσβάσιμα για όλους, παιδιά, νέους, ενήλικες και ηλικιωμένους και να ευθυγραμμίζονται με τις ανάγκες της κοινωνίας. Η σωματική αδράνεια συμβάλλει καθοριστικά στην ανάπτυξη χρόνιων ασθενειών, οπότε η τακτική σωματική δραστηριότητα είναι σημαντική (Jenkin, et al., 2017), για τη σωματική, ψυχική και κοινωνική υγεία, αλλά και την ποιότητα ζωής, ειδικά των ηλικιωμένων (ηλικίας 50 ετών και άνω).

4.2.1 Η φυσική δραστηριότητα σε συνθήκες πανδημίας

Το παγκόσμιο ξέσπασμα της COVID-19 είχε ως αποτέλεσμα το κλείσιμο γυμναστηρίων, σταδίων, πισινών, στούντιο χορού και γυμναστικής, πάρκων και παιδικών χαρών. Επομένως, πολλά άτομα δεν είναι σε θέση να συμμετάσχουν ενεργά στις συνηθισμένες ατομικές ή ομαδικές αθλητικές ή σωματικές τους δραστηριότητες, εκτός των σπιτιών τους (Bas et al., 2020). Υπό αυτό το περιοριστικό πλαίσιο, πολλοί παύουν (ή ελαττώνουν) τη σωματική τους δραστηριότητα, περνούν πολύ χρόνο μπροστά στην οθόνη, έχουν ακανόνιστα πρότυπα ύπνου, καθώς και κακή διατροφή, με αποτέλεσμα την αύξηση βάρους και την απώλεια φυσικής κατάστασης. Μάλιστα, οι οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα είναι πολύ ευάλωτες στις αρνητικές επιπτώσεις της διαμονής στο σπίτι, καθώς τείνουν να έχουν κατώτερα καταλύματα και πιο περιορισμένους χώρους, καθιστώντας δύσκολη τη σωματική άσκηση στο σπίτι.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (European Parliament, 2021) υπογραμμίζει ότι ο αθλητισμός και η σωματική άσκηση είναι ιδιαίτερα σημαντικές ενασχολήσεις, υπό τις διαμορφωμένες πιεστικές συνθήκες της πανδημίας, δεδομένου ότι ενισχύουν και βελτιώνουν τη σωματική και την ψυχική ανθεκτικότητα. Ο Π.Ο.Υ. (WHO, 2020c) αναφέρει ότι, επειδή κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 οι ευκαιρίες για σωματική δραστηριότητα φαίνεται να είναι περιορισμένες, είναι πολύ σημαντικό τα άτομα όλων των ηλικιών να είναι όσο το δυνατόν πιο ενεργά και δραστήρια. Ακόμη και ένα μικρό διάλειμμα από την καθιστική ζωή, κάνοντας

κάποιος 3-5 λεπτά σωματικής άσκησης (π.χ. περπάτημα, ελαφρύ τρέξιμο ή καθάρισμα σπιτιού) μπορεί να βοηθηθεί στη μείωση της μυϊκής πίεσης, στην ανακούφιση της ψυχικής έντασης και στη βελτίωση της κυκλοφορίας του αίματος και της μυϊκής δραστηριότητας. Είναι πολύ σημαντικό να διασφαλιστεί ότι όλοι θα κινηθούν περισσότερο και θα καθίσουν λιγότερο.

Κατά τον Π.Ο.Υ. (WHO, 2020c), παιδιά και έφηβοι, ηλικίας 5 έως 17 ετών, πρέπει να κάνουν τουλάχιστον 60 λεπτά την ημέρα μέτρια έως έντονη σωματική δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένων πολλών δραστηριοτήτων που ενισχύουν τους μυς και τα οστά, τουλάχιστον για 3 ημέρες την εβδομάδα (εικόνα 4).

Εικόνα 4. Απαραίτητη η φυσική δραστηριότητα την εποχή του COVID-19 (Εικόνα από: <https://timesofindia.indiatimes.com/blogs/pull-and-hook/sweat-your-way-out-of-the-covid-19-pandemic/>)

Οι ενήλικες ηλικίας 18 ετών και άνω θα πρέπει να κάνουν, συνολικά, τουλάχιστον 150 λεπτά σωματικής δραστηριότητας μέτριας έντασης καθ' όλη τη διάρκεια της εβδομάδας ή τουλάχιστον 75 λεπτά σωματικής δραστηριότητας έντονης έντασης καθ' όλη τη διάρκεια της εβδομάδας, συμπεριλαμβανομένων δραστηριοτήτων ενίσχυσης των μυών 2 ή περισσότερες ημέρες την εβδομάδα. Οι, δε, ηλικιωμένοι ενήλικες πρέπει να κάνουν να «ασκούνται» σωματικά 3 ή περισσότερες ημέρες την εβδομάδα, ώστε να ενισχύσουν την ισορροπία τους και να αποτρέπουν πτώσεις. Και καταλήγει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, διατυπώνοντας την παρότρυνση, ότι σε κάθε περίπτωση, «οποιαδήποτε φυσική δραστηριότητα είναι καλύτερη από καμία», προτρέποντας τους ανθρώπους, ανά τη γη, να ξεκινούν με μικρές ποσότητες και

να αυξάνουν σταδιακά τη διάρκεια, τη συχνότητα και την ένταση της φυσικής του δραστηριότητας.

Η απομόνωση είναι απαραίτητο μέτρο για την προστασία της υγείας. Ωστόσο, τα αποτελέσματα ερευνών (Ammar et al., 2020) έδειξαν ότι οι συνθήκες απομόνωσης αλλάζουν, επί το χείρον, όχι μόνο τη σωματική δραστηριότητα αλλά επίσης και τις διατροφικές συμπεριφορές, γεγονός που μπορεί περικλείει άμεσους κινδύνους για την υγεία. Για παράδειγμα, παρατηρήθηκε σημαντική μείωση της σωματικής δραστηριότητας και της ψυχικής υγείας μεταξύ των φοιτητών κολεγίου υπό τις συνθήκες της COVID-19, ενώ και η φυσική άσκηση δε φάνηκε να λειτουργεί ανασχετικά στην επιδείνωση της ψυχικής υγείας (Wilson et al., 2021). Επιπλέον, σε αντίθεση με τις προτροπές του Π.Ο.Υ., οι άνθρωποι άλλαξαν τις διατροφικές τους συνήθειες με αυξημένη κατανάλωση ανθυγιεινών τροφίμων, τρώγοντας, εκτός ελέγχου, περισσότερα σνακ μεταξύ των γευμάτων και αυξάνοντας τον αριθμό των κύριων γευμάτων. Ο ημερήσιος χρόνος καθιστικής ζωής αυξήθηκε από 5 σε 8 ώρες (Ammar et al., 2020).

Η ίδια μείωση της φυσικής δραστηριότητας παρατηρήθηκε και στα παιδιά, παρόλο που η καθημερινή μέτρια έως έντονη σωματική δραστηριότητα είναι ζωτικής σημασίας για τη σωματική, ψυχική και κοινωνική ευημερία των παιδιών. Η φυσική δραστηριότητα των παιδιών κατά τη διάρκεια της COVID-19 μειώθηκε σε σύγκριση με την προ πανδημίας εποχή. Συνολικά, τα παιδιά όλων των ηλικιακών ομάδων αναφέρθηκε ότι είχαν λιγότερη σωματική δραστηριότητα κατά τη διάρκεια της πανδημίας, η οποία ευθυγραμμίστηκε, βέβαια, με τις κατευθυντήριες γραμμές κοινωνικής απόστασης (Tulchin-Francis et al., 2021).

Ο περιορισμός στο σπίτι, λοιπόν, εξαιτίας της λοίμωξης COVID-19 είχε αρνητική επίδραση σε όλα τα επίπεδα φυσικής άσκησης, για όλες τις ηλικιακές ομάδες μολονότι θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι η βασική δικαιολογία, περί της έλλειψης χρόνου για σωματική δραστηριότητα, δεν υφίσταται κατά τη διάρκεια της πανδημίας, επειδή ο υποχρεωτικός εγκλεισμός και η διακοπή των επαγγελματικών υποχρεώσεων προσφέρουν πολύ ελεύθερο, ώστε οι άνθρωποι να αυξήσουν την ενασχόληση τους με σωματικές δραστηριότητες (Μπεμπέτσος, Κωνσταντινίδης & Κωνσταντούλας, 2021). Βέβαια, οι υποχρεωτικοί εγκλεισμοί μπορεί να οδήγησαν ορισμένους ανθρώπους να ασκούνται, πιο συχνά και πιο ενεργά σε συγκεκριμένα αθλήματα, όμως από την άλλη πλευρά, υπάρχει κρίσιμη μείωση σωματικής άσκησης (όπως προελέχθη), που παρατηρείται, κατά τη διάρκεια της COVID-19, ειδικά σε πολλούς νέους (European Parliament, 2021). Οι αξίες του αθλητισμού και της

σωματικής άσκησης έχουν παραμεληθεί σε μεγάλο βαθμό, υπονομεύοντας τις καίριες δυνατότητές τους για αντιμετώπιση πολλών θεμάτων σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής υγείας. Τα ληφθέντα μέτρα, κατά της πανδημίας, φαίνεται ότι περιορίζουν τον γενικό πληθυσμό από το να έχει τακτική σωματική δραστηριότητα (Begonίς, 2020).

Παρά αυτή τη δυσμενή, ακυρωτική, για τη φυσική άσκηση, εξέλιξη, οι άνθρωποι θα μπορούσαν (ειδικά στην Ελλάδα, μέσω της αποστολής του σχετικού μηνύματος στο 13033), να αξιοποιήσουν τον χρόνο της «απραξίας», που προσφέρει ο εγκλεισμός, εξαιτίας της πανδημίας και να συνεχίσουν ή να αρχίσουν να ασκούνται φυσικά και σωματικά. Ο παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (WHO, 2021c) δίνει πολλές απλές και κατανοητές κατευθύνσεις και συμβουλές, ώστε οι άνθρωποι να παραμείνουν ενεργοί και κατά τη διάρκεια της πανδημίας, ξεπερνώντας με εύκολο τρόπο τους σκοπέλους και τους φραγμούς, που δημιουργούνται από τα ασφυκτικά μέτρα κατά της διασποράς της COVID-19. Για παράδειγμα:

- Επίσκεψη σε πάρκο ή σε δημόσιο ανοιχτό χώρο για περπάτημα, τρέξιμο ή άσκηση, με διατήρηση, πάντοτε, της φυσικής απόστασης και κοινωνικής αποστασιοποίησης. Απαραίτητο το πλύσιμο των χεριών με νερό και σαπούνι ή αντισηπτικό, πριν από την άσκηση στον ανοιχτό υπαίθριο χώρο αλλά και μετά την άσκηση, κατά την επιστροφή στο σπίτι.
- Ελάττωση των μεγάλων χρονικών περιόδων εργασίας, διαβάσματος, παρακολούθησης τηλεόρασης, χρήσης κοινωνικών μέσων ή βιντεοπαιχνιδιών μπροστά σε οθόνες. Είναι απαραίτητο να γίνονται σύντομα διαλείμματα 3-5 λεπτών, κάθε 20-30 λεπτά. Μια ελαφριά γυμναστική, μια βόλτα γύρω από το σπίτι, το ανεβοκατέβασμα σκάλας ή μια επίσκεψη στον κήπο μπορεί να αποδειχθούν πολύ ευεργετικές ενέργειες για τη σωματική και ψυχική υγεία.
- Ενεργοποίηση μιας τακτικής καθημερινής ρουτίνας φυσικών δραστηριοτήτων, ώστε να παραμένει κανείς ενεργός κάθε μέρα. Μια τέτοια δημιουργία καθημερινής συνθήκης βοηθά στην ευκολότερη προσαρμογή στα νέα δεδομένα της ζωής, υπό τους βαρείς περιορισμούς της COVID-19
- Η ζωή με την οικογένεια στο σπίτι ή με κάποιους τους φίλους (αν το επιτρέπουν τα μέτρα εγκλεισμού) μπορεί να βοηθήσει, ώστε να παραμείνει κάποιος ενεργός. Ο προγραμματισμός του χρόνου, με το παίξιμο ενεργών παιχνιδιών στο σπίτι, οι βόλτες στα πάρκα ή η ποδηλασία μπορεί να είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος, μέσω του

οποίου όλη η οικογένεια μπορεί να χαλαρώνει, να είναι μαζί και να είναι ενεργοί και υγιείς.

- Η επιλογή ενός συγκεκριμένου τύπου δραστηριότητας, συγκεκριμένη ώρα της ημέρας ή / και με συγκεκριμένο αριθμό λεπτών κάθε μέρα είναι πολλές φορές λυτρωτική σε συνθήκες πανδημίας. Προς τη σωστή κατεύθυνση της χαλάρωσης, της αποσυμπίεσης και της αποκόμισης περισσότερων ωφελημάτων κινείται και η καταγραφή της προόδου σε μια εβδομαδιαία ατζέντα δραστηριοτήτων.

Τέλος και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (European Parliament, 2021) προτείνει ανάλογα αντισταθμιστικά μέτρα, επισημαίνοντας ότι επειδή ο αθλητισμός και οι δραστηριότητες διατρέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο σε ολόκληρη την Ευρώπη, τα κράτη μέλη πρέπει να λαβαίνουν μέτρα για τη διατήρηση των αθλητικών δομών και τη διασφάλιση των παροχών του αθλητισμού, αλλά και την εφαρμογή καινοτόμων λύσεων σχεδιασμένων για την υποστήριξη των ανθρώπων και του αθλητισμού.

Οι άνθρωποι πρέπει, οπωσδήποτε, να ευαισθητοποιηθούν, ώστε να δημιουργηθεί μια κοινωνία, η οποία θα αγαπάει τον αθλητισμό και θα αγκαλιάζει το γυμναστήριο (Dhall, 2021). Οι οικογένειες και οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για την παροχή ευκαιριών για σωματική δραστηριότητα στα παιδιά και στους νέους. Τα έθνη που αγκαλιάζουν την αθλητική δραστηριότητα ως ουσιαστικό μέρος της ζωής, θα έχουν ως θετική συνέπεια όχι μόνο να παράγουν αριστεία σε υψηλό επίπεδο αλλά και να μειώνουν τα έξοδα για υγειονομική περίθαλψη, όπως επίσης και να αντεπεξέρχονται καλύτερα και επιτυχέστερα σε δύσκολες και σκληρές συνθήκες, σαν αυτές που κληροδότησε στην ανθρωπότητα η πανδημία του κορονοϊού.

4.3 Οι επιπτώσεις της Covid-19 στα αθλήματα (σπορ)

Ο αθλητισμός είναι ένα φαινόμενο, ένας θεσμός πανταχού παρών, που εμπλέκει σχεδόν το σύνολο των ατόμων του πλανήτη. Η πανδημία της COVID-19, αυτή η υγειονομική κρίση που εμφανίστηκε σκληρά και απότομα, κατέφερε, αναμφισβήτητα, βαρύ πλήγμα στον αθλητισμό, αφού ανέστειλε, αν όχι όλες, πολλές από τις λειτουργίες του και τις εκδηλώσεις του (εικόνα 5). Δε χωρά αμφιβολία ότι η κρίση της COVID-19 δημιούργησε μια άνευ προηγουμένου αναστάτωση στον αθλητισμό σε όλο τον κόσμο. Ωστόσο, οι επιπτώσεις της δεν κατανέμονται ομοιόμορφα. Εμπειρογνώμονες ανησυχούν ότι ο αθλητισμός για κορίτσια και γυναίκες, ο

αθλητισμός σε χώρες με χαμηλό και μεσαίο εισόδημα και ο αθλητισμός για άτομα με αναπηρίες θα επηρεαστεί περισσότερο (Nauright, Zipp & Kim, 2020).

Εικόνα 5. Ο SARS-CoV-2 ...παίζει μπάσκετ

Μιλώντας με αθλητικούς (μπασκετικούς, για την ακρίβεια) όρους ο κορονοϊός έδωσε ένα διάλειμμα στον αθλητισμό, ένα αθέλητο τάιμ άουτ. Σύμφωνα με τους ειδικούς, η λοίμωξη COVID-19 είναι εξαιρετικά μεταδοτική σε αθλητικά περιβάλλοντα, ειδικά σε αθλήματα που απαιτούν επαφή, λόγω της βιωσιμότητάς του ιού, της μακράς περιόδου επώασής του και των ηπιότερων συμπτωμάτων του (Wong et al., 2020).

Εξαιτίας του κινδύνου διασποράς της μόλυνσης, σε πολλές χώρες δεν επιτράπηκαν αθλητικές εκδηλώσεις (Horky, 2021) για αρκετό χρονικό διάστημα, μετά την έναρξη των πρώτων υποχρεωτικών εγκλεισμών (lockdown). Για τη διαφύλαξη της υγείας των αθλητών, λοιπόν, και των άλλων εμπλεκομένων, τα περισσότερα μεγάλα αθλητικά γεγονότα σε διεθνή, περιφερειακά και εθνικά επίπεδα έχουν ακυρωθεί ή αναβληθεί. Μαραθώνιοι, τουρνουά ποδοσφαίρου, συλλογικά πρωταθλήματα, αγώνες μπάσκετ, χάντμπολ, χόκεϊ επί πάγου, ράγκμπι, κρίκετ, ιστιοπλοΐα, σκι, άρση βαρών μέχρι πάλι και πολλά άλλα ακόμη αθλήματα άρχισαν να βαδίζουν σημειωτόν (Bas et al., 2020). Σε κάποια επαγγελματικά αθλητικά

πρωταθλήματα, η διοργάνωση αγώνων σταμάτησε παντελώς, για καιρό, σε κάποια άλλα, όμως, όπως το πρωτάθλημα ποδοσφαίρου, τα παιχνίδια επιτράπηκαν, ύστερα από κάποιο διάστημα, δίχως ωστόσο θεατές. Αυτή η διακοπή υπήρξε πρωτοφανής στα αθλητικά χρονικά. Ακόμη, και κατά τη διάρκεια των δύο Παγκοσμίων Πολέμων, τα αθλήματα και ειδικά το ποδόσφαιρο σταμάτησαν μόνο σε μερικές χώρες και για λίγο χρονικό διάστημα. Αυτή τη φορά, η πανδημία COVID-19 δημιούργησε μια εμπειρία ενός κόσμου χωρίς πόλεμο και χωρίς σπορ για αρκετές εβδομάδες (Horky, 2021). Επίσης, για πρώτη φορά, αναβλήθηκαν και οι Ολυμπιακοί και οι Παραολυμπιακοί Αγώνες του 2020, για τον επόμενο χρόνο (2021, στο Τόκιο).

4.3.1 Οι επιπτώσεις της Covid-19 στον βασιλιά των σπορ

Οι επιπτώσεις έχουν γίνει αισθητές σε όλα τα αθλήματα, αλλά, αναμφισβήτητα ακόμη, περισσότερο στον βασιλιά των σπορ, το ποδόσφαιρο (Webb, 2021). Το Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα Ποδοσφαίρου που είχε προγραμματιστεί για το 2020 αναβλήθηκε, για το 2021. Επίσης, και το Πρωτάθλημα Αφρικανικών Εθνών 2020 αναβλήθηκε και πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 2021. Ακόμη, και οι προκριματικοί αγώνες για το Παγκόσμιο Κύπελλο της FIFA του 2022, που θα διεξαχθεί στο Κατάρ, από τις 21 Νοεμβρίου έως τις 18 Δεκεμβρίου 2022, διακόπηκαν από την πανδημία COVID-19.

Πολλά εθνικά πρωταθλήματα ποδοσφαίρου είχαν αναβάλει ή ακόμη και ακυρώσει εντελώς τους αγώνες τους (εικόνα 6). Μέχρι το τέλος Μαρτίου 2020, είχαν σταματήσει όλοι οι αγώνες σε όλα τα ευρωπαϊκά πρωταθλήματα ποδοσφαίρου (πλην της Λευκορωσίας). Στη συνέχεια, ανάλογα με το επίπεδο πολιτικής υποστήριξης, πολλά πρωταθλήματα κατάφεραν να συνεχίσουν τα παιχνίδια (Horky, 2021; Drewes, Daumann & Follert, 2021). Άλλα μεγάλα πρωταθλήματα επανέλαβαν το παιχνίδι μετά από μερικούς μήνες τερματισμού, αν και έπαιζαν σε άδεια γήπεδα, χωρίς θεατές («παιχνίδια-φαντάσματα»). Το National Football League και το NCAA College Football επέστρεψαν στους αγώνες τον Σεπτέμβριο, αν και ορισμένοι αγώνες έπρεπε να ακυρωθούν λόγω θετικών δειγμάτων COVID-19 (Nauright, Zipp & Kim, 2020). Το Champions League και το Europa League, που διακόπηκαν, ξανάρχισαν τους αγώνες, τον Αύγουστο, στην Πορτογαλία και στη Γερμανία, αντίστοιχα, με τη διαφορά ότι οι αγώνες ήταν μονοί (νοκ άουτ), με εξαίρεση τον γύρο των 16 του Europa League, καθώς είχε ήδη παιχθεί το πρώτο παιχνίδι.

Εικόνα 6. Ο βασιλιάς των σπορ πηλώθηκε πολύ από την πανδημία του COVID-19 (Εικόνα από: <https://healthmanagement.org/c/cardio/news/resuming-sport-and-exercise-after-covid-19-infection>)

Στην Ελλάδα, το ποδόσφαιρο «κατέβασε ρολά» για 96 ημέρες, καθώς στη 1 Μαρτίου 2020 διακόπηκε κάθε αθλητική δραστηριότητα. Στις 6 Ιουνίου 2020, το ελληνικό πρωτάθλημα ξεκίνησε πάλι, χωρίς, όμως, φιλάθλους. Απεναντίας, τα γαλλικά πρωταθλήματα ποδοσφαίρου εγκατέλειψαν τη σεζόν και δήλωσαν τις τελικές θέσεις με βάση την απόδοση μέχρι την απότομη διακοπή τους, εξαιτίας της πανδημίας του κορονοϊού.

Ας τονιστεί ότι όταν οι αγώνες του ποδοσφαίρου ξανάρχισαν να παίζονται σε κενά στάδια, ακούγονταν από μεγάφωνα φωνές φιλάθλων, σε μια προσπάθεια των διοργανωτών, η ατμόσφαιρα του αγώνα να προσομοιάσει, κατά τι, με το προ πανδημίας ακουστικό-φωνητικό κλίμα που δημιουργούσαν οι ζωντανοί θεατές. Αυτή η κίνηση, όμως, δε γεφυρώνει το έλλειμμα της ζεστής ατμόσφαιρας και του ενθουσιασμού, που χάνεται, καθότι το παιχνίδι με κενές εξέδρες αλλάζει σημαντικά τον χαρακτήρα του παιχνιδιού (Drewes, Daumann & Follert, 2021). Ένα από τα πλέον σημαντικά χαρακτηριστικά του επαγγελματικού ποδοσφαίρου, πριν από την νόσο του COVID-19, ήταν η τυπική ατμόσφαιρα του γηπέδου, με τους οπαδούς να χειροκροτούν, να τραγουδούν, να επιδοκιμάζουν και να παροτρύνουν. Ωστόσο, αυτή η ξεχωριστή ατμόσφαιρα του γηπέδου παρήλθε την εποχή των μέτρων κατά του κορονοϊού.

Αυτή η έλλειψη θερμής ατμόσφαιρας στα γήπεδα, λόγω της απουσίας θορύβου, είναι πολύ πιθανό να επηρεάζει την απόδοση των παικτών και των προπονητών, δεδομένου ότι αυτοί γνωρίζουν ότι οποιοσδήποτε ήχος που κάνουν ή όποια συνομιλία έχουν (ακόμη και κάποια βωμολοχία τους) μπορεί να μεταδοθούν από τα μικρόφωνα του γηπέδου. Αυτό θα μπορούσε να σημαίνει ότι τόσο οι παίκτες όσο και οι προπονητές πιέζονται και προσαρμόζουν τη συμπεριφορά τους, λόγω του «αποστειρωμένου» περιβάλλοντος στο οποίο συμμετέχουν (Webb , 2021).

Εκτός από τις οικονομικές επιπτώσεις (που θα αναφερθούν στην επόμενη ενότητα), η ακύρωση παιχνιδιών επηρεάζει, επίσης, και τα πολλά κοινωνικά οφέλη του παγκόσμιων και περιφερειακών αθλητικών αναμετρήσεων και εκδηλώσεων, οι οποίες μπορούν να ενισχύσουν την κοινωνική συνοχή, να συμβάλλουν στον κοινωνικό και συναισθηματικό ενθουσιασμό των φιλάθλων, στην ταυτοποίησή τους με κορυφαίους αθλητές καθώς και σε μεγαλύτερη σωματική δραστηριότητα των ατόμων. Ο αθλητισμός, εδώ και πολύ καιρό, έχει θεωρηθεί πολύτιμο εργαλείο για την προώθηση της επικοινωνίας και την οικοδόμηση γεφυρώσεων μεταξύ κοινωνιών και γενεών. Μέσω του αθλητισμού, διάφορες κοινωνικές ομάδες είναι σε θέση να παίξουν έναν πιο κεντρικό ρόλο στον κοινωνικό μετασχηματισμό και την ανάπτυξη, ιδιαίτερα σε διχασμένες κοινωνίες (Bas et al., 2020).

Σημαντικοί αθλητικοί οργανισμοί έχουν δείξει την αλληλεγγύη τους στις προσπάθειες μείωσης της εξάπλωσης του ιού. Για παράδειγμα, η FIFA συνεργάστηκε με τον Π.Ο.Υ. και ξεκίνησε μια εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κόσμου για τον κορονοϊό, με επικεφαλής γνωστούς ποδοσφαιριστές, σε 13 γλώσσες, καλώντας τους ανθρώπους να ακολουθήσουν πέντε βασικά βήματα για να σταματήσουν η εξάπλωση της νόσου. Το τηλεοπτικό σποτ επικεντρώθηκε: α) στο πλύσιμο των χεριών, β) στα μέτρα που πρέπει να παίρνονται από κάποιον που βήχει, γ) στην αποφυγή επαφής του προσώπου, δ) στη φυσική αποστασιοποίηση και ε) στην παραμονή στο σπίτι στην περίπτωση αδιαθεσίας. Άλλοι, δε, διεθνείς αθλητικοί οργανισμοί για την ανάπτυξη και την ειρήνη συμμετέχουν σε διαδικτυακούς διαλόγους επιδιώκοντας να επινοήσουν καινοτόμες λύσεις σε μεγάλα κοινωνικά ζητήματα, όπως της τρέχουσας πανδημίας, για παράδειγμα (Bas et al., 2020).

4.3.2 Οι επιπτώσεις της Covid-19 στον στίβο και σε άλλα αθλήματα

Η ασφάλεια στους αθλητικούς χώρους είναι συναρτώμενη με πολλούς παράγοντες, όπως ο βαθμός επαφής μεταξύ των παικτών, η διάρκεια της επαφής και το κατά πόσον είναι δυνατό να φοριέται μάσκα κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού. Κάποια αθλήματα, τα οποία επιτρέπουν

στους αθλητές να παραμένουν σε απόσταση, όπως το τρέξιμο, το τένις και το κολύμπι, είναι πιο ασφαλή, ενώ τα ομαδικά αθλήματα που απαιτούν συχνή και στενή επαφή, όπως το ποδόσφαιρο και το μπάσκετ έχουν πολύ μεγαλύτερο κίνδυνο μετάδοσης της COVID-19, μεταξύ των αθλητών (Barker, 2020).

Ανάλογα μέτρα, με όσα αφορούν στο ποδόσφαιρο, ήταν και τα μέτρα που πάρθηκαν στα άλλα ομαδικά αθλήματα. Διακοπές, αναβολές, πλήρως ακυρώσεις και άδειες εξέδρες συνέθεσαν το πικρό, αποκαρδιωτικό σκηνικό στα γήπεδα του κόσμου. Για παράδειγμα, για το 2020, εξαιτίας της πανδημίας, το Euroleague στο μπάσκετ ακυρώθηκε πλήρως και καμία ομάδα δε στέφτηκε νικήτρια (δεν ανακηρύχθηκε πρωταθλήτρια). Σε κάποια ευρωπαϊκά πρωταθλήματα μπάσκετ (π.χ. Λιθουανία) οι αγώνες σταμάτησαν και οι ομάδες που προηγούνταν στη βαθμολογία ανακηρύχθηκαν ως πρωταθλήτριες. Σε άλλα πρωταθλήματα (όπως στη Γερμανία την Ιταλία και την Τουρκία) οι αγώνες διακόπηκαν και ξανάρχισαν «κεκλεισμένων των θυρών» μετά από μήνες. Στην Ελλάδα δεν ολοκληρώθηκε η κανονική περίοδος ούτε έγιναν τα Playoffs για την ανάδειξη του νικητή. Ο Παναθηναϊκός, που προηγούνταν, στέφθηκε πρωταθλητής, μέσω σχετικής ψηφοφορίας από όλες τις ομάδες που συμμετείχαν στο πρωτάθλημα της EKO Basket League 2019-20.

Στις 12 Μαρτίου 2020 αναστάλθηκαν και τα παιχνίδια στο κορυφαίο πρωτάθλημα μπάσκετ των Ηνωμένων Πολιτειών (NBA, 2020). Το πρωτάθλημα ξανάρχισε τον Ιούλιο του 2020 και ολοκληρώθηκε στις 11 Οκτωβρίου 2020, με τους Los Angeles Lakers να ανακηρύσσονται πρωταθλητές 2020 στο NBA. Στην Αμερική, το National Hockey League ολοκλήρωσε τα πλέι οφ στα τέλη Σεπτεμβρίου του 2020, τα οποία συνήθως λάβαιναν χώρα κάθε Ιούνιο.

Στον χώρο του στίβου, επίσης, υπήρξαν πολλές ακυρώσεις, με μεγαλύτερη, όπως αναφέρθηκε ήδη, τη μετάθεση των Ολυμπιακών αγώνων του 2020, του Τόκιο, έναν χρόνο αργότερα. Πέραν των τοπικών πρωταθλημάτων σε πολλές χώρες, κάποια άλλα σημαντικά γεγονότα του στίβου, που αναβλήθηκαν, με σκοπό τη μείωση της διασποράς του κορονοϊού ήταν τα παρακάτω:

- Το Παγκόσμιο Πρωτάθλημα ανοιχτού στίβου του 2020
- Ο Μαραθώνιος της Βοστώνης 2020 αλλά και άλλοι πολλοί μαραθώνιοι
- Ο Κλασικός Μαραθώνιος των Αθηνών
- Το παγκόσμιο πρωτάθλημα του ημιμαραθώνιου
- Ο ημιμαραθώνιος της Αθήνας

Στο βόλεϊ πάλι, αναβλήθηκαν πολλοί αγώνες και τουρνουά. Η Διεθνής Ομοσπονδία Βόλεϊ ανέβαλε το Volley Nations League ανδρών, ενώ και στην Ελλάδα η έξαρση του κορονοϊού είχε σημαντικό αντίκτυπο στους αγώνες βόλεϊ, αφού πολλά ματς συνεχώς αναβάλλονται εξαιτίας κρουσμάτων COVID-19. Παρόμοιες αναβολές και ακυρώσεις αγώνων παρατηρούνται και σε άλλα ομαδικά αθλήματα, όπως η χειροσφαίριση (χάντμπολ) και η υδατοσφαίριση (πόλο). Για παράδειγμα, το τουρνουά πόλο των προκριματικών για τους Ολυμπιακούς αγώνες του 2020 αναβλήθηκε, όπως και το παγκόσμιο πρωτάθλημα πόλο.

Και τα ατομικά σπορ δεν έμειναν αλώβητα από την πανδημία του κορονοϊού. Στο άθλημα της τοξοβολίας, το παγκόσμιο κύπελλο αναβλήθηκε, ενώ και στη ποδηλασία μεταξύ πολλών άλλων αρνητικών επιπτώσεων αναβλήθηκε και ο διάσημος γύρος της Γαλλίας του 2020. Στο τένις, επίσης, η έναρξη του French Open 2020 αναβλήθηκε, ενώ και το Wimbledon ακυρώθηκε για πρώτη φορά μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (Fuller, 2020).

Και στην Ελλάδα, η πανδημία του κορονοϊού δημιούργησε ποικίλες αναταράξεις σε πολλά ατομικά αθλήματα. Η Ελληνική Γυμναστική Ομοσπονδία, για παράδειγμα, ακύρωσε (προσωρινά) το Πανελλήνιο Πρωτάθλημα Ρυθμικής Ατομικού Γυναικών, αλλά και την τελική φάση Ενόργανης Παίδων-Κορασίδων & Παμπαίδων-Παγκορασίδων Β΄

Τελικά, σχεδόν κανένα άθλημα δεν έμεινε ανεπηρέαστο από την πανδημία COVID-19. Ο αθλητισμός υπόστηκε δριμύ και βαθύ πλήγμα, και χρειάζεται συντονισμένη προσπάθεια για να επανέλθει. Λαμβάνοντας υπόψη τη μεταδοτικότητα του COVID-19, οι χώρες μαζί με το αθλητικό κίνημα θα πρέπει να αναπτύξουν ένα σχέδιο για να επιτρέψουν στους αθλητές να συνεχίσουν τις πρακτικές τους σε ελεγχόμενο περιβάλλον (Begonίς, 2020). Θα πρέπει όλοι αυτοί να αναπτύξουν μια διαδικασία που θα είναι σύμφωνη με τις συστάσεις του ΠΟΥ, ειδικά για τη φυσική απόσταση, που θα επιτρέπει, όμως, την πρόσβαση του κόσμου στα γήπεδα. Ως εκ τούτου, οι κυβερνήσεις πρέπει να εξετάσουν την στήριξη των αθλητών και των ομάδων που έχουν πληγεί, από την τρέχουσα κατάσταση, αλλά και να εντοπίσουν στρατηγικές πρόληψης για το μέλλον (Mehrsafar et al., 2020).

4.4 Οι οικονομικές επιπτώσεις της COVID-19 στον αθλητισμό

Ο οικονομικός αντίκτυπος προηγούμενων πανδημιών έδειξε ότι χώρες, βιομηχανίες και εταιρείες υποφέρουν σημαντικά από τις συνέπειες μιας παγκόσμιας πανδημίας. Αυτό οφείλεται σε ένα ταυτόχρονο σοκ ζήτησης και προσφοράς. Η ζήτηση μειώνεται επειδή οι καταναλωτές μειώνουν τις αγορές μη απαραίτητων αγαθών και υπηρεσιών, όπως ψυχαγωγία, διασκέδαση

και ταξίδια. Επίσης, γίνονται και απολύσεις με σκοπό τη μείωση κοινωνικών και άλλων δαπανών (Kraus et al. 2020).

Όλοι οι τομείς, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, του λιανικού εμπορίου, των τραπεζών και του αθλητισμού έχουν επηρεαστεί, με τον οικονομικό αντίκτυπο να είναι εμφανής στις οικονομίες, ανά τον κόσμο (Webb, 2021). Πράγματι, η πανδημία της COVID-19 έχει σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομική κατάσταση του αθλητισμού γενικά, αλλά και σε κάθε είδους άθλημα, ειδικότερα. Οι πολλαπλοί περιορισμοί στην καθημερινή ζωή, που επιβάλλει η ανάγκη αντιμετώπισης της πανδημίας έχουν δημιουργήσει πολλαπλές και κρίσιμες οικονομικές και δημοσιονομικές αγκυλώσεις, οι οποίες αντιπροσωπεύουν ένα από τα μεγαλύτερα εξωγενή σοκ που υπόστηκαν οι οικονομίες τα τελευταία χρόνια (Drewes, Daumann & Follert, 2021).

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (International Monetary Fund, 2020) προέβλεψε ότι η παγκόσμια ανάπτυξη, το 2020, θα συρρικνωθεί κατά 3%. Πρόκειται για υποβάθμιση 6,3 εκατοστιαίων μονάδων από τον Ιανουάριο του 2020, μια σημαντική μεταβολή, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Το γεγονός αυτό κάνει τον υποχρεωτικό εγκλεισμό, που επέβαλλε η COVID-2019, να είναι χειρότερη ύφεση από τη Παγκόσμια Οικονομική Ύφεση, το 1929, αλλά και πολύ χειρότερη από την Παγκόσμια Οικονομική Κρίση του 2009/2010. Η σωρευτική απώλεια του παγκόσμιου ΑΕΠ, κατά το 2020 και το 2021, από την πανδημική κρίση, θα μπορούσε να είναι περίπου 9 τρισεκατομμύρια δολάρια, δηλαδή μεγαλύτερη από τις οικονομίες της Ιαπωνίας και της Γερμανίας.

Η πανδημία έχει επηρεάσει όλες, σχεδόν, τις πτυχές της δημόσιας και ιδιωτικής οικονομικής ζωής. Ως αναπόσπαστο μέρος της κοινωνικής ζωής, ο αθλητισμός δεν αποτελεί εξαίρεση. Πράγματι, η πανδημία COVID-19 έχει καταστροφικές επιπτώσεις στον αθλητισμό καθώς και σε συναφείς τομείς και βιομηχανίες (Elliott et al., 2021; European Parliament, 2021). Το σύνολο των αθλητικών τομέων έχει επηρεαστεί σε όλα τα επίπεδα, ειδικά οι αθλητικοί οργανισμοί και οι σύλλογοι, τα πρωταθλήματα, τα γυμναστήρια, οι αθλητές, οι προπονητές, το προσωπικό αλλά και γενικά όλες οι αθλητικές δραστηριότητες.

Οι οικονομικές επιπτώσεις στον επαγγελματικό αθλητισμό υπήρξαν τεράστιες, καθώς τα έσοδα κατρακύλησαν (χάθηκαν δισεκατομμύρια δολάρια και ευρώ), εξαιτίας των πολλών αθλητικών γεγονότων που ακυρώθηκαν, αναβλήθηκαν ή πραγματοποιήθηκαν χωρίς θεατές (εικόνα 7). Τα ποσά στον αθλητικό κλάδο είναι ιλιγγιώδη, αφού, για παράδειγμα, η αξία του

αθλητικού κλάδου, παγκοσμίως, εκτιμάται σε 756 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως (Bas et al., 2020).

Πολλές αθλητικές οργανώσεις, σύλλογοι και λέσχες έχασαν έσοδα και απειλήθηκαν με πτώχευση (Nauright, Zipp & Kim, 2020). Μάλιστα, ως αποτέλεσμα των παιχνιδιών χωρίς θεατές («παιχνιδιών-φαντασμάτων»), το χάσμα μεταξύ των μεγάλων αθλημάτων και των μικρών αθλημάτων φαίνεται να μεγαλώνει, αν και η πανδημία COVID-19 και οι υποχρεωτικοί εγκλεισμοί που την ακολουθούν έχουν επηρεάσει σημαντικά τόσο τον ελίτ όσο και τον λαϊκό αθλητισμό. Οι αθλητικές ομάδες και οι οργανώσεις των μεγάλων πρωταθλημάτων, πολλών δημοφιλών αθλημάτων υπόστησαν άμεσο οικονομικό αντίκτυπο με σοβαρές οικονομικές απώλειες εξαιτίας της έλλειψης ζωντανών θεατών (Horky, 2021).

Εικόνα 7. Οι οικονομικές επιπτώσεις της COVID-19 στον αθλητισμό ήταν καταστροφικές (Εικόνα από: <https://www.sportsvalue.com.br/en/coronaviruss-economic-impact-on-the-sports-industry/>)

Κλασικά αθλητικά γεγονότα, όπως το Open Golf Championship στο Ηνωμένο Βασίλειο ακυρώθηκαν, ενώ άλλα όπως το US Masters golf τουρνουά μεταφέρθηκαν. Οι λέσχες και οι οργανώσεις έχασαν δισεκατομμύρια ως αποτέλεσμα αυτών των ακυρώσεων (Nauright, Zipp & Kim, 2020). Οι αθλητές παγκόσμιας κλάσης ενδέχεται να μην αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα, αλλά η ακύρωση των πρωταθλημάτων, των αγώνων και των εκδηλώσεων που

αποτελούν πλούσια πηγή εισοδήματος επηρέασε σε μεγάλο βαθμό πολλές ομάδες σε όλο τον κόσμο (Mehrsafar et al., 2020).

Επιπλέον, ο αντίκτυπος της πανδημίας στον ημι-επαγγελματικό, τον αθλητισμό της βάσης και τις δράσεις αναψυχής είναι και εκεί καταστροφικός, με αποτέλεσμα πολλοί αθλητικοί σύλλογοι να αντιμετωπίζουν πρόβλημα ύπαρξης και συνέχισης της λειτουργίας τους, καθώς αυτοί είναι μη κερδοσκοπικοί και εργάζονται, ως επί το πλείστον σε εθελοντική βάση, και επομένως λειτουργούν χωρίς αποθεματικά κεφάλαια (European Parliament, 2021). Ακόμη, ορισμένα αθλήματα, μικρότερα σωματεία, πρωταθλήματα χαμηλότερης κατηγορίας και δραστηριότητες βάσης ταλανίζονται πολύ, ιδίως εξαιτίας της οικονομικής τους εξάρτησης από μικρούς χορηγούς ή από το τις ποσοτώσεις των αθλητών. Αυτή η εξέλιξη είναι πολύ ανησυχητική, επειδή τα ερασιτεχνικά αθλήματα αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες στη διατήρηση των δραστηριοτήτων τους. Ο ερασιτεχνικός αθλητισμός είναι το εφελτήριο και η γέφυρα για τον αθλητισμό σε επαγγελματικό επίπεδο, καθώς οι μικρές αθλητικές λέσχες της βάσης συμβάλλουν σημαντικά στην εξέλιξη των νέων αθλητών, εργαζόμενοι, κυρίως σε εθελοντική βάση (European Parliament, 2021).

Εξαιτίας της πανδημίας πολλά εκατομμύρια θέσεις εργασίας κινδυνεύουν, παγκοσμίως, όχι μόνο θέσεις για επαγγελματίες του αθλητισμού, αλλά και για όσους συνδέονται με σχετικές υπηρεσίες, όπως εργαζόμενοι σε εργοστάσια και αθλητικές βιομηχανίες, εργοδότες και πωλητές λιανικής αθλητικών ειδών, υπάλληλοι σε ομοσπονδίες αθλημάτων και σε διάφορες αθλητικές υπηρεσίες, εργαζόμενοι σε αθλητικές εκδηλώσεις, που περιλαμβάνουν ταξίδια, τουρισμό, υποδομές, μεταφορές, τροφοδοσία και μεταδόσεις (περιγραφές) αθλημάτων (Bas et al., 2020).

Όσον αφορά στις τηλεοπτικές μεταδόσεις αγώνων είναι εύκολα κατανοητό ότι το ενδιαφέρον για τη μετάδοση αγώνων, που παίζονται άνευ φιλάθλων μειώθηκε, με παρεπόμενο αποτέλεσμα να μειωθεί και η ζήτηση πακέτων συνδρομητικής τηλεόρασης, από τους τηλεθεατές, και να επηρεαστεί, έτσι, και η αξία των τηλεοπτικών δικαιωμάτων (Drewes, Daumann & Follert, 2021). Παρόλα αυτά, όμως, οι σύλλογοι στα μεγάλα πρωταθλήματα καταφέρνουν να επιβιώνουν, λόγω των προσοδοφόρων τηλεοπτικών συμβολαίων, τα οποία μειώνουν τις απώλειες των εσόδων που προέρχονται από τα εισιτήρια των θεατών (Nauright, Zipp & Kim, 2020). Στην Ελλάδα, η απώλεια εσόδων στο ποδόσφαιρο εξαιτίας των άδειων εξεδρών και της μείωσης των χορηγιών, εξισορροπήθηκε, μέχρι έναν βαθμό, από το ποσοστό οικονομικής καταβολής, που συμφωνήθηκε, με τις στοιχηματικές εταιρείες.

Για παράδειγμα, η υψηλή ευαισθητοποίηση και τη σημασία του ποδοσφαίρου για την κοινωνία στην Ευρώπη γενικά και ειδικότερα στη Γερμανία ήταν αντισταθμιστική όσον αφορά στο περιορισμό των οικονομικών απωλειών. Η γερμανική ποδοσφαιρική Bundesliga ήταν από τα πρώτα επαγγελματικά πρωταθλήματα που ξεκίνησαν ξανά μετά το πρώτο κύμα της πανδημίας. Αυτή η επανεκκίνηση είχε ως αποτέλεσμα η Bundesliga να επωφεληθεί από την προσοχή σε όλα τα μέσα ενημέρωσης, παγκοσμίως, και έτσι να καταφέρει να κερδίσει νέους υποστηρικτές και επίσης περισσότερα και επικερδέστερα τηλεοπτικά συμβόλαια (Horky, 2021).

Τέλος, η αθλητική βιομηχανία, επίσης, επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από την απαγόρευση αθλητικών εκδηλώσεων, πέραν, βέβαια, και των παιχνιδιών-αγώνων, που σταμάτησαν, τουλάχιστον στην αρχή της πανδημίας. Αυτό, βέβαια, είχε μεγάλη οικονομική επίπτωση και για όσους εργάζονται στον κλάδο. Ποτέ πριν, ένα υγειονομικό θέμα, όπως αυτό της τρέχουσας πανδημίας, δεν είχε τέτοια επίδραση στον αθλητισμό, όσον αφορά στον τρόπο διεξαγωγής, κανόνων και παρακολούθησης αθλημάτων (Ratten, 2020). Ταυτόχρονα, πολλές βιομηχανίες αντιμετωπίζουν προβλήματα από την πλευρά της προσφοράς, καθώς οι κυβερνήσεις περιορίζουν τις δραστηριότητες των μη απαραίτητων βιομηχανιών (όπως οι αθλητικές) και οι εργαζόμενοι περιορίζονται στα σπίτια τους. Επίσης, οι επιχειρήσεις πρέπει να αντιμετωπίσουν και μια σειρά από προκλήσεις, όπως η εφαρμογή των απαιτούμενων μέτρων προστασίας της υγείας, η μειωμένη παραγωγή και ζήτηση, οι διακοπές στην εφοδιαστική αλυσίδα. Ακόμη, οι βιομηχανίες αντιμετωπίζουν προκλήσεις λόγω του αριθμού των εργαζομένων που περιορίζονται στα σπίτια τους (Kraus et al. 2020).

Ωστόσο, ορισμένα αθλήματα φαίνεται να επωφελούνται από την κρίση της COVID-19, ιδιαίτερα όλα τα είδη των ηλεκτρονικών αθλημάτων, τα οποία αυξάνουν τη δημοτικότητά τους, σχεδόν παντού (Horky, 2021). Επιπλέον, η μετατροπή του ζωντανού αθλητισμού σε ψηφιακές εκδόσεις αποκτά σημαντική προσοχή. Ένα ενδιαφέρον παράδειγμα μπορεί να σχετισθεί με την ιστιοπλοΐα, ένα άθλημα που αντέδρασε πολύ γρήγορα στην COVID-19 και μετέτρεψε το ιστιοπλοϊκό πρωτάθλημα σε ψηφιακό διαγωνισμό με τεράστιο αριθμό χρηστών (Horky, 2021). Σε κάθε περίπτωση, ολόκληρο το αθλητικό σύστημα θα χρειαστεί νέους τρόπους για να αντιμετωπίσει τις απειλές προς τη χρηματοοικονομική και επιχειρηματική συνέχεια, οι οποίες προκύπτουν π.χ. από τις μειωμένες ταμειακές ροές, και τις νομικές και ασφαλιστικές προκλήσεις.

Τέλος κάποιες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι αθλητικές επιχειρήσεις, εξαιτίας της πανδημίας είναι οι παρακάτω (Jones et al., 2020):

- Άσκηση πίεσης και άγχος στους αθλητικούς οργανισμούς:
- Διαχείριση ταμειακών ροών.
- Προσέλκυση οπαδών, ώστε να επιστρέψουν σε γήπεδα και αθλητικούς χώρους.
- Πρόσκληση στους αθλητές εκείνους, που προτιμούν να είναι με την οικογένεια ή τους φίλους τους, να επιστρέψουν στην προπόνηση και τους αγώνες.
- Διασφάλιση της προστασίας των σχέσεων μεταξύ αθλητών και οπαδών.
- Επανάληψη δραστηριοτήτων, μετά και την απώλεια σημαντικών κεφαλαίων και με αβέβαιη μια μελλοντική οικονομική κατάσταση.
- Επανάληψη των παγκόσμιων επιχειρήσεων, πιθανώς σε χώρες που εξακολουθούν να υπάρχουν πολλές εστίες.
- Πρόσκληση στους υπαλλήλους να επιστρέψουν στη δουλειά τους όταν θα πρέπει αυτοί να εργάζονται μαζί με πολλούς άλλους, στον ίδιο χώρο.
- Συνέχιση πολλών λειτουργιών με εξ αποστάσεως ηλεκτρονικές πλατφόρμες, μολονότι δεν υπήρχε κατάλληλη προετοιμασία για τέτοια χρήση και εξέλιξη.

Πάντως, σε πολύ πρόσφατη έρευνα (Elliott et al., 2021) ανιχνεύτηκε το αθλητικό συγκείμενο, ως αποτέλεσμα της παγκόσμιας πανδημίας, και προτάθηκε οι οικογένειες, οι αθλητικοί σύλλογοι και οι αθλητικοί οργανισμοί να επιχορηγηθούν με πρόσθετους πόρους και εργαλεία, ώστε για διασφαλιστεί η επιβίωση και η ευημερία του αθλητισμού των νέων (αλλά και των ηλικιωμένων) στο μέλλον.

Η εμπειρία από τις προηγούμενες οικονομικές κρίσεις που προκλήθηκαν από πανδημίες, ο προγραμματισμός για την τρέχουσα κατάσταση και οι ενδεχόμενες μελλοντικές στρατηγικές πρόληψης φαίνεται να απαιτούν τη δημιουργία μιας ειδικής ομάδας εργασίας από όλες τις χώρες του κόσμου. Ως κατακλείδα, μπορεί να ειπωθεί (Mehrsafar et al., 2020) ότι σε κρίσιμες καταστάσεις, οι υγειονομικές αρχές και οι αθλητικές κοινότητες πρέπει να προσδιορίσουν τις προτεραιότητές τους και να εξασφαλίζουν τη διατήρηση της υγείας και των αθλητικών δραστηριοτήτων των αθλητών και αθλουμένων.

Παρήγορο, πάντως, είναι ότι η πανδημία COVID-19 στη χώρα μας αρχίζει να εξασθενίζει, αν και αυτή η ενθαρρυντική, θετική εξέλιξη δεν επιτρέπει, ασφαλώς, εφησυχασμό. Σύμφωνα με την Γενική Γραμματεία Αθλητισμού (Γ.Γ.Α.) (2021), αρχίζει με πολύ μικρά, σταδιακά βήματα η επάνοδος στην κανονικότητα. Σε σχετική ΚΥΑ που εκδόθηκε στις 29/05/2021, επιτρέπεται, για παράδειγμα, η λειτουργία ανοικτών αθλητικών εγκαταστάσεων, χωρίς χρήση αποδυτηρίων, αποκλειστικά και μόνο σε ομάδες έως έξι (6) ατόμων για κάποια ατομικά

αθλήματα, όπως είναι το πικγκ πογκ, η σκοποβολή, η τοξοβολία, η ιστιοπλοΐα, η κωπηλασία κ.ά. Στις γενικές οδηγίες της ίδιας ΚΥΑ αναφέρεται βέβαια, ότι η χρήση μάσκας είναι υποχρεωτική, πλην των αθλούμενων, κατά τη άσκησή τους. Στο σκάκι και μπριτζ, όμως η μάσκα κρίνεται απαραίτητη και κατά τη διάρκεια προπονήσεων.

Τελικά, με το τείχος ανοσίας που θα χτιστεί, μέσω των εμβολιασμών, η ζωή θα αρχίσει και πάλι να κινείται σε αθλητικούς ρυθμούς, δίνοντας στους ανθρώπους το δικαίωμα να την ξαναπάρουν στα χέρια τους. Επίσης, οι άνθρωποι καλό είναι να διεκδικήσουν και εκείνη την αθλητική σκυτάλη, η όποια θα κατευθύνει τη ζωή και τα όνειρά τους, στα οποία η προμετωπίδα τους, πέραν των άλλων, θα γράφει «νους υγιής εν σώματι υγεί» και «ευ αγωνίζεσθαι».

Στο επόμενο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί το ερευνητικό μέρος της παρούσας εργασίας. Δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 200 νεαροί αθλητές Ακαδημιών, πολλών διαφορετικών αθλημάτων, από πολλές περιοχές της Ελλάδας. Τα ερευνητικά ερωτήματα περιστράφηκαν γύρω από τη διαχείριση, από τους νεαρούς αθλητές, των δεδομένων (π.χ. αλλαγές στις προπονητική ρουτίνα, κρούσματα στο κοντινό περιβάλλον, οικονομικές συνέπειες, ψυχολογικές συνέπειες, διάθεση ως προς τον εμβολιασμό κ.λπ.), που επέφερε η απότομη διάχυση της πανδημίας COVID-19 στον γενικό πληθυσμό αλλά και, ειδικότερα, στον χώρο του ερασιτεχνικού, κατά βάση, αθλητισμού.

5 Η έρευνα

5.1 Πρωτοτυπία, σημαντικότητα και επικαιρότητα της έρευνας

Ως μια περιπτωσιολογική μελέτη της επίπτωσης της πανδημίας της Covid-19 στον χώρο του αθλητισμού, καλύπτοντας το ερευνητικό κομμάτι της εργασίας, θα εξετασθούν οι απόψεις και οι πράξεις αθλητών, πολλών διαφορετικών σπορ, οι οποίες σχετίζονται με τις δράσεις τους κατά τη 18μηνη περίοδο της πανδημίας που προκάλεσε η λοίμωξη της COVID-19.

Γενικά, ως έρευνα μπορεί να θεωρηθεί η συστηματική και αναλυτική μελέτη μιας συγκεκριμένης θεματικής περιοχής, με απώτερο σκοπό τη προσεκτική εξέταση ενός συγκεκριμένου θέματος, με κύρια επιδίωξη την επέκταση της γνώσης. Η παρούσα έρευνα, μέσω των απαντήσεων, όπως αντλήθηκαν από το σχετικό ερωτηματολόγιο, που απαντήθηκε από 200 αθλητές, οι οποίοι συγκρότησαν το δείγμα της, θα αποκομίσει συμπεράσματα, σχετικά με τον τρόπο που η αθλητική κοινότητα των Ακαδημιών διαχειρίστηκε τις περιοριστικές συνθήκες και τους αποκλεισμούς, από αγώνες, που επέβαλε η πανδημία της COVID-19.

Η παρούσα έρευνα μπορεί να χαρακτηριστεί πολύ πρωτότυπη, καθώς πολλά από τα ερωτήματά της δεν εξετάστηκαν από άλλες έρευνες, τουλάχιστον όσον αφορά στον ελλαδικό χώρο. Για παράδειγμα, κάποια πρωτότυπα ερωτήματα είναι τα εξής:

- Πιστεύεις πως το υγειονομικό πρωτόκολλο που τηρείται κατά την επιστροφή στο γήπεδο σε κρατάει ασφαλή;
- Θα ήταν σημαντικό, πιστεύεις, εξαιτίας της περιορισμένης δραστηριότητας, να αυξηθούν οι ώρες της Φυσικής Αγωγής στα σχολεία;
- Πιστεύεις πως θα πρέπει να κάνεις περισσότερες ώρες προπόνησης, ώστε να κερδίσεις τον χαμένο χρόνο;
- Σύμφωνα με την Γ.Γ.Α. τον Μάρτιο του 2020 σφραγίστηκαν όλα τα γήπεδα της χώρας. Στεναχωρήθηκες;
- Γυμναζόσουν κατά τη διάρκεια του lockdown;
- Η Ακαδημία σου συνέχισε τις προπονήσεις διαδικτυακά. Αυτό σε βοήθησε πιστεύεις;
- Η έλλειψη προπονήσεων και αγώνων, θα επηρεάσει πιστεύεις τις επιδόσεις σου;
- Πλέον οι αγώνες όλων των πρωταθλημάτων γίνονται χωρίς θεατές, όπου συνήθως ήταν οι γονείς των αθλητών. Αν θα αγωνιζόμουν θα σε επηρέαζε αρνητικά;
- Επηρεάστηκες ψυχολογικά από την πανδημία;
- Νόσησες από COVID 19;
- Νόσησε κάποιος από την ακαδημία σου;
- Θα κάνεις το εμβόλιο κατά του covid 19, όταν ανοίξει για την ηλικιακή σου κατηγορία;
- Οι χορηγοί πιστεύεις πως θα πάνε να στηρίζουν μικρούς περιφερειακούς αθλητικούς συλλόγους, λόγω της πανδημίας;

Φυσικά, η παρούσα εργασία αντλεί την πρωτοτυπία και την πρωτοπορία της, χάρις στην επικαιρότητά της, αφού η παρούσα πανδημία COVID-19 βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη. Οπότε

η επικαιρότητα της έρευνας προβάλλει ως αδιαφιλονίκητη και σίγουρα μπορεί να πιστωθεί ως ισχυρό πλεονέκτημά της.

5.2 Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων και των (αντι)δράσεων αθλητών, οι όποιοι συμμετέχουν σε αθλητικές Ακαδημίες, ανά την Ελλάδα, όσον αφορά στις κινήσεις τους και τις πεποιθήσεις τους την εποχή του COVID-19. Συγκεκριμένα, διερευνάται η αθλητική καθημερινότητα των αθλητών προ του κορονοϊού, κατά τη διάρκεια του υποχρεωτικού εγκλεισμού (lockdown) αλλά και μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων. Επίσης, διερευνώνται και οι ψυχολογικές επιπτώσεις της πανδημίας στους αθλητές. Ακόμη, εξετάζεται η επιδημιολογία της ασθένειας στο οικογενειακό αλλά και στο αθλητικό περιβάλλον των αθλητών του δείγματος, καθώς και οι διαθέσεις των αθλητών ως προς τον επικείμενο εμβολιασμό τους. Επιπλέον, αντλούνται δεδομένα σχετικά με την άποψη των αθλητών των Ακαδημιών του δείγματος, όσον αφορά στην οικονομική πολιτική των χορηγών, ως αντίδραση στα μέτρα κατά του κορονοϊού.

5.3 Ερευνητικά ερωτήματα

Ειδικότερα, η έρευνα θα προσπαθήσει να βρει αναλυτικές και ακριβείς απαντήσεις στα παρακάτω επίκαιρα και κρίσιμα ερωτήματα, τα οποία αποτελούν και τους επιμέρους στόχους της έρευνας:

1. Ποια και πώς ήταν η αθλητική καθημερινότητα των αθλητών, στην προ του κορονοϊού εποχή;
2. Ποια και πώς είναι η αθλητική καθημερινότητα των αθλητών, κατά την περίοδο του υποχρεωτικού εγκλεισμού;
3. Ποια και πώς είναι η αθλητική καθημερινότητα των αθλητών, μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων;
4. Ποιες είναι οι ψυχολογικές επιπτώσεις της πανδημίας στους αθλητές;
5. Πώς εξελίχθηκε, επιδημιολογικά, η Covid-19 στο οικογενειακό αλλά και στο εγγύτερο αθλητικό περιβάλλον των αθλητών του δείγματος;
6. Ποια είναι η άποψη των αθλητών όσον αφορά στον εμβολιασμό τους, κατά της COVID – 19;

7. Ποια είναι η άποψη των αθλητών όσον αφορά στην οικονομική πολιτική των χορηγών σε σχέση με τους μικρούς περιφερειακούς αθλητικούς συλλόγους;

5.4 Το δείγμα της έρευνας

Το δείγμα της παρούσας έρευνας (πληθυσμός αναφοράς της) αποτέλεσαν νεαροί αθλητές Ακαδημιών από όλη την ελληνική επικράτεια. Οι αθλητές δραστηριοποιούνταν στον χώρο του στίβου, του μπάσκετ, του ποδοσφαίρου κ.λ.π. Για τον εντοπισμό των αθλητών, κατά περιοχή, αξιοποιήθηκαν, κυρίως, οι γνωριμίες των δύο ερευνητών, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στον χώρο του αθλητισμού, ως παράγοντας αθλητικής Ακαδημίας η πρώτη εκ των συγγραφέων–ερευνητών και ως προπονητής ποδοσφαίρου ο δεύτερος ερευνητής. Η επικοινωνία, με το δείγμα της έρευνας κατέστη δυνατή, μέσω των προπονητών των αθλητών, οι οποίοι (προπονητές) υπήρξαν οι «μεσολαβητές», μεταξύ των δυο ερευνητών και των νεαρών αθλητών του δείγματος. Με άλλα λόγια, δηλαδή, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της δειγματοληψίας χιονοστιβάδας (snowball sampling), η οποία πραγματοποιείται μέσω κάποιων ατόμων (του δείγματος), τα οποία προωθούν το ερωτηματολόγιο σε άλλους με τους οποίους έχουν κοινές δράσεις και χαρακτηριστικά. Το τελικό δείγμα ευκολίας της έρευνας αποτελείται από διακόσιους (200) συνολικά νεαρούς αθλητές μέλη Ακαδημιών, οι οποίοι δραστηριοποιούνταν ή όχι, κατά τη διάρκεια της 18μηνης (και εξελισσόμενης, ακόμη, ωστόσο) πανδημίας του κορονοϊού, η οποία μαστίζει και αναστατώνει τον παγκόσμιο πληθυσμό.

5.5 Μέσο και διαδικασία συλλογής δεδομένων

Η παρούσα ποσοτική έρευνα αξιοποίησε το ερωτηματολόγιο, δεδομένου ότι αυτός ο τρόπος συλλογής δεδομένων παραμένει λίαν δημοφιλής. Ως σημαντικότερα πλεονεκτήματα των ερωτηματολογίων (που δικαιολογούν, πιθανόν, και τη δημοφιλία τους), μπορούν να αναφερθούν και τα παρακάτω (Solans-Domènech et al., 2019; Βάμβουκας, 2010):

- είναι πολύ φιλικά, εύκολα στη διαχείριση και οικεία στους ερωτώμενους.
- είναι εύκολα στον σχεδιασμό για τους ερευνητές.
- δεν είναι πολύ κοστοβόρα σε σχέση με άλλους τρόπους και άλλες μεθόδους συλλογής δεδομένων.
- δεν απαιτούν πολύ χρόνο συμπλήρωσης, ειδικά όταν περιέχονται σε αυτά κλειστές ερωτήσεις.

Βέβαια, ένα ερωτηματολόγιο, για να πληροί τις επιστημονικές και ερευνητικές προδιαγραφές (Krosnick, 2018; Stone, 1993), θα πρέπει να είναι κατάλληλο για τις διαλαμβανόμενες ερευνητικές περιστάσεις, κατανοητό, σαφές, αμερόληπτο, ικανό να αντιμετωπίσει όλες τις πιθανές απαντήσεις, καλά κωδικοποιημένο, ήδη δοκιμασμένο και, τέλος, «ηθικό» και δεοντολογικό .

Τα δεδομένα των ερωτηματολογίων συλλέχθηκαν από τον Μάιο έως και τις αρχές Ιουνίου 2021. Το ερωτηματολόγιο περιείχε εισαγωγικό σημείωμα και παρουσιάζονταν με επιγραμμатικό τρόπο ο σκοπός και οι στόχοι της έρευνας αλλά και η ρητή δήλωση για τη διασφάλιση των προσωπικών δεδομένων των αθλητών του δείγματος, καθώς και της αξιοποίησης των απαντήσεων μόνο για ερευνητικούς σκοπούς. Η διαδικασία συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου απαιτούσε 2 με 3 λεπτά.

Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε, μέσω των Google Forms, και διανεμήθηκε, φυσικά, ηλεκτρονικά. Τελευταία, αυτός ο διαδικτυακός τρόπος συλλογής δεδομένων, λόγω της ευκολίας, της απλότητας, της ταχύτητας, της αποτελεσματικότητας και των ελάχιστων ως μηδαμινών οικονομικών πόρων, που απαιτεί, έχει γίνει πολύ κοινός, σε πλείστες διεξαγωγές ερευνών.

Οι Φόρμες Google είναι ένα εργαλείο διαχείρισης και συλλογής δεδομένων, το οποίο αξιοποιεί σχετικό υπολογιστικό νέφος και χρησιμοποιείται για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη ερωτηματολογίων που χρησιμοποιούν τον Παγκόσμιο Ιστό. Μάλιστα, διατίθεται ελεύθερα σε οποιονδήποτε θελήσει να δημιουργήσει ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια (Vasantha Raju & Harinarayana, 2016).

5.6 Το τελικό ερωτηματολόγιο

Το ερωτηματολόγιο, που χρησιμοποιήθηκε στην τρέχουσα έρευνα, περιελάμβανε κλειστές ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής (βλ. Ερωτηματολόγιο στο Παράρτημα). Οι νεαροί αθλητές των Ακαδημιών απάντησαν σε ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο των ερευνητών, το οποίο δε βασίστηκε σε κανένα σχετικό προηγούμενο ερωτηματολόγιο. Αρχικά, τέθηκαν ορισμένες δημογραφικές ερωτήσεις (φύλο, ηλικία, γεωγραφική περιφέρεια κατοικίας, τόπος διαμονής, σπουδές, χρόνια άθλησης, άθλημα ασχολίας, πλήθος ωρών ημερησίως και πλήθος ημερών εβδομαδιαίως, που αφιερώνονται στην άθληση). Στη συνέχεια, υπήρξαν 5 ερωτήσεις κλειστού τύπου (NAI-OXI), όπου οι ερωτώμενοι αθλητές απαντούσαν σε ερωτήσεις σχετικές με την προπόνηση προ κορονοϊού (μία ερώτηση) αλλά και μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων

(δύο ερωτήσεις, όπου η μία εξέταζε τη συμμόρφωση των αθλητών στο σχετικό πρωτόκολλο προστασίας της Γ.Γ.Α). Μία ερώτηση ερευνούσε την παρακολούθηση ή όχι ζωντανών αθλητικών γεγονότων σε στάδιο και άλλη μία τη συμμετοχή σε διασυλλογικούς αγώνες. Ακολούθως, υπήρχαν έντεκα (11) ερωτήσεις τύπου Likert, πέντε σημείων (Καθόλου-Λίγο-Μέτρια-Πολύ-Πάρα πολύ). Οι ερωτήσεις αυτές διερευνούσαν το υγειονομικό πρωτόκολλο που τηρείται κατά την επιστροφή στο γήπεδο, το μάθημα της Φυσικής Αγωγής στα σχολεία, τις ώρες προπόνησης μετά την λήξη των περιοριστικών μέτρων, την άθληση κατά τη διάρκεια του lockdown, τις «διαδικτυακές» προπονήσεις, τις διατροφικές συνήθειες και την επίπτωση του εγκλεισμού στις επιδόσεις των αθλητών. Επίσης, τέσσερις (4) ερωτήσεις εξέταζαν τις ψυχολογικές επιπτώσεις του κορονοϊού στους αθλητές. Τελευταία υπήρχαν τρεις (3) ερωτήσεις τύπου ΝΑΙ-ΟΧΙ που εξέταζαν την επιδημιολογία του κορονοϊού στο οικογενειακό και εγγύτερο αθλητικό περιβάλλον των αθλητών, μια ερώτηση που διερευνούσε τη διάθεση των νεαρών αθλητών, όσον αφορά στον επικείμενο εμβολιασμό τους και, τέλος, μια ερώτηση ΝΑΙ-ΟΧΙ εξέταζε τις οικονομικές συνέπειες του κορονοϊού στους μικρούς περιφερειακούς αθλητικούς συλλόγους.

5.7 Οι ερωτήσεις για κάθε ερευνητικό ερώτημα

Παρακάτω παρατίθενται τα επτά ερευνητικά ερωτήματα (άξονες) του ερωτηματολογίου, συνοδευόμενα και από τις σχετικές και αντίστοιχες δηλώσεις:

1. Ποια και πώς ήταν η αθλητική καθημερινότητα των αθλητών, στην προ του κορονοϊού εποχή;
 - Η προπόνηση προ κορονοϊού γινόταν σε μικρά γκρουπ (έως 10 άτομα);
 - Είχες παρακολουθήσει ζωντανά αθλητικά γεγονότα σε στάδιο;
 - Συμμετείχες σε διασυλλογικούς αγώνες με τον σύλλογο σου;
2. Ποια και πώς είναι η αθλητική καθημερινότητα των αθλητών, κατά την περίοδο του υποχρεωτικού εγκλεισμού (lockdown);
 - Γυμναζόσουν κατά τη διάρκεια του lockdown;
 - Η Ακαδημία σου συνέχισε τις προπονήσεις διαδικτυακά. Αυτό σε βοήθησε πιστεύεις;
 - Ο παρατεταμένος εγκλεισμός άλλαξε τις διατροφικές σου συνήθειες;
3. Ποια και πώς είναι η αθλητική καθημερινότητα των αθλητών, μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων;

- Μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων, η προπόνησή σου γίνεται σε γκρουπ των 10 ατόμων, όπως ορίζει η Γ.Γ.Α;
 - Υπάρχουν αθλητές της ομάδας σου που δεν έχουν επιστρέψει ακόμα στις προπονήσεις;
 - Πιστεύεις πως το υγειονομικό πρωτόκολλο που τηρείται κατά την επιστροφή στο γήπεδο σε κρατάει ασφαλή;
 - Η έλλειψη προπονήσεων και αγώνων, θα επηρεάσει πιστεύεις τις επιδόσεις σου;
 - Πιστεύεις πως θα πρέπει να κάνεις περισσότερες ώρες προπόνησης, ώστε να κερδίσεις τον χαμένο χρόνο;
 - Θα ήταν σημαντικό, πιστεύεις, λόγω της περιορισμένης δραστηριότητας, να αυξηθούν οι ώρες της Φυσικής Αγωγής στα σχολεία;
4. Ποιες είναι οι ψυχολογικές επιπτώσεις της πανδημίας στους αθλητές;
- Σύμφωνα με την Γ.Γ.Α. τον Μάρτιο του 2020 σφραγίστηκαν όλα τα γήπεδα της χώρας. Στεναχωρήθηκες;
 - Πλέον οι αγώνες όλων των πρωταθλημάτων γίνονται χωρίς θεατές, όπου συνήθως ήταν οι γονείς των αθλητών. Αν θα αγωνιζόσουν θα σε επηρέαζε αρνητικά;
 - Οι Ολυμπιακοί Αγώνες ματαιώθηκαν ύστερα από 125 χρόνια. Σου προκάλεσε αυτό φόβο;
 - Επηρεάστηκες ψυχολογικά από την πανδημία;
5. Πώς εξελίχθηκε, επιδημιολογικά, η Covid-19 στο οικογενειακό αλλά και στο αθλητικό περιβάλλον των αθλητών του δείγματος;
- Νόσησες από covid 19;
 - Νόσησε κάποιος από την ακαδημία σου;
 - Νόσησε κάποιος από την οικογένεια σου;
6. Ποια είναι η άποψη των αθλητών όσον αφορά στον εμβολιασμό τους, κατά της COVID – 19;
- Θα κάνεις το εμβόλιο κατά του covid 19, όταν ανοίξει για την ηλικιακή σου κατηγορία;
7. Ποια είναι η άποψη των αθλητών όσον αφορά στην οικονομική πολιτική των χορηγών σε σχέση με τους μικρούς περιφερειακούς αθλητικούς συλλόγους;

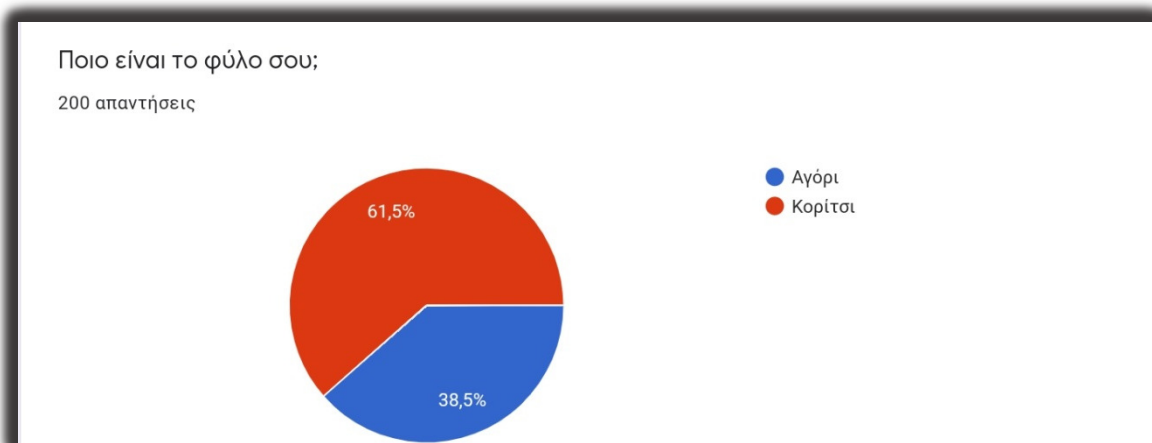
- Οι χορηγοί πιστεύεις πως θα πάψουν να στηρίζουν μικρούς περιφερειακούς αθλητικούς συλλόγους, λόγω της πανδημίας;

Στο επόμενο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της έρευνας, τα οποία θα αποδοθούν για ευκολία και λόγους καλύτερης εποπτείας, μέσω οπτικοποιημένων γραφημάτων που προσφέρει η εφαρμογή των Google Forms και η εφαρμογή του γενικού λογισμικού των υπολογιστικών φύλλων. Αρχικά, θα παρουσιαστούν τα δημογραφικά στοιχεία και κατόπιν τα ερευνητικά επτά ερωτήματα.

6 Περιγραφή των αποτελεσμάτων της έρευνας

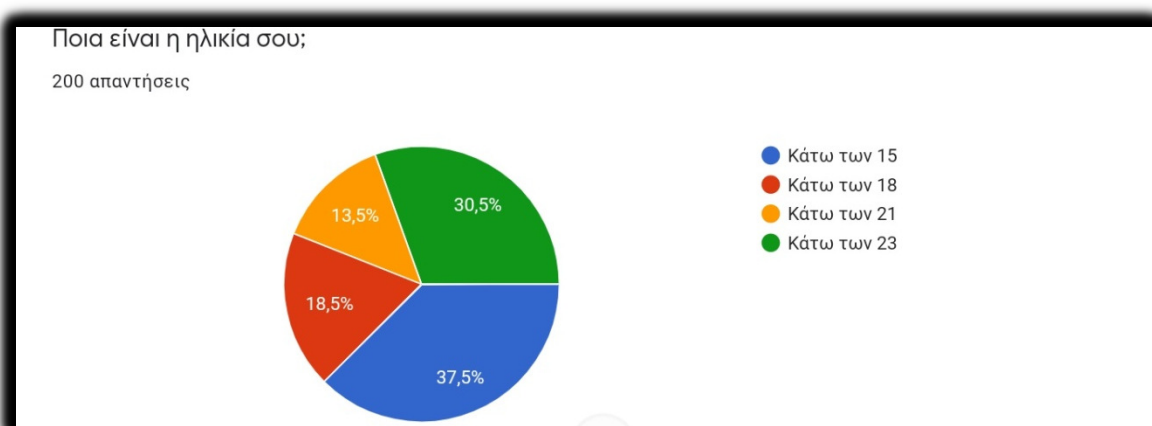
6.1 Δημογραφικά – ατομικά στοιχεία

Παρακάτω, στο διάγραμμα 1, εμφανίζεται η ποσοστιαία αναλογία του δείγματος, όσον αφορά στο φύλο. Από τους 200 νεαρούς αθλητές, που απάντησαν, 123 ήταν κορίτσια (ποσοστό 61,5%) και τα υπόλοιπα 77 αγόρια (ποσοστό 38,5%).

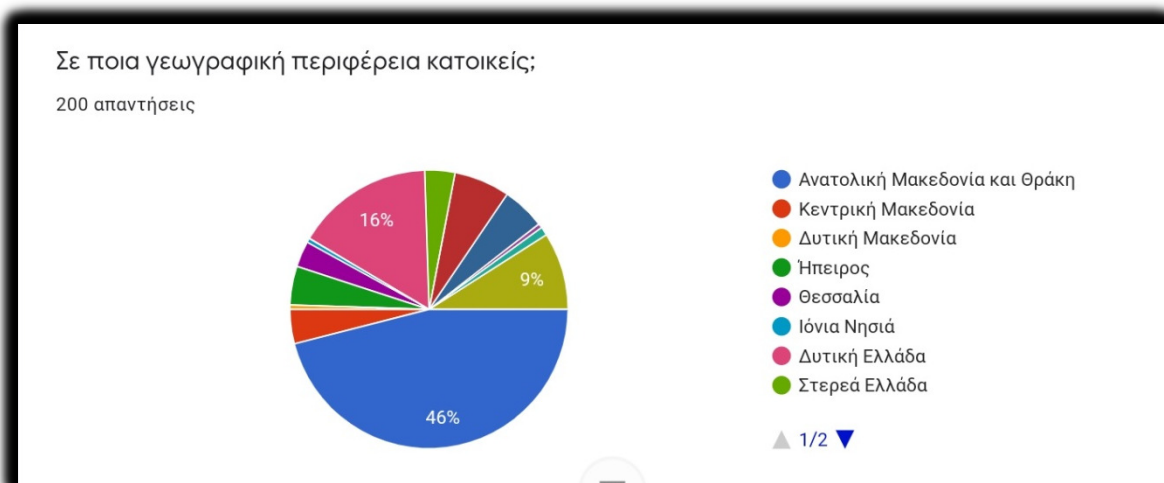
Διάγραμμα 1. Το φύλο των αθλητών του δείγματος

Όσον αφορά στην ηλικία των αθλητών του δείγματος, το διάγραμμα 2, παρακάτω είναι πολύ κατατοπιστικό. Έτσι, το 37,5% (75 αθλητές) ήταν κάτω των 15 ετών, 18,5% (37 αθλητές) κάτω των 18 ετών, 13,5% (27 αθλητές) μεταξύ 18 και 21 ετών, ενώ το 30,5% (61 αθλητές) ήταν από 21 έως 23 ετών.

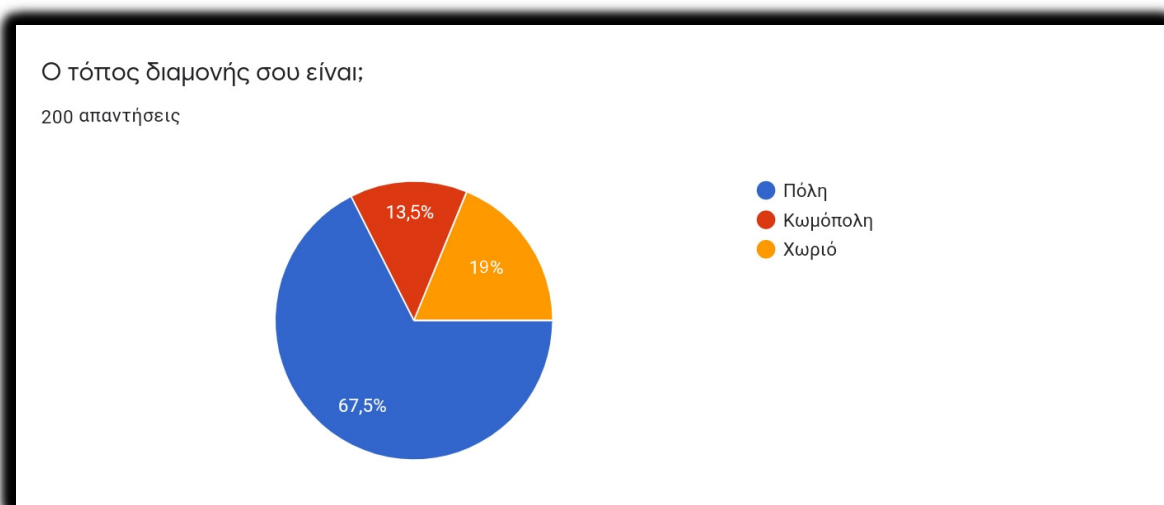
Διάγραμμα 2. Η ηλικία των αθλητών του δείγματος

Η γεωγραφική περιφέρεια κατοικίας των αθλητών του δείγματος αποτυπώνεται στο διάγραμμα 3. Φαίνεται ότι οι περισσότεροι αθλητές του δείγματος προέρχονται από την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (92, ποσοστό 46%), ακολουθούν 32 αθλητές από την Δυτική Ελλάδα (16%), ενώ 18 αθλητές (9%) του δείγματος έχουν την κατοικία τους στη Στερεά Ελλάδα. Ακολουθούν με πολύ μικρότερα ποσοστά αθλητές από όλες τις άλλες γεωγραφικές περιφέρειες.

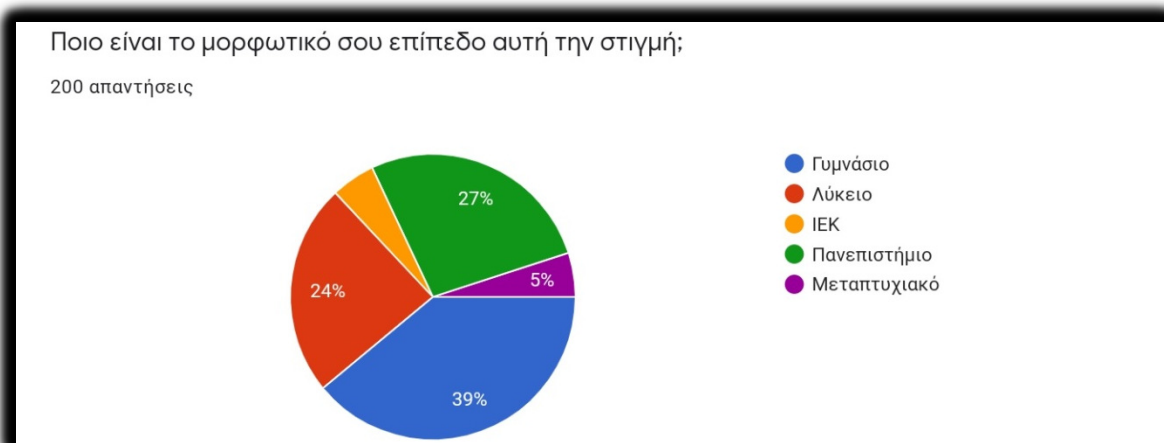
Διάγραμμα 3. Η γεωγραφική περιφέρεια κατοικίας των αθλητών του δείγματος

Η πόλη σε ποσοστό 67,5% (135 αθλητές) αποτελεί τον κύριο τόπο διαμονής των αθλητών του δείγματος (διάγραμμα 4). Η κωμόπολη, ως τόπος κατοικίας, συγκέντρωσε το 13,5% (27 αθλητές), ενώ το χωριό το 19% (38 αθλητές).

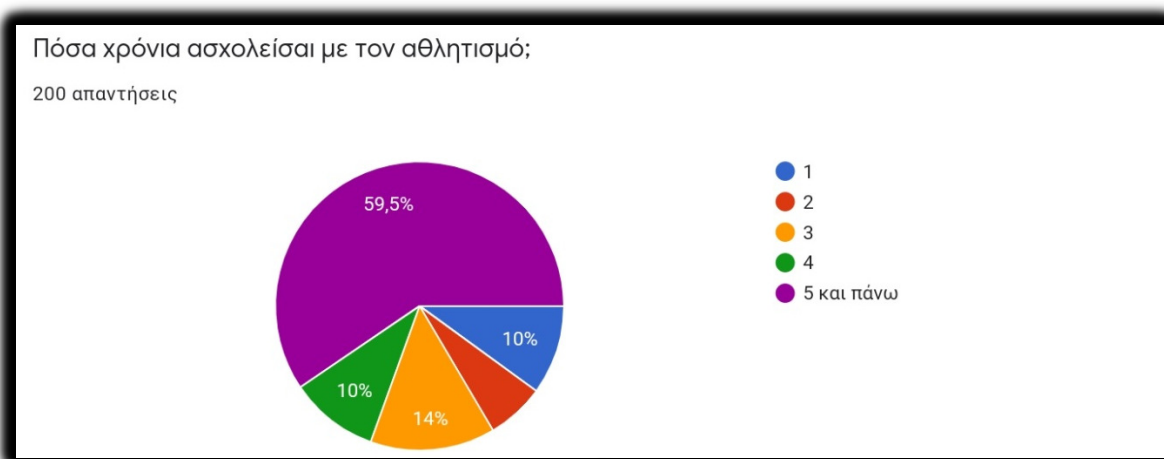
Διάγραμμα 4. Ο τόπος διαμονής των αθλητών του δείγματος

Σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων αθλητών των Ακαδημιών του δείγματος (διάγραμμα 5), τη στιγμή της έρευνας, 78 αθλητές ήταν μαθητές Γυμνασίου (39%), 48 αθλητές ήταν μαθητές Λυκείου (24%), 54 αθλητές ήταν φοιτητές σε Α.Ε.Ι. (27%), ενώ 5 αθλητές είχαν μεταπτυχιακό τίτλο (2,5%) και 5 φοιτούσαν σε ΙΕΚ (2,5%).

Διάγραμμα 5. Το τρέχον μορφωτικό επίπεδο των αθλητών του δείγματος

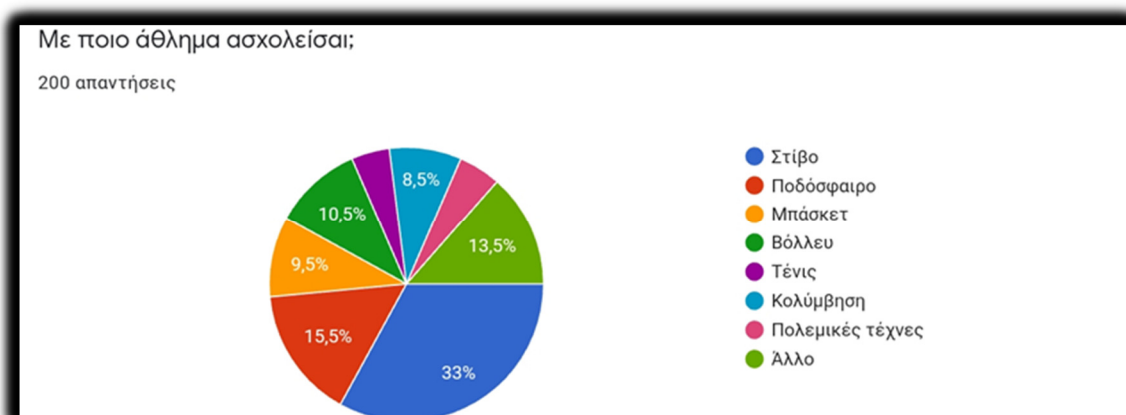
Οι αθλητές του δείγματος, σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα 6, σε ποσοστό 59,5% (119 αθλητές) αθλούνται πάνω από πέντε χρόνια. Επί τέσσερα χρόνια αθλούνται 20 αθλητές (10%), επί τρία χρόνια 28 αθλητές (ποσοστό 14%), επί δυο χρόνια 13 αθλητές (6,5%), ενώ 20 αθλητές, και σε ποσοστό 10%, ασχολούνται με τον αθλητισμό για έναν χρόνο.

Διάγραμμα 6. Τα χρόνια άθλησης των αθλητών του δείγματος

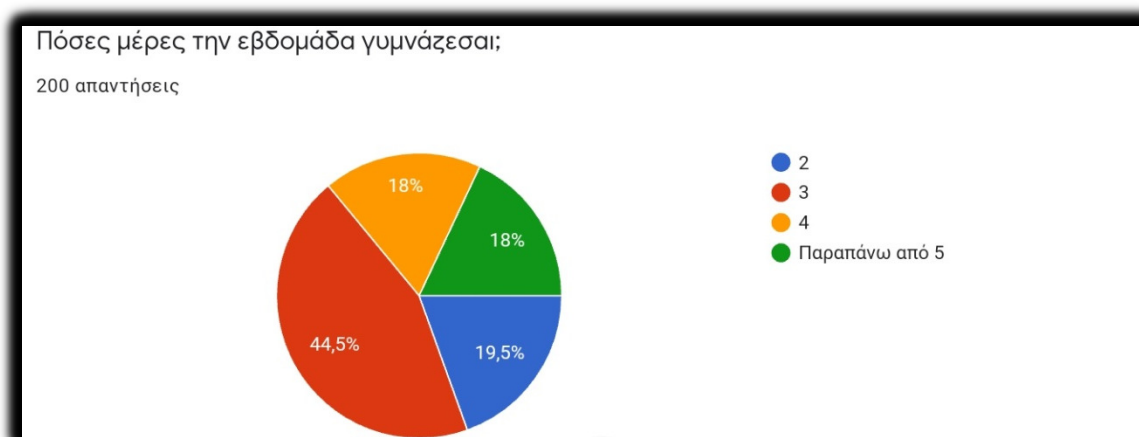
Από το παρακάτω διάγραμμα 7, φαίνεται καθαρά ότι ο στίβος, και σε ποσοστό 33%, αποτελεί την κύρια προτίμηση αθλητικής ενασχόλησης των αθλητών του δείγματος (66 αθλητές). Ακολουθούν το ποδόσφαιρο με 15,5% (31 αθλητές), το βόλεϊ με 10,5% (21 αθλητές) το μπάσκετ με 9,5% (19 αθλητές), η κολύμβηση με 8,5% (17 αθλητές). Ακολουθούν οι πολεμικές

τέχνες και το τένις, ενώ σε ποσοστό 13,5%, δηλαδή 27 αθλητές, ασχολούνται με άλλα αθλήματα.

Διάγραμμα 7. Το είδος του αθλήματος των αθλητών του δείγματος

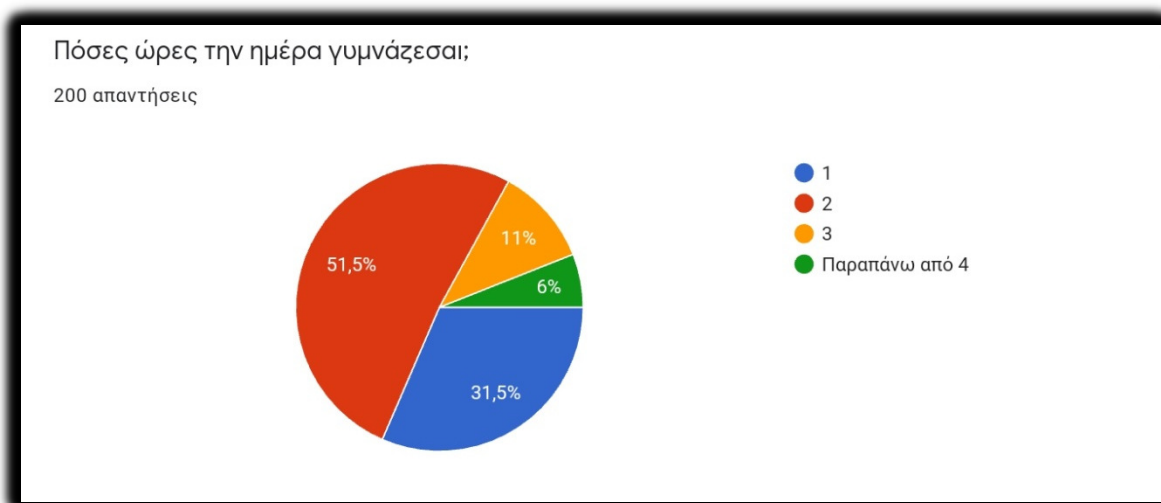
Οι αθλητές των Ακαδημιών του δείγματος, σε ποσοστό 18% (36 αθλητές), γυμνάζονται τουλάχιστον 5 ημέρες την εβδομάδα (διάγραμμα 8) και ποσοστό 18% των αθλητών (36 αθλητές) γυμνάζονται 4 ημέρες την εβδομάδα. Για 3 ημέρες την εβδομάδα γυμνάζονται 89 αθλητές (44,5%), ενώ για 2 ημέρες την εβδομάδα γυμνάζονται 39 αθλητές (19,5%) (Μέσος όρος >3,35 μέρες την εβδομάδα).

Διάγραμμα 8. Το πλήθος των ημερών άθλησης, ανά εβδομάδα, των αθλητών του δείγματος

Τέλος, όσον αφορά στο πλήθος ωρών ημερησίως, που αφιερώνουν οι αθλητές των Ακαδημιών του δείγματος στην άθληση, τα δεδομένα του παρακάτω διαγράμματος 9 είναι πολύ σαφή. 63 αθλητές (ποσοστό 31,5%) γυμνάζονται 1 ώρα την ημέρα, 103 αθλητές (51,5%) γυμνάζονται 2

ώρες την ημέρα, 22 αθλητές (11%) αθλούνται για 3 ώρες την ημέρα, ενώ 12 αθλητές (6%) γυμνάζονται τουλάχιστον 4 ώρες την ημέρα (Μέσος όρος >1,84 ώρες την ημέρα).

Διάγραμμα 9. Το πλήθος των ωρών άθλησης, ανά ημέρα, των αθλητών του δείγματος

6.2 Ερευνητικά ερωτήματα

6.2.1 1ο ερευνητικό ερώτημα

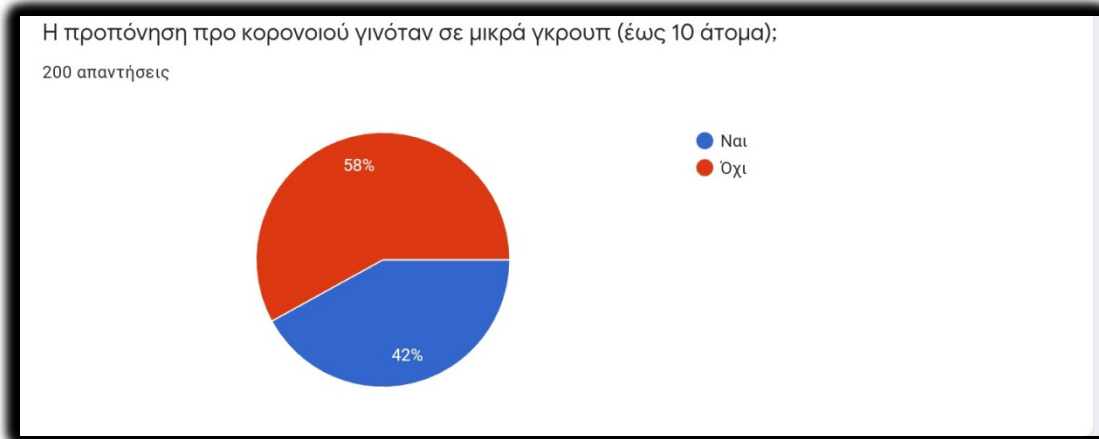
Ποια και πώς ήταν η αθλητική καθημερινότητα των αθλητών, στην προ της πανδημίας του κορονοϊού εποχή;

Το παρόν 1ο ερευνητικό ερώτημα συνοδευόταν από τις παρακάτω τρεις δηλώσεις-υποερωτήματα:

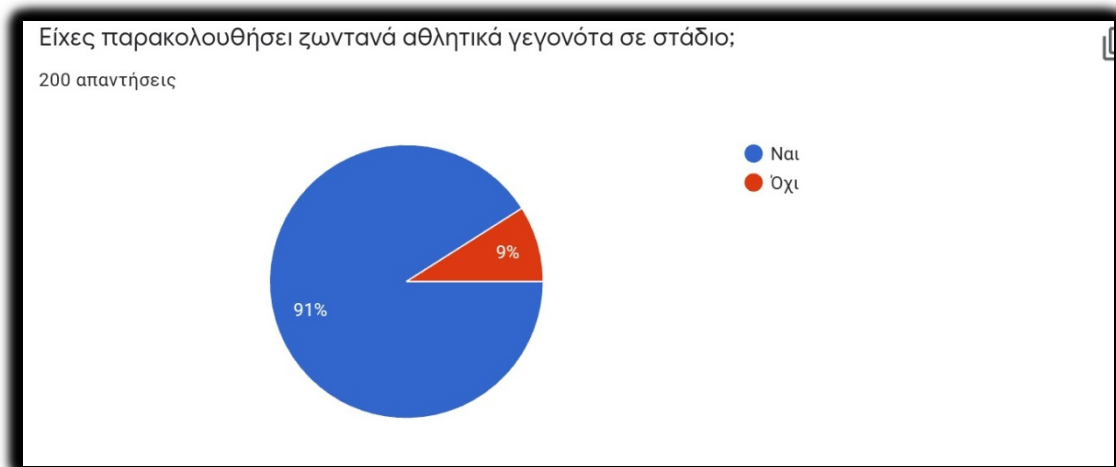
- Η προπόνηση προ κορονοϊού γινόταν σε μικρά γκρουπ (έως 10 άτομα);
- Είχες παρακολουθήσει ζωντανά αθλητικά γεγονότα σε στάδιο;
- Συμμετείχες σε διασυλλογικούς αγώνες με τον σύλλογο σου;

Η αθλητική καθημερινότητα των αθλητών του δείγματος στην προ κορονοϊού εποχή, όπως διαπιστώνεται από τις σχετικές απαντήσεις τους, στα παρακάτω σχετικά ερωτήματα, ήταν πολύ πλούσια και γεμάτη εμπειρίες, αφού η συντριπτική πλειονότητα των αθλητών είχε παρακολουθήσει ζωντανά αθλητικά γεγονότα σε στάδιο (182 αθλητές και ποσοστό 91%). Ακόμη, 158 αθλητές (ποσοστό 79%) συμμετείχαν σε διασυλλογικούς αγώνες με τον σύλλογο τους. Τέλος, η προπόνηση τους μάλλον γινόταν υπό ενός ευρύτερου-ομαδικού πλαισίου συμμετεχόντων (πάνω από δέκα άτομα), δεδομένου ότι 116 αθλητές (58%) δήλωσαν ότι η

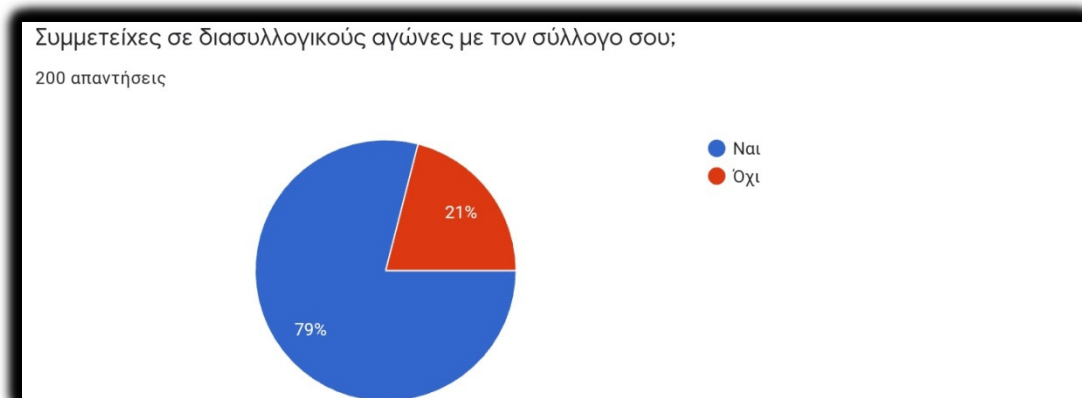
προπόνησή τους, προ κορονοϊού, δε γινόταν σε μικρά γκρουπ (έως 10 άτομα), αλλά προφανώς σε μεγαλύτερες των 10 ατόμων ομάδες. Τα παρακάτω σχετικά διαγράμματα 10, 11 και 12 είναι πολύ διασαφηντικά και ερμηνευτικά των απαντήσεων των αθλητών του δείγματος.

Διάγραμμα 10. Προπόνηση προ κορονοϊού σε μικρά γκρουπ

Διάγραμμα 11. Παρακολούθηση ζωντανών αθλητικών γεγονότων σε στάδιο

Διάγραμμα 12. Συμμετοχή σε διασυλλογικούς αγώνες με τον οικείο σύλλογο

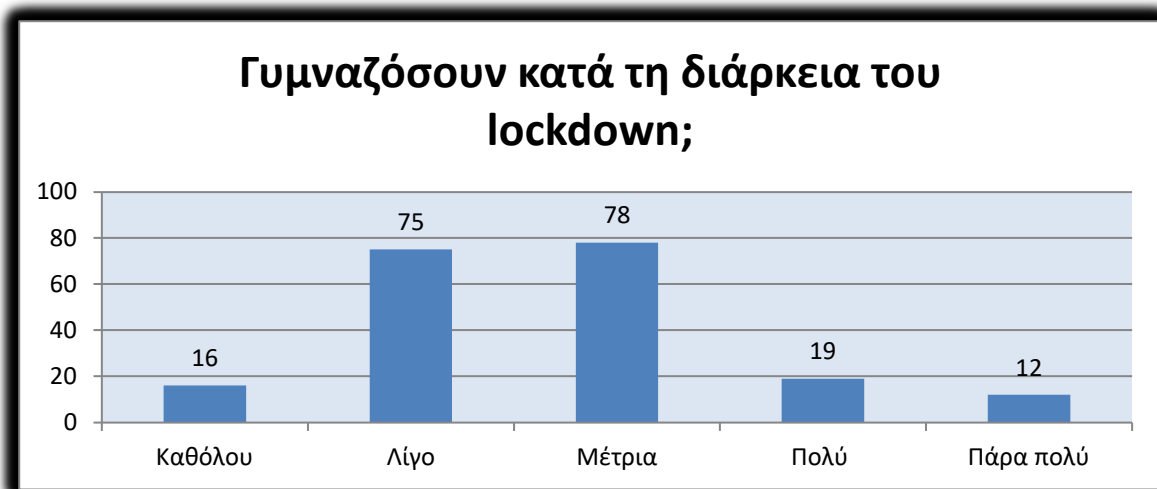
6.2.2 2ο ερευνητικό ερώτημα

Ποια και πώς είναι η αθλητική καθημερινότητα των αθλητών, κατά την περίοδο του υποχρεωτικού εγκλεισμού (lockdown);

Τα τρία υποερωτήματα στα οποία απάντησαν οι αθλητές του δείγματος και τα οποία συνθέτουν το 2ο ερευνητικό ερώτημα ήταν τα εξής:

- Γυμναζόσουν κατά τη διάρκεια του lockdown;
- Η Ακαδημία σου συνέχισε τις προπονήσεις διαδικτυακά. Αυτό σε βοήθησε, πιστεύεις;
- Ο παρατεταμένος εγκλεισμός άλλαξε τις διατροφικές σου συνήθειες;

Από τις απαντήσεις των αθλητών του δείγματος φάνηκε καθαρά ότι η καθημερινότητα των αθλητών, κατά τη περίοδο του υποχρεωτικού εγκλεισμού, επηρεάστηκε σφοδρά.

Διάγραμμα 13. Σωματική δραστηριότητα την περίοδο του lockdown

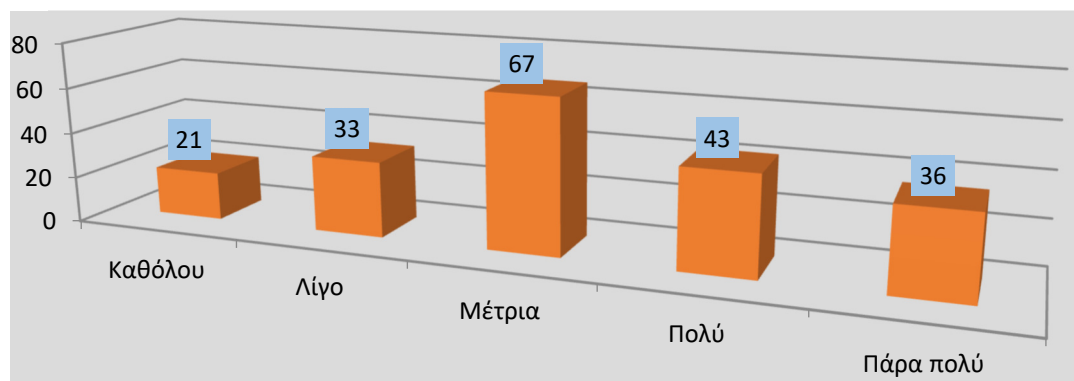
Όπως εμφανίζεται στο παραπάνω διάγραμμα 13, η σωματική δραστηριότητα των αθλητών του δείγματος μειώθηκε κατά πολύ, όπως και η βιβλιογραφία επισημαίνει και αναφέρθηκε στο θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας. Αθροιστικά το Λίγο και το Μέτρια υπερβαίνουν κατά πολύ το Πολύ και το Πάρα Πολύ, επομένως το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των αθλητών δεν γυμναζόταν ικανοποιητικά την περίοδο του lockdown. Πράγματι, 16 αθλητές (8%) απάντησαν καθόλου, 75 απάντησαν λίγο (37,5%), 78 (34%) απάντησαν μέτρια, 19 αθλητές (9,5%) γυμνάζονταν πολύ, ενώ μόνο 12 αθλητές (6%) απάντησαν πως γυμνάζονταν πάρα πολύ κατά τη διάρκεια του lockdown.

Η εναλλακτική λύση της διαδικτυακής προπόνησης, όπως αποτυπώθηκε από τις απαντήσεις των νεαρών αθλητών του δείγματος, φάνηκε ότι δεν τους βοήθησε, ώστε να γεφυρώσουν το σχετικό έλλειμμα. Αθροιστικά το Λίγο και το Μέτρια υπερβαίνουν κατά πολύ το Πολύ και το Πάρα Πολύ, επομένως το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των αθλητών δεν αποκόμισε οφέλη από τις διαδικτυακές προπονήσεις, κατά την περίοδο που τα κέντρα άθλησης ήταν κλειστά, λόγω κορονοϊού. Το παρακάτω διάγραμμα 14, είναι αποκαλυπτικό, αφού 30 αθλητές (15%) απάντησαν καθόλου, 57 απάντησαν λίγο (28,5%), 74 (37%) απάντησαν μέτρια, 22 αθλητές (11%) απάντησαν ότι επωφελήθηκαν πολύ από τις διαδικτυακές προπονήσεις, ενώ μόνο 17 αθλητές (8,5%) απάντησαν πως η διαδικτυακή προπόνηση ήταν πάρα πολύ ωφέλιμη για αυτούς.

Διάγραμμα 14. Απόψεις για τη βοήθεια των διαδικτυακών προπονήσεων

Ο παρατεταμένος εγκλεισμός άλλαξε τις διατροφικές σου συνήθειες;

Διάγραμμα 15. Διατροφικές συνήθειες την περίοδο του lockdown

Στο διάγραμμα 15, οι απαντήσεις του δείγματος δείχνουν, ξεκάθαρα, ότι οι διατροφικές συνήθειες των αθλητών του δείγματος υπόστηκαν σημαντική «αλλοίωση». Μόνο 21 αθλητές (10,5%) απάντησαν πως δεν επηρεάστηκαν καθόλου, διατροφικά, από το lockdown, ενώ 33 (16,5) δήλωσαν πως επηρεάστηκαν λίγο. Αντίθετα, οι αρνητικές επιπτώσεις του εγκλεισμού στην διατροφή επηρέασαν πολύ περισσότερους αθλητές, δεδομένου ότι 67 (33,5%) απάντησαν μέτρια, 43 (21,5%) απάντησαν πολύ, και, τέλος, 36 αθλητές (18%) παραδέχθηκαν ότι το lockdown τους μετέβαλε τις διατροφικές τους συνήθειες πάρα πολύ.

6.2.3 3ο ερευνητικό ερώτημα

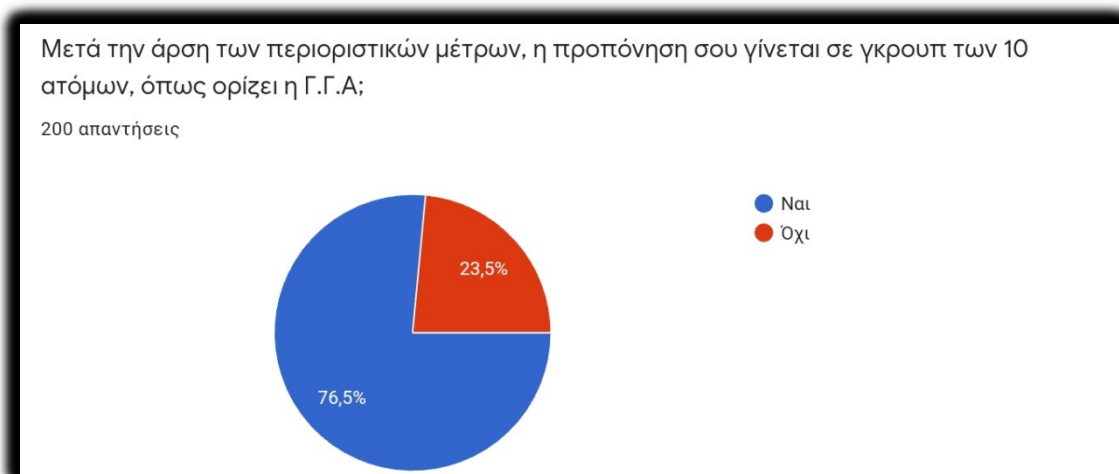
Ποια και πώς είναι η αθλητική καθημερινότητα των αθλητών, μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων;

Οι έξι δηλώσεις, στις οποίες κλήθηκαν να απαντήσουν τα υποκείμενα του δείγματος, και οι οποίες συγκροτούσαν το 3ο ερευνητικό ερώτημα, ήταν οι ακόλουθες:

- Μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων, η προπόνησή σου γίνεται σε γκρουπ των 10 ατόμων, όπως ορίζει η Γ.Γ.Α;
- Υπάρχουν αθλητές της ομάδας σου που δεν έχουν επιστρέψει ακόμα στις προπονήσεις;
- Πιστεύεις πως το υγειονομικό πρωτόκολλο που τηρείται κατά την επιστροφή στο γήπεδο σε κρατάει ασφαλή;

- Η έλλειψη προπονήσεων και αγώνων, θα επηρεάσει πιστεύεις τις επιδόσεις σου;
- Πιστεύεις πως θα πρέπει να κάνεις περισσότερες ώρες προπόνησης, ώστε να κερδίσεις τον χαμένο χρόνο;
- Θα ήταν σημαντικό, πιστεύεις, λόγω της περιορισμένης δραστηριότητας, να αυξηθούν οι ώρες της Φυσικής Αγωγής στα σχολεία;

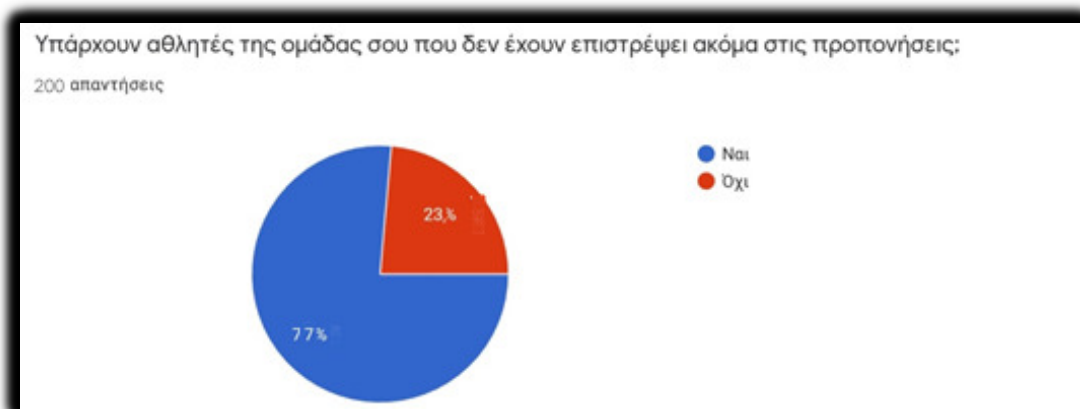
Οι απαντήσεις στις παραπάνω σχετικές δηλώσεις, όπως θα παρουσιαστούν στα παρακάτω διαγράμματα φανερώνουν ότι οι περιοριστικές και ασφυκτικές συνθήκες της πανδημίας είχαν άμεσο, αρνητικό αντίκτυπο, ο οποίος δυσκολεύει τους αθλητές να επιστρέψουν στην αθλητική κανονικότητα. Καταρχάς, το επόμενο διάγραμμα 16 δείχνει μια συμμόρφωση των αθλητών στις υποδείξεις της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού. Οντως, το 76,5% των αθλητών (153 αθλητές) φαίνεται ότι ενστερνίζεται τις υποδείξεις της Πολιτείας και πειθαρχεί, παίρνοντας τα ενδεδειγμένα μέτρα, κατά τη προπόνησή του (συμμετοχή σε γκρουπ κάτω των 10 ατόμων). Απεναντίας το 23,5% (47 αθλητές, 1 στους 4 αθλητές, δηλαδή, περίπου) δηλώνει ότι αγνοεί τα μέτρα προστασίας που προτείνει η Γ.Γ.Α.

Διάγραμμα 16. Προπόνηση σε γκρουπ των 10 ατόμων

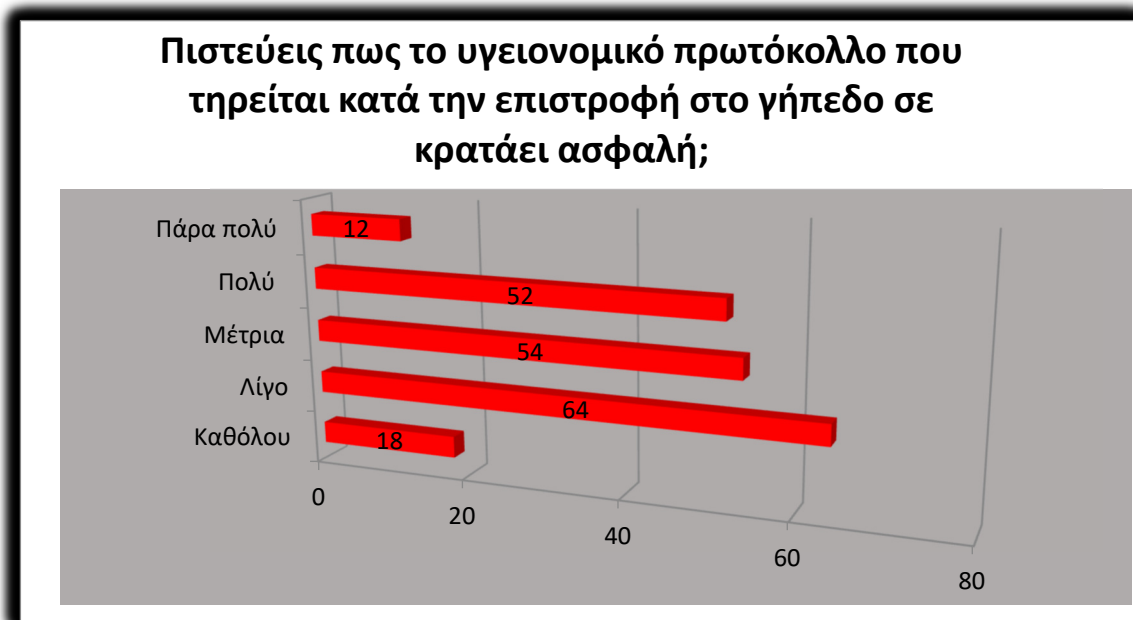
Ακόμη, μια στρέβλωση που προέκυψε, εξαιτίας των μέτρων περιστολής, είναι και η αδυναμία επιστροφής πολλών αθλητών στις προπονήσεις. Από το παρακάτω διάγραμμα 17, διαπιστώνεται ότι 77% (154 αθλητές) δηλώνουν ότι υπάρχουν αθλητές της ομάδας τους, οι οποίοι απέχουν από τις προπονήσεις, εν αντιθέσει με το 23% των αθλητών (46 αθλητές), οι οποίοι διαβεβαιώνουν με τις απαντήσεις τους ότι η επιστροφή στην προπονητική ομαλότητα

στις ομάδες τους, έχει επιτευχθεί, μετά από το παρατεταμένο κύμα των υποχρεωτικών εγκλεισμών.

Διάγραμμα 17. Δύσκολη η επιστροφή αθλητών στις προπονήσεις

Οι αθλητές του δείγματος δε θεωρούν ότι το προτεινόμενο από το ελληνικό κράτος υγειονομικό πρωτόκολλο που πρέπει να τηρείται, κατά την επιστροφή στο γήπεδο, προσφέρει ασφάλεια. Η απαξίωση προς τα προτεινόμενα ιατρικά μέτρα προστασίας των αθλητών αφήνουν «ασυγκίνητους», γενικά, τους αθλητές του δείγματος (διάγραμμα 18).

Διάγραμμα 18. Υγειονομικό Πρωτόκολλο και ασφάλεια

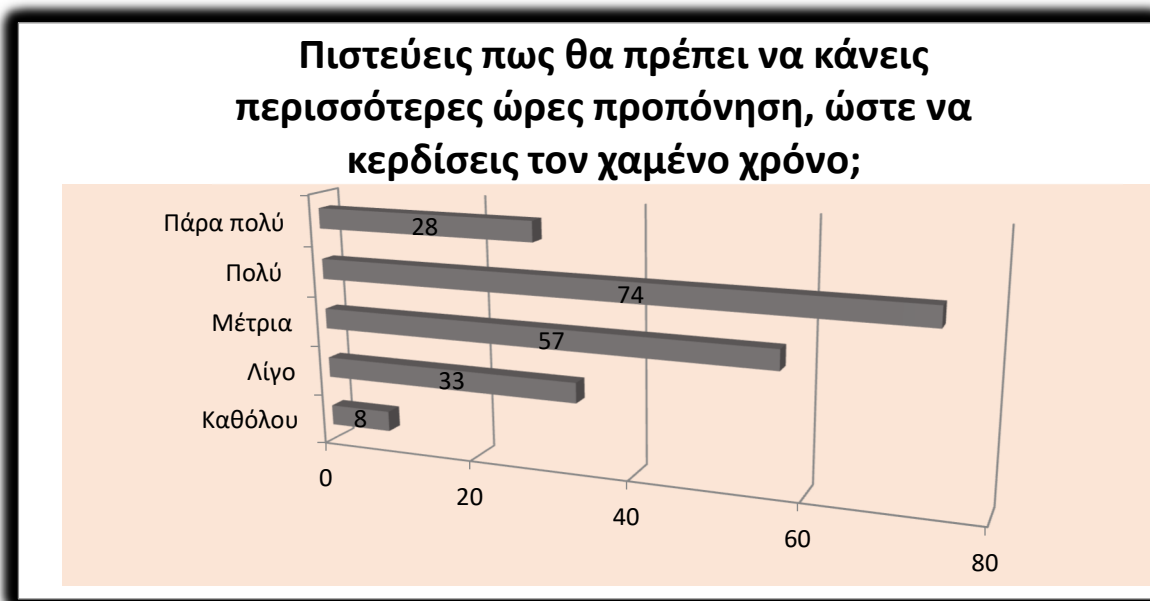
Αθροιστικά το Λίγο και το Μέτρια υπερβαίνουν το Πολύ και το Πάρα Πολύ, επομένως το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των αθλητών δεν πιστεύει στην ασφάλεια που μπορεί να προσφέρει η τήρηση του Υγειονομικού Πρωτόκολλου. Πράγματι, όπως απεικονίζεται στο διάγραμμα 18, μόνο 12 αθλητές (6%) δήλωσαν ότι αισθάνονται ασφαλείς, αφού απάντησαν «πάρα πολύ» στη σχετική ερώτηση. Επίσης, 52 αθλητές (26%) απάντησαν πολύ. Απεναντίας, 54 απάντησαν μέτρια και 64 ότι εμπιστεύονται λίγο το Υγειονομικό Πρωτόκολλο (ποσοστά 27% και 32% αντίστοιχα). Τέλος, 18 αθλητές (9%) απάντησαν ότι δεν πιστεύουν καθόλου στη αξία της τήρησης των μέτρων προστασίας, που περιέχει το Υγειονομικό Πρωτόκολλο, κατά την επιστροφή στα γήπεδα

Ακολουθώντας, από τις απαντήσεις των 200 αθλητών, που πήραν μέρος στην παρούσα έρευνα, διαπιστώνεται ότι η έλλειψη προπονήσεων και αγώνων έχει επηρεάσει πολύ τις επιδόσεις τους. Αθροιστικά το Πάρα πολύ και το Πολύ υπερβαίνουν αρκετά το Λίγο και το Καθόλου, επομένως το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των αθλητών πιστεύει στο φρενάρισμα και την οπισθοπορία που θα επιφέρει η έλλειψη προπονήσεων στις επιδόσεις τους. Στο παρακάτω διάγραμμα 19, οι απαντήσεις είναι συνηγορικές του παραπάνω συμπεράσματος, καθώς 40 αθλητές (20%) αθλητές δηλώνουν Πάρα Πολύ, 71 (35,5%) απαντούν Πολύ, 51 (25,5%) αθλητές απαντούν Μέτρια, ενώ 28 αθλητές (14%) απαντούν Λίγο και μόνο 10 αθλητές (5%) δηλώνουν ότι έλλειψη προπονήσεων δε θα τους επηρεάσει καθόλου στις επιδόσεις τους.

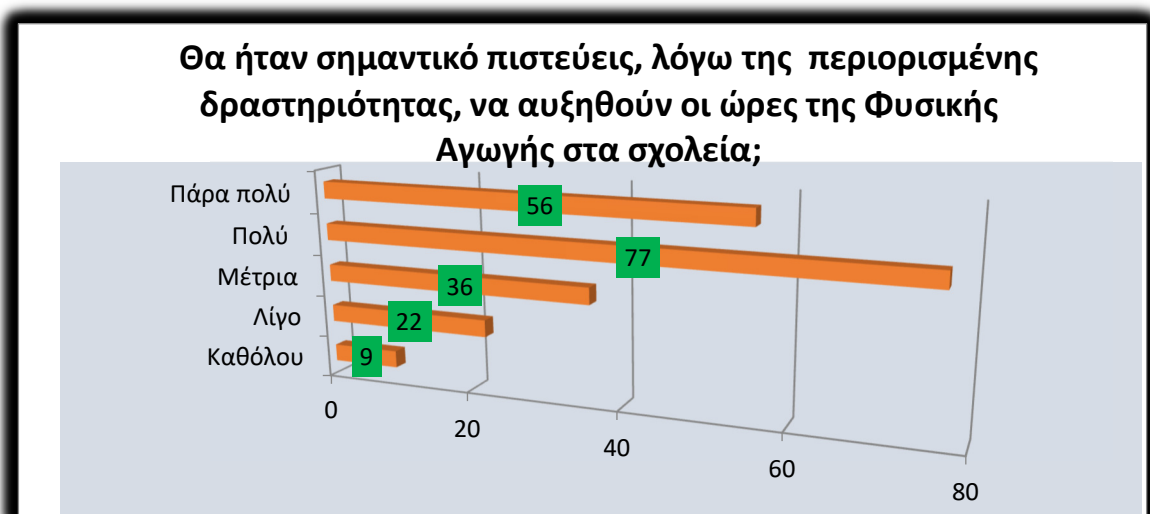

Διάγραμμα 19. Έλλειψη προπονήσεων σε συνάρτηση με τις επιδόσεις

Οι παρακάτω δύο ερωτήσεις ερεύνησαν τα αντισταθμιστικά μέτρα που, πιθανόν, να γεφυρώσουν το προπονητικό έλλειμμα των αθλητών, το οποίο δημιούργησαν τα μέτρα προστασίας, κατά της εξάπλωσης της πανδημίας του κορονοϊού. Τα παρακάτω διαγράμματα 20 και 21 αποτυπώνουν με σαφήνεια ότι οι αθλητές πιστεύουν, σθεναρά, ότι οι περισσότερες ώρες προπόνησης και η αύξηση των ωρών Φυσικής Αγωγής στα σχολεία είναι δυνατό να εξισορροπήσουν το χάντικαπ που δημιούργησε η «απραξία» των μέτρων κατά της εξάπλωσης της COVID-19.

Διάγραμμα 20. Αναγκαία η αύξηση των ωρών προπόνησης

Διάγραμμα 21. Αύξηση ωρών του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής στα σχολεία

Στα παραπάνω διαγράμματα 20 και 21, αθροιστικά το Πάρα πολύ και το Πολύ υπερβαίνουν αρκετά το Λίγο και το Καθόλου, επομένως το συμπέρασμα που εξάγεται είναι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των αθλητών θεωρεί ως σημαντικά αντιρροπιστικά, αναγκαία μέτρα, που θα αναπληρώσουν τις απώλειες, την αύξηση των ωρών της προπόνησης αλλά και των ωρών του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής στα σχολεία. Όσον αφορά στην αναγκαιότητα αύξησης των ωρών των ωρών της προπόνησης, 28 αθλητές (14%) δηλώνουν Πάρα Πολύ, 74 (37%) απαντούν Πολύ, 57 αθλητές (28,5%) απαντούν Μέτρια, ενώ 33 αθλητές (16,5%) απαντούν Λίγο και μόνο 8 αθλητές (4,%) δηλώνουν ότι καθόλου δεν θεωρούν αναγκαία την αύξηση των ωρών προπόνησης με σκοπό την αγωνιστική τους βελτίωση. Ίδια σχεδόν ποσοστά περιγράφει και το διάγραμμα 21, όσον αφορά στη συμφωνία των αθλητών σε μια ενδεχόμενη αύξηση των ωρών του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής στα σχολεία, αφού 56 αθλητές (28%) δηλώνουν Πάρα Πολύ, 77 (38,5%) απαντούν Πολύ, 36 αθλητές (18%) απαντούν Μέτρια, ενώ τα αρνητικά ποσοστά φθίνουν, καθώς 22 αθλητές (11%) απαντούν Λίγο και μόνο 9 αθλητές (4,5%) θεωρούν ως καθόλου σημαντική στην αύξηση των ωρών του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής στα σχολεία.

6.2.4 4ο ερευνητικό ερώτημα

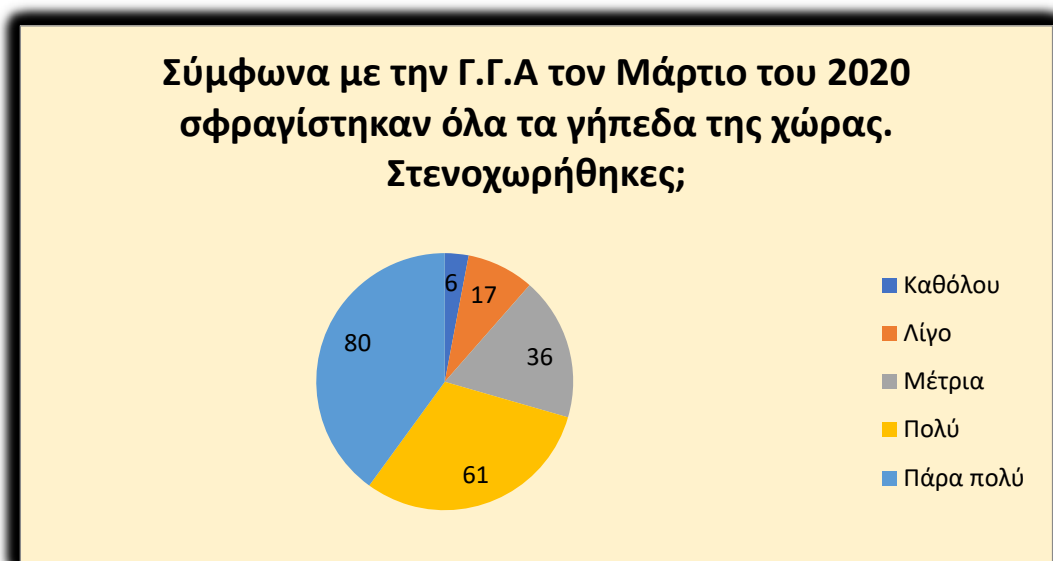
Ποιες είναι οι ψυχολογικές επιπτώσεις της πανδημίας στους αθλητές;

Οι ψυχολογικές επιπτώσεις της πανδημίας στους αθλητές αντλήθηκαν μέσω των παρακάτω τεσσάρων δηλώσεων-υποερωτημάτων, τα οποία συνέθεταν το 4ο ερώτημα:

- Σύμφωνα με την Γ.Γ.Α. τον Μάρτιο του 2020 σφραγίστηκαν όλα τα γήπεδα της χώρας. Στεναχωρήθηκες;
- Πλέον οι αγώνες όλων των πρωταθλημάτων γίνονται χωρίς θεατές, όπου συνήθως ήταν οι γονείς των αθλητών. Αν θα αγωνιζόσουν, θα σε επηρέαζε αρνητικά;
- Οι Ολυμπιακοί Αγώνες ματαιώθηκαν ύστερα από 125 χρόνια. Σου προκάλεσε αυτό φόβο;
- Επηρέαστηκες ψυχολογικά από την πανδημία;

Οι ψυχολογικές συνέπειες της πανδημίας είναι έκδηλες, όπως διαπιστώνεται από τις απαντήσεις των αθλητών στα υποερωτήματα του 4ου ερευνητικού ερωτήματος. Στο πρώτο από τα τέσσερα υποερωτήματα, οι αθλητές εκφράζουν τη θλίψη τους για το ξαφνικό κλείσιμο των γηπέδων στις αρχές της πανδημίας, τον Μάρτιο του 2020. Στο παρακάτω διάγραμμα 22, 80 αθλητές (40%) απάντησαν ότι στεναχωρήθηκαν Πάρα Πολύ, 61 (30,5%) απάντησαν Πολύ, 36 αθλητές (18%) απάντησαν Μέτρια, ενώ μόνο 17 αθλητές (8,5%) και 6 αθλητές (3%)

απάντησαν πως τους άφησε μάλλον αδιάφορους συναισθηματικά το κλείσιμο των γηπέδων τον Μάρτιο του 2020.

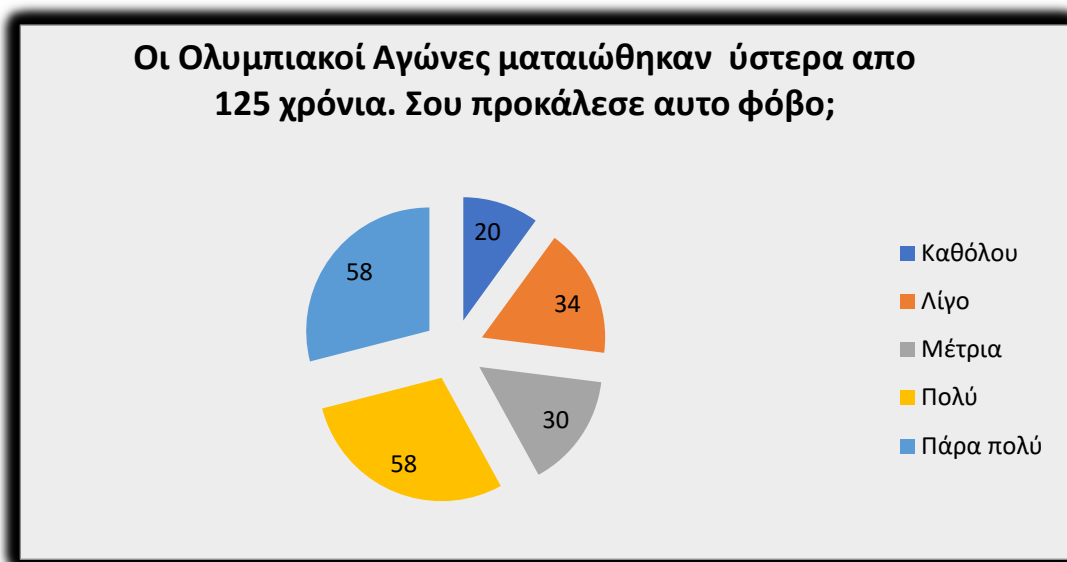

Διάγραμμα 23. Αγώνες χωρίς θεατές και αρνητικά συναισθήματα

Παρόμοιες αρνητικές επιπτώσεις στον ψυχισμό των αθλητών του δείγματος προκαλεί και η απουσία θεατών στα στάδια που (θα) αγωνίζονται. 101 αθλητές (60 απάντησαν Πάρα Πολύ και 41 Πολύ), παραπάνω από τους μισούς δηλαδή, παραδέχονται ότι οι άδειες εξέδρες τους

επηρεάζουν πολύ έως πάρα πολύ αρνητικά (ποσοστά 20,5% και 30%, αντίστοιχα). 59 (29,5%) δήλωσαν ότι επηρεάζονται μέτρια, 27 (13,5%) λίγο και 13 (6,5%) καθόλου από τα κενά στάδια (παραπάνω διάγραμμα 23).

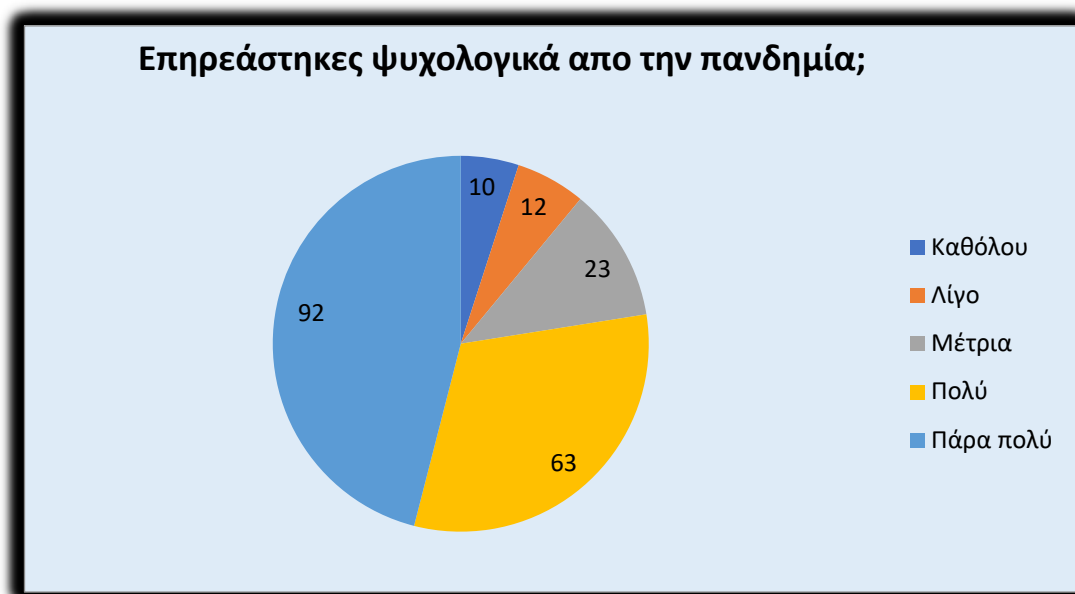
Η ματαίωση των Ολυμπιακών αγώνων, όπως διαπιστώνεται από τις καταγραφές στο παρακάτω διάγραμμα 24, προκάλεσε έντονο φόβο στους νεαρούς αθλητές του δείγματος. Αθροιστικά, το Πάρα πολύ και το Πολύ υπερβαίνουν σημαντικά το Λίγο και το Καθόλου, επομένως το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των αθλητών φοβήθηκε πολύ έως πάρα πολύ, εξαιτίας της ματαίωσης των Ολυμπιακών Αγώνων. Πιο συγκεκριμένα, 58 αθλητές (29%) απάντησαν ότι φοβήθηκαν Πάρα Πολύ, 58 (29,5%) απάντησαν Πολύ, 30 αθλητές (15%) απάντησαν Μέτρια, ενώ μόνο 34 αθλητές (17%) και 20 αθλητές (10%) απάντησαν πως η μη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων στο Τόκιο το 2020 μάλλον δεν τους επιβάρυνε ψυχολογικά, αφού φοβήθηκαν λίγο ή καθόλου.

Διάγραμμα 24. Ματαίωση Ολυμπιακών Αγώνων και έγερση φοβικών καταστάσεων

Τα τρία παραπάνω υποερωτήματα βρίσκουν πλήρη ανταπόκριση και αντιστοίχιση με το τέταρτο υποερώτημα, καθαρά «ανακεφαλαιωτικό» για το παρόν 4ο ερευνητικό ερώτημα, καθώς η συντριπτική πλειονότητα των αθλητών δηλώνει ότι επηρεάστηκε πολύ ψυχολογικά από την πανδημία. Πράγματι 155 αθλητές (92 απάντησαν Πάρα Πολύ και 63 Πολύ), παραπάνω από τα τρία τέταρτα δηλαδή, βεβαιώνουν ότι η πανδημία τους επηρέασε ψυχολογικά πολύ έως πάρα πολύ (ποσοστά 46% και 31,5%, αντίστοιχα). Μόνο 23 (ποσοστό 11,5%) δήλωσαν ότι

επηρεάστηκαν μέτρια, 12 (6%) λίγο και 10 (5%) καθόλου από τις πρωτόγνωρες για την ανθρωπότητα συνέπειες της πανδημίας (παρακάτω διάγραμμα 25).

Διάγραμμα 25. Ψυχολογικές συνέπειες της πανδημίας

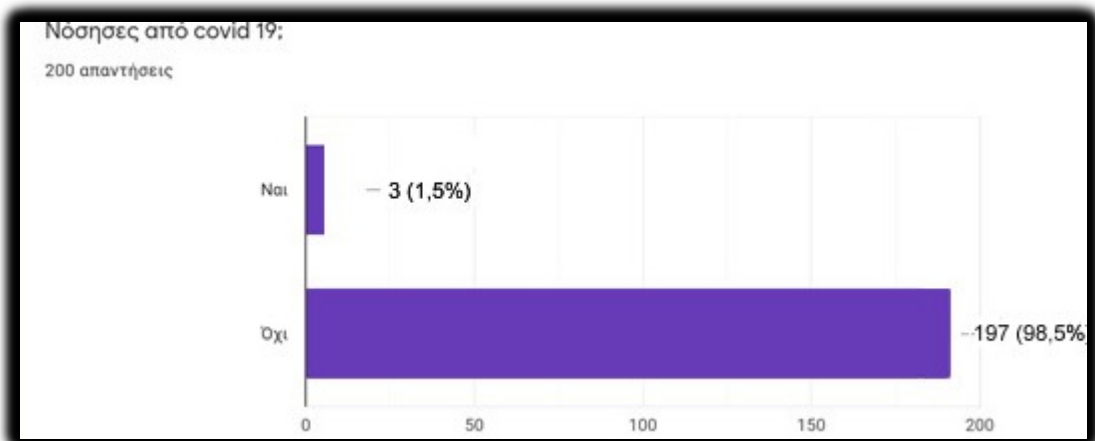
6.2.5 5ο ερευνητικό ερώτημα

Πώς εξελίχθηκε, επιδημιολογικά, η Covid-19 στο οικογενειακό αλλά και στο εγγύτερο αθλητικό περιβάλλον των αθλητών του δείγματος;

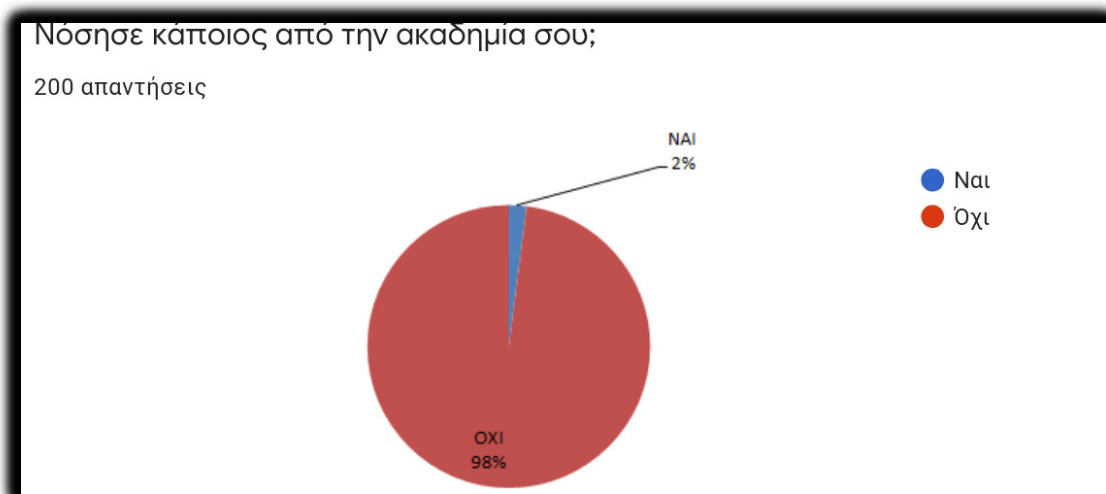
Από το 5ο ερευνητικό ερώτημα με τη βοήθεια των παρακάτω 3 υποερωτημάτων:

- Νόσησες από covid 19;
- Νόσησε κάποιος από την ακαδημία σου;
- Νόσησε κάποιος από την οικογένεια σου;

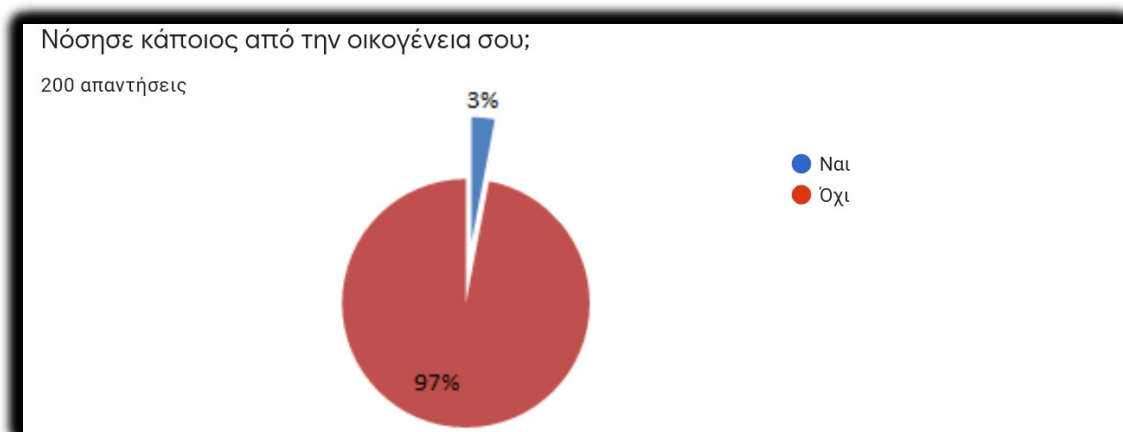
συμπεραίνεται ότι τα επιδημιολογικά ποσοστά στο οικογενειακό αλλά και στο εγγύτερο αθλητικό περιβάλλον των αθλητών κινήθηκαν κάτω από το γενικό ποσοστό μόλυνσης του ελληνικού πληθυσμού από COVID- 19, το οποίο στις 3 Ιουνίου 2021 ήταν 3,8%. Αυτό μάλλον οφείλεται στο νεαρό της ηλικίας των αθλητών, ίσως και στην ανθεκτικότητα που απέκτησαν λόγω της συνεχούς προπόνησης και της, εν γένει, πολύ καλής φυσικής τους κατάστασης. Αυτή η διαπίστωση τεκμαίρεται και από τα παρακάτω διαγράμματα 26, 27, και 28, καθότι μόνο 3 αθλητές (1,5%) νόσησαν από κορονοϊό, 4 συναθλητές τους από τις ακαδημίες που συμμετέχουν (2%) και 6 συγγενείς των αθλητών (ποσοστό 3%).

Διάγραμμα 26. Κρούσματα COVID-19 στους ίδιους τους αθλητές του δείγματος

Διάγραμμα 27. Κρούσματα COVID-19 στις Ακαδημίες των αθλητών

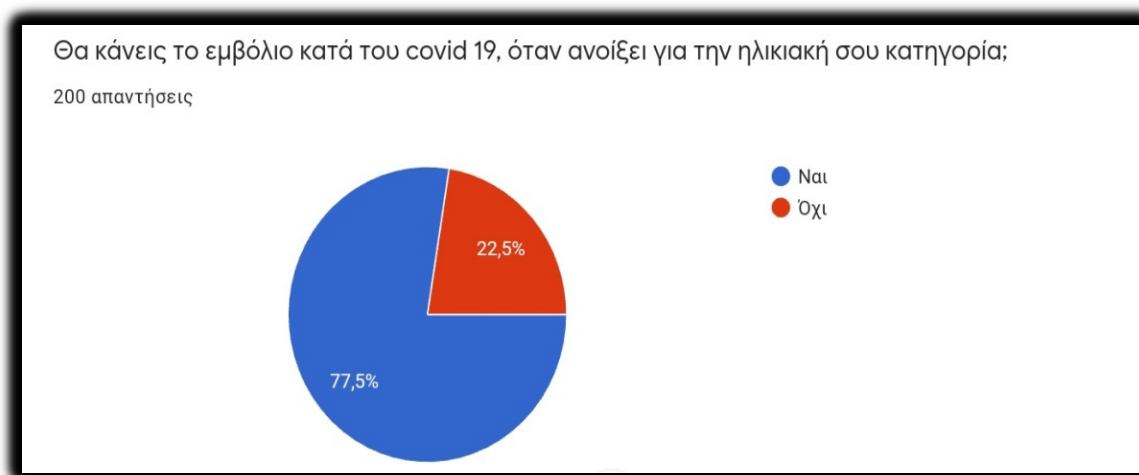

Διάγραμμα 28. Κρούσματα COVID-19 στις οικογένειες των αθλητών

6.2.6 6ο ερευνητικό ερώτημα

Ποια είναι η άποψη των αθλητών όσον αφορά στον εμβολιασμό τους, κατά της COVID – 19;

Η σχετική δήλωση του ερωτηματολογίου: «Θα κάνεις το εμβόλιο κατά του covid 19, όταν ανοίξει για την ηλικιακή σου κατηγορία;» και το αντίστοιχο διάγραμμα 29 δείχνει τις διαθέσεις των αθλητών. Έτσι 155 αθλητές (ποσοστό 77,5%) δηλώνουν ότι θα εμβολιαστούν, ενώ οι υπόλοιποι 45 αθλητές (ποσοστό 22,5%) δε φαίνεται να συμμερίζονται την άποψη περί της ανοσίας που μπορεί να προσφέρει η λήψη του εμβολίου κατά του κορονοϊού SARS-CoV-2.

Διάγραμμα 29. Διάθεση για εμβολιασμό

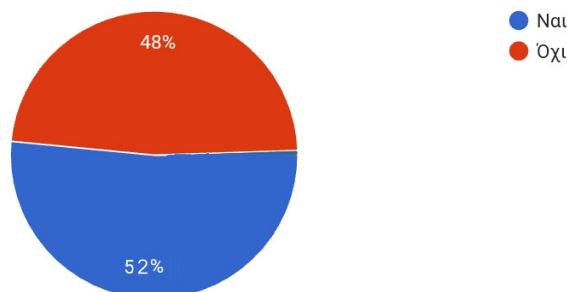
6.2.7 7ο ερευνητικό ερώτημα

Ποια είναι η άποψη των αθλητών όσον αφορά στην οικονομική πολιτική των χορηγών σε σχέση με τους μικρούς περιφερειακούς αθλητικούς συλλόγους;

Οι απαντήσεις στη σχετική δήλωση του ερωτηματολογίου: «Οι χορηγοί πιστεύεις πως θα πάνε να στηρίξουν μικρούς περιφερειακούς αθλητικούς συλλόγους, λόγω της πανδημίας;» δείχνει ότι οι απόψεις των αθλητών του δείγματος είναι σχεδόν μοιρασμένες, όσον αφορά στις οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας στους μικρούς βεληνεκούς περιφερειακούς συλλόγους. Πράγματι 52% (104 αθλητές) θεωρούν ότι οι μικροί περιφερειακοί σύλλογοι θα πάνε να στηρίζονται και να χρηματοδοτούνται από τους χορηγούς, ενώ το 48% (96 αθλητές) διαφωνεί, πιστεύοντας, προφανώς, ότι οι χορηγίες θα εξακολουθούν να στηρίζουν τις μικρές συλλογικές προσπάθειες στην περιφέρεια (διάγραμμα 30).

Οι χορηγοί πιστεύεις πως θα πάψουν να στηρίζουν μικρούς περιφερειακούς αθλητικούς συλλόγους, λόγω της πανδημίας;

200 απαντήσεις

Διάγραμμα 30. Οικονομικές επιπτώσεις του κορονοϊού σε ερασιτεχνικά σωματεία

Στο επόμενο τελευταίο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα γενικά συμπεράσματα του θεωρητικού αλλά και του ερευνητικού μέρους της παρούσας εργασίας. Επίσης, θα διατυπωθούν και ενδεικτικές προτάσεις, οι οποίες, ενδεχομένως, θα λειτουργήσουν ως ένα αντίδοτο, ως ένα αμυντικό-κατασταλτικό όπλο σε μελλοντικές ανάλογες και σχετικές κρίσιμες καταστάσεις, οι οποίες, όπως η ιστορία μάς διδάσκει, είναι βέβαιο ότι θα ξαναπλήξουν την ανθρωπότητα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ/ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η πανδημία του κορονοϊού, COVID-19, επί ενάμισι χρόνο, τώρα, δοκιμάζει και μετράει τις αντοχές όλης, συλλήβδην, της ανθρωπότητας. Οι συνέπειες, για όλο τον κόσμο ήταν μάλλον καταστροφικές. Κάθε, σχεδόν, πτυχή της καθημερινότητας βλήθηκε έντονα από τις αιχμηρές ακίδες του SARS-CoV-2. Οι αναταράξεις στις κοινωνίες ήταν απρόβλεπτες, απότομες και ανυπέβλητες και κάθε χώρα μικρή ή μεγάλη, πλούσια ή φτωχή, παραθαλάσσια ή ηπειρωτική, οπουδήποτε στον πλανήτη, επηρεάστηκε ποικιλοτρόπως, γεγονός που οδήγησε σε δραματικές μεταβολές και μετασχηματισμούς του τρόπου ζωής όλων των κατοίκων του πλανήτη.

Βέβαια, οι επιπτώσεις δεν ήταν παντού οι ίδιες στη γη. Υπήρξαν παράμετροι, όπως ετοιμότητα, κοινωνικοί και υγειονομικοί μηχανισμοί, που καθόρισαν και το εύρος των επιπλοκών και των τραυμάτων στις κοινωνίες. Εξάλλου, ο Βρετανός συγγραφέας Damian Barr είχε θέσει τον «δάκτυλο επί των κοινωνικών ήλων», δηλώνοντας και αναδεικνύοντας, ξεκάθαρα και αφοπλιστικά, αυτή την κοινωνική ανισότητα μπροστά στους κινδύνους: «Μπορεί να είμαστε στην ίδια καταιγίδα, αλλά βρισκόμαστε μέσα σε διαφορετικές βάρκες». Η δήλωση αυτή του Damian Barr βρίσκεται σε ευθεία αντιστοιχία και με τη δήλωση του Βρετανού τραπεζίτη Peter Sands, που υπάρχει και στην προμετωπίδα της παρούσας εργασίας: «Δίχως ισότητα δεν μπορούμε να ξεμπερδέψουμε με τον Covid-19, τον HIV ή οποιαδήποτε άλλη πανδημία...».

Αν και η τρισχιολιστή, τουλάχιστον, καταγραμμένη ανθρώπινη ιστορία αμαυρώθηκε και σφυροκοπήθηκε από ανάλογες πανδημίες (π.χ. Μαύρος Θάνατος ή ισπανική γρίπη) και η ανθρώπινη ζωή καταπονήθηκε και αποδεκατίστηκε, φάνηκε ότι ο σύγχρονος άνθρωπος ήταν, κατά βάση, ανέτοιμος να ανταποκριθεί στις ασφυκτικές, αποπνικτικές και άκρως κρίσιμες συνθήκες, τις οποίες δημιούργησε ο κορονοϊός της τρίτης δεκαετίας του 21ου αιώνα. Πάντως, είναι σίγουρο ότι η ανθρώπινη φυλή (αλλά και εκείνη των ζώων) θα βρίσκεται, κατά καιρούς, και στο μέλλον, αντιμέτωπη με σοβαρές πανδημίες, οι οποίες θα θέτουν τις ανάλογες προκλήσεις στον ανθρώπινο σχετικό αμυντικό οπλισμό (κυρίως στον ιατρικό και τον κοινωνικό τομέα), πολλές φορές αμφισβητώντας τον. Μπορεί να ισχυριστεί κανείς με κάποια βεβαιότητα ότι ο κίνδυνος της εμφάνισης πανδημιών, στο μέλλον, ουδέποτε θα εκλείψει.

Γενικά, οι επιπτώσεις, στον άνθρωπο, της, ακόμη εξελισσόμενης, νόσου COVID-19 (η οποία, σημειωτέον, διαδόθηκε ταχύτατα σε κάθε γωνιά του πλανήτη) ήταν κοινωνικές, οικονομικές και υγειονομικές, όπως αναφέρθηκε εκτενώς στην παρούσα εργασία. Η φυσική και κοινωνική αποστασιοποίηση, η τηλεργασία, οι πλατφόρφες τηλεκπαίδευσης, οι «ψηφιακές-εικονικές» συγκροτήσεις συμβουλίων, ο εγκλεισμός (lockdown), η καραντίνα, η πλήρης απομόνωση, η χρήση масκών προσώπου, τα αντισηπτικά και το συνεχές πλύσιμο χεριών υπήρξαν τα

(αναποτελεσματικά, ωστόσο σε κάποιες περιπτώσεις) αντίδοτα των κοινωνιών κατά του περιορισμού της εξάπλωσης και της νόσησης από την λοίμωξη COVID-19.

Υπό αυτές τις συνθήκες περιστολής, που βίωσαν και βιώνουν οι κοινωνίες, εξαιτίας της τρέχουσας πανδημίας, ήταν επόμενο και φυσικό να επηρεαστεί, εκτενώς και σφοδρά, και ο χώρος του αθλητισμού (ερασιτεχνικού και επαγγελματικού). Αυτό συνέβηκε, διότι ο αθλητισμός είναι ένα φαινόμενο, ένας θεσμός, ο οποίος εμπλέκει αριστοτεχνικά και αλληλοσυμπληρωματικά αλλά και ενισχύει, πολλαπλώς, κομβικές συνιστώσες που άπτονται της κοινωνίας, της υγείας και της οικονομίας. Οι επιπτώσεις στην ανθρώπινη φυσική (σωματική) δραστηριότητα, στα σπορ και στην οικονομία του αθλητισμού (επιχειρήσεις, εργαζόμενοι, εκδηλώσεις, γεγονότα αγώνες) ήταν έντονες και βαθιές. Οι άνθρωποι, εν μέσω εγκλεισμού στο σπίτι και καραντίνας, περιόρισαν τις μετακινήσεις αλλά και τη σωματική τους δραστηριότητα, με αποτέλεσμα να επιβαρύνουν τη σωματική τους (αλλά και ψυχική) τους υγεία.

Επιπλέον, το απροσδόκητο και αναπάντεχο τάιμ άουτ που «σφύριξε» ο κορονοϊός, στον χώρο του αθλητισμού, ήταν εξοντωτικό, διαλυτικό, ολέθριο και λίαν ζημιογόνο. Τα γήπεδα, και τα τερέν όλων, σχεδόν, των αθλημάτων, έκλεισαν μεμιάς, οι αγώνες σταμάτησαν, αναστάλθηκαν ή ακυρώθηκαν. Όταν επιτράπηκαν ξανά, στην συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων, οι αγώνες χαρακτηρίστηκαν ως «παιχνίδια φαντάσματα», αφού οι εξέδρες ήταν άδειες, και ο ενθουσιαστικός και παροτρυντικός παλμός των φιλάθλων εξέλιπε. Ακόμη και η μεγαλύτερη αθλητική γιορτή του πλανήτη, οι Ολυμπιακοί Αγώνες, υπήρξε θύμα του ολετήρα SARS-CoV-2.

Οι οικονομικός αντίκτυπος, επίσης, στον χώρο του αθλητισμού, όπως αναφέρθηκε με σχετική λεπτομέρεια στο 4ο κεφάλαιο, ήταν δριμύς, καθώς προκάλεσε πολλά αδιέξοδα. Βιομηχανίες αθλητικών ειδών, αθλητικοί χώροι, αθλητικές εκδηλώσεις αθλητικοί οργανισμοί, σύλλογοι, πρωταθλήματα, προσωπικό, εργαζόμενοι, υπάλληλοι στην έντυπη και ηλεκτρονική δημοσιογραφία και αθλητές (επαγγελματίες και μη) εισέπραξαν τα παράπλευρα απόνερα των αναχαιτιστικών μέτρων κατά της πανδημίας.

Από το ερευνητικό κομμάτι της εργασίας φάνηκε καθαρά ότι και ο χώρος του ερασιτεχνικού αθλητισμού επηρεάστηκε κρίσιμα και πολλαπλώς από την τρέχουσα πανδημία της COVID-19. Συγκεκριμένα, μέσα από τις απαντήσεις των υποκειμένων του δείγματος, την αποδελτίωση και τη στατιστική ανάλυση των ερωτηματολογίων προέκυψαν τα παρακάτω συμπεράσματα:

- Τα κορίτσια του δείγματος ήταν περισσότερα από τα αγόρια.

- Το 37,5% των αθλητών ήταν κάτω των 15 ετών, 18,5% κάτω των 18 ετών, 13,5% μεταξύ 18 και 21 ετών, ενώ το 30,5% ήταν από 21 έως 23 ετών
- Οι αθλητές του δείγματος προέρχονταν κυρίως από την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, τη Δυτική Ελλάδα και τη Στερεά Ελλάδα.
- Η πόλη αποτελεί τον τόπο διαμονής των περισσότερων αθλητών του δείγματος
- Οι περισσότεροι αθλητές ήταν μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου και φοιτητές σε Α.Ε.Ι.
- Οι περισσότεροι αθλητές του δείγματος, αθλούνται πάνω από πέντε χρόνια.
- Ο στίβος και το ποδόσφαιρο αποτελούν την κύρια προτίμηση αθλητικής ενασχόλησης των αθλητών του δείγματος.
- Ο Μέσος όρος των ημερών προπόνησης των αθλητών, ανά εβδομάδα, είναι μεγαλύτερος από 3,35 μέρες.
- Ο Μέσος όρος των ωρών προπόνησης των αθλητών, ανά ημέρα, είναι μεγαλύτερος από 1,84 ώρες την ημέρα.
- Η αθλητική καθημερινότητα των αθλητών του δείγματος στην προ κορονοϊού εποχή, ήταν πολύ δημιουργική, πλούσια και γεμάτη αθλητικές εμπειρίες.
- Η καθημερινότητα των αθλητών, κατά τη περίοδο του υποχρεωτικού εγκλεισμού, επηρεάστηκε σφοδρά, καθώς
 - Η σωματική δραστηριότητα (προπόνηση) των αθλητών του δείγματος μειώθηκε κατά πολύ.
 - Η εναλλακτική λύση της διαδικτυακής προπόνησης δε στάθηκε ικανή να γεφυρώσει αυτό το προπονητικό έλλειμμα.
 - Οι διατροφικές συνήθειες των αθλητών του δείγματος υπόστηκαν σημαντική αλλαγή.
- Οι περιοριστικές και ασφυκτικές συνθήκες της πανδημίας επέδρασαν αρνητικά στους αθλητές, οι οποίοι δυσκολεύονται να επιστρέψουν στην αθλητική κανονικότητα.
 - Οι αθλητές του δείγματος συμμορφώνονται στις υποδείξεις της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού.
 - Πολλοί αθλητές αδυνατούν να επιστρέψουν στις προπονήσεις.
 - Οι αθλητές του δείγματος θεωρούν ότι το προτεινόμενο από το ελληνικό κράτος υγειονομικό πρωτόκολλο, κατά την επιστροφή στο γήπεδο, δεν προσφέρει ασφάλεια.

- Η έλλειψη προπονήσεων και αγώνων έχει επηρεάσει πολύ τις επιδόσεις των αθλητών του δείγματος.
- Οι αθλητές πιστεύουν ότι οι περισσότερες ώρες προπόνησης και η αύξηση των ωρών Φυσικής Αγωγής στα σχολεία είναι δυνατό να εξισορροπήσουν το έλλειμμα που δημιούργησε η «απραξία» που επέβαλαν τα μέτρα, κατά της εξάπλωσης της COVID-19.
- Οι ψυχολογικές συνέπειες της πανδημίας στους αθλητές είναι πολλές και κρίσιμες:
 - Το ξαφνικό κλείσιμο των γηπέδων στις αρχές της πανδημίας, τον Μάρτιο του 2020 προκάλεσε θλίψη και στενοχώρια.
 - Οι άδειες εξέδρες στα γήπεδα έχουν αρνητικό αντίκτυπο στον ψυχισμό τους.
 - Η ματαίωση των Ολυμπιακών αγώνων προκάλεσε έντονο φόβο στους νεαρούς αθλητές του δείγματος.
- Τα επιδημιολογικά ποσοστά στο οικογενειακό αλλά και στο εγγύτερο αθλητικό περιβάλλον των αθλητών κινήθηκαν κάτω από το γενικό ποσοστό μόλυνσης του ελληνικού πληθυσμού από την COVID- 19, το οποίο στις 3 Ιουνίου 2021 ήταν 3,8%.
- Πολύ μεγάλο ποσοστό των αθλητών δηλώνει ότι θα εμβολιαστεί.
- Οι αθλητές του δείγματος κρατούν μάλλον ουδέτερη στάση, όσον αφορά στην πεποίθησή τους για συνέχιση ή παύση των χορηγιών στους μικρούς ερασιτεχνικούς συλλόγους.

Τελικά, φαίνεται δύσκολη η αποτροπή μιας, ενδεχόμενης, νέας ιικής εμφάνισης. Ωστόσο, η κατάλληλη προετοιμασία μπορεί να παράσχει αποτελεσματικά, κατά το δυνατό, μέτρα αντιμετώπισης. Μια κινεζική παροιμία λέει (Sherry, Ghaffar & Bishai, 2018) ότι η καλύτερη στιγμή για να φυτευτεί ένα δέντρο ήταν πριν από 20 χρόνια και η δεύτερη καλύτερη στιγμή είναι σήμερα. Αυτό σημαίνει ότι μια σημερινή γενιά θα είχε κληρονομήσει από την προηγούμενη όλα τα πλεονεκτήματα της ύπαρξης ενός δέντρου (ίσκιος, οξυγόνο, τέρψη, καρποί κ.λπ.). Αντίστοιχα, και με τον ίδιο προσομοιωτικό τρόπο, αν οι προηγούμενες γενιές είχαν εκτελέσει όλες τις βασικές λειτουργίες δημόσιας υγείας και οικοδομούσαν ένα ανθεκτικό και ισχυρό σύστημα προληπτικής (π.χ. μέσω επενδύσεων στην βιοϊατρική κ.λπ.) και κατασταλτικής (θεραπευτικής) υγείας, αλλά και είχαν οικοδομήσει και καλλιεργήσει μια κουλτούρα σεβασμού του περιβάλλοντος και της υγείας, ίσως οι οξείες παρενέργειες της πανδημίας COVID-19 να ήταν καλύτερα διαχειρίσιμες και λιγότερο οδυνηρές για την ανθρωπότητα.

Η ανάγκη ανάπτυξης μιας δι-εθνικής σχετικής, κοινής θεσμικής στρατηγικής φάνηκε ότι είναι πλέον επιτακτική, ώστε σε μελλοντικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, οι υγειονομικές αρχές και οι αθλητικές κοινότητες να έχουν εξελίξει εκείνες τις αποτρεπτικές συνθήκες, να μπορούν να προσδιορίζουν τις προτεραιότητές τους και να επεμβαίνουν σωτήρια, εν τη γενέσει, σε κάθε κίνδυνο που θα απειλεί να ταραξεί τα θεμέλια της ζωής και της κοινωνίας. Έτσι, η διατήρηση της υγείας ατόμων και αθλητών και η απρόσκοπτη συνέχιση των αθλητικών αγώνων και εκδηλώσεων στα γήπεδα και τα τερέν του κόσμου θα φαντάζει πιο πιθανή.

Σύμφωνα με πρόσφατες προτάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (2021), η αξιολόγηση και η αξιοποίηση των δεδομένων πρότερων κρίσεων, η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών αντιμετώπισης υγειονομικών απειλών, μεταξύ των χωρών, και η ανάπτυξη νέων τρόπων άσκησης και αθλητισμού σε καταστάσεις που απαιτούν φυσική απόσταση, πιθανόν να είναι ικανή για να μειωθούν (ή και να εξαλειφθούν) οι προκλήσεις και οι αρνητικές συνέπειες μιας ενδεχόμενης μελλοντικής πανδημικής κρίσης.

Πάνω από όλα, βέβαια, μια πανεθνική στρατιά αντιμετώπισης εξωγενών απειλών θα πρέπει να βασιστεί σε μια δίκαιη, ισότιμη, συμπεριληπτική, αειφόρο, βιώσιμη και ανεκτική στη διαφορετικότητα κοινωνία. Ο σεβασμός στον πλανήτη και στο περιβάλλον μαζί με συνεργατικές πρακτικές είναι ένας κρίσιμος, δυναμικός τρόπος, ώστε η ζωή να κυλάει και να συνεχίζεται με περισσότερη αξία, ηρεμία, ποιότητα και ουσιαστικότητα. Ο αθλητισμός, φυσικά, δείχνει τον δρόμο, ειδικά τα ομαδικά αθλήματα, καθώς εκεί στους χώρους του αθλητισμού, τα άτομα εργάζονται μαζί, ανιδιοτελώς κατά βάση, για την επίτευξη ενός κοινού (καλού) σκοπού. Και ο μεγάλος Βρετανός μαθηματικός και φιλόσοφος, Bertrand Russell (1872–1970), ήταν πολύ επεξηγηματικός, εύστοχος και αποστομωτικός, ως υπέρμαχος των κοινών αγώνων και της συνεργασίας, αφού πριν από 70 χρόνια είχε γράψει (Russell, 1951): «Το μόνο πράγμα που θα σώσει την ανθρωπότητα είναι η συνεργασία και το πρώτο βήμα προς τη συνεργασία βρίσκεται στις καρδιές των ανθρώπων».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση

Abouk, R., & Heydari, B. (2021). The immediate effect of COVID-19 policies on social-distancing behavior in the United States. *Public Health Reports*, 136(2), pp. 45-252.

Akat, M., & Karataş, K. (2020). Psychological Effects of COVID-19 Pandemic on Society and Its Reflections on Education. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).

- Akin, L. & Gözel, M. G. (2020). Understanding dynamics of pandemics. *Turkish journal of medical sciences*, 50(3), pp. 515-519.
- Ammar, A., Brach, M., Trabelsi, K., Chtourou, H., Boukhris, O., Masmoudi, L., ... & Hoekelmann, A. (2020). Effects of COVID-19 home confinement on eating behaviour and physical activity: results of the ECLB-COVID19 international online survey. *Nutrients*, 12(6), 1583.
- Andersen, K. G., Rambaut, A., Lipkin, W. I., Holmes, E. C. & Garry, R. F. (2020). The proximal origin of SARS-CoV-2. *Nature medicine*, 26(4), 450-452.
- Antràs, P., Redding, S. J., & Rossi-Hansberg, E. (2020). *Globalization and pandemics* (Working Paper 27840). National Bureau of Economic Research.
- Apostolou, M. & Zacharia, M. (2015). The evolution of sports: Exploring parental interest in watching sports. *Evolutionary Psychological Science*, 1(3), pp. 155-162.
- Atalan, A. (2020). Is the lockdown important to prevent the COVID-19 pandemic? Effects on psychology, environment and economy-perspective. *Annals of medicine and surgery*, 56, 38-42.
- Bae, S. Y. & Chang, P. J. (2021). The effect of coronavirus disease-19 (COVID-19) risk perception on behavioural intention towards ‘untact’ tourism in South Korea during the first wave of the pandemic (March 2020). *Current Issues in Tourism*, 24(7), pp. 1017-1035.
- Barker, J. (2020). *COVID-19 and sports: Is it safe to play again?* Boston Children’s Hospital. Retrieved on 24-5-2021 from: <https://answers.childrenshospital.org/covid-19-sports-safety/>.
- Bas, D., Martin, M., Pollack, C. & Venne, R. (2020). *The impact of COVID-19 on sport, physical activity and well-being and its effects on social development*. United Nations. Department of Economic and Social Affairs
- Begović, M. (2020). Effects of COVID-19 on society and sport a national response. *Managing Sport and Leisure*, pp. 1-6. DOI: 10.1080/23750472.2020.1779115.

- Benedictow, O. J. (2005). The black death: the greatest catastrophe ever. *History today*, 55(3), pp. 42-49.
- Blume, C., Schmidt, M. H. & Cajochen, C. (2020). Effects of the COVID-19 lockdown on human sleep and rest-activity rhythms. *Current Biology*, 30(14), pp. R795-R797.
- Bonabeau, E. (2002). Agent-based modeling: Methods and techniques for simulating human systems. *Proceedings of the national academy of sciences*, 99(suppl 3), pp. 7280-7287.
- Bong, C. L., Brasher, C., Chikumba, E., McDougall, R., Mellin-Olsen, J. & Enright, A. (2020). The COVID-19 pandemic: effects on low-and middle-income countries. *Anesthesia and analgesia*, 131(1), pp. 86-92.
- Bostan, S., Erdem, R., Öztürk, Y. E., Kılıç, T., & Yılmaz, A. (2020). The Effect of COVID-19 Pandemic on the Turkish Society. *Electronic Journal of General Medicine*, 17(6).
- Cambridge Dictionary (2021). Meaning of problem in English. Retrieved on 10-5-2021 from: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/pandemic>.
- Csikszentmihalyi, M. (1975). *Beyond boredom and anxiety: The experience of play in work and games*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Csikszentmihalyi, M. (1982). The value of sports. In J. T. Partington, T. Orlick & J. H. Salmela, (Eds.), *Sport in perspective* (pp. 122-127). Ottawa: Coaching Association of Canada.
- Ceylan, R. F., Ozkan, B. & Mulazimogullari, E. (2020). Historical evidence for economic effects of COVID-19. *The European Journal of Health Economics*, 21, pp. 817-823.
- Chang, A. Y., Horton, S. & Jamison, D. T. (2018). Benefit-Cost Analysis. In D. T. Jamison, H. Gelband, S. Horton, P. Jha, R. Laxminarayan, C. N. Mock & R. Nugent (Eds), *Disease Control Priorities. Third Edition (Volume 9): Improving Health and Reducing Poverty* (pp. 167-181). International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank
- Coalter, F. (2005). *The social benefits of sport* (Volume 17). Edinburgh: Sport Scotland.
- Cohen, J. (2020). Wuhan seafood market may not be source of novel virus spreading globally. *Science*, 10.

- Dhall, A. (2020). Sweat your way out of the Covid-19 pandemic. *The Times of India*. Retrieved on 24-5-2021 from: <https://timesofindia.indiatimes.com/blogs/pull-and-hook/sweat-your-way-out-of-the-covid-19-pandemic/>.
- Dashraath, P., Wong, J. L. J., Lim, M. X. K., Lim, L. M., Li, S., Biswas, A., ... & Su, L. L. (2020). Coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic and pregnancy. *American journal of obstetrics and gynecology*, 222(6), pp. 521-531.
- Di Gennaro, F., Pizzol, D., Marotta, C., Antunes, M., Racalbuto, V., Veronese, N. & Smith, L. (2020). Coronavirus diseases (COVID-19) current status and future perspectives: a narrative review. *International journal of environmental research and public health*, 17(8), 2690.
- Dominski, F. H., & Brandt, R. (2020). Do the benefits of exercise in indoor and outdoor environments during the COVID-19 pandemic outweigh the risks of infection?. *Sport sciences for health*, 16(3), pp. 583-588.
- Donthu, N. & Gustafsson, A. (2020). Effects of COVID-19 on business and research. *Journal of Business Research*, 117, pp. 284-289.
- Drewes, M., Daumann, F. & Follert, F. (2021). Exploring the sports economic impact of COVID-19 on professional soccer. *Soccer & Society*, 22(1-2), pp. 125-137.
- Eime, R. M., Young, J. A., Harvey, J. T., Charity, M. J., & Payne, W. R. (2013). A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for children and adolescents: informing development of a conceptual model of health through sport. *International journal of behavioral nutrition and physical activity*, 10(1), pp. 1-21.
- Elliott, S., Drummond, M. J., Prichard, I., Eime, R., Drummond, C., & Mason, R. (2021). Understanding the impact of COVID-19 on youth sport in Australia and consequences for future participation and retention. *BMC public health*, 21(448), pp. 1-16.
- Epstein, J. M. (2009). Modelling to contain pandemics. *Nature*, 460(7256), pp. 687-687.
- European Parliament (2021). *Texts Adopted. P9_TA(2021)0045. The impact of Covid-19 on youth and on sport. European Parliament resolution of 10 February 2021 on the impact of COVID-19 on youth and on sport (2020/2864(RSP))*. European Parliament. Retrieved on 15-5-2021 from: [https://www.europarl.europa.eu/doceo/ document/TA-9-2021-](https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-)

0045_EN.pdf.

- Fuller, R. (2020). Wimbledon cancelled due to coronavirus - where does that leave tennis in 2020? BBC Sport. Retrieved on 25-5-2021 from: <https://www.bbc.com/sport/tennis/52104196>.
- Gatto, M., Bertuzzo, E., Mari, L., Miccoli, S., Carraro, L., Casagrandi, R. & Rinaldo, A. (2020). Spread and dynamics of the COVID-19 epidemic in Italy: Effects of emergency containment measures. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 117(19), pp. 10484-10491.
- Galea, S., Merchant, R. M., & Lurie, N. (2020). The mental health consequences of COVID-19 and physical distancing: the need for prevention and early intervention. *JAMA internal medicine*, 180(6), pp. 817-818.
- Gavin, B., Lyne, J., & McNicholas, F. (2020). Mental health and the COVID-19 pandemic. *Irish journal of psychological medicine*, 37(3), pp. 156-158.
- González, L. M., Devís-Devís, J., Pellicer-Chenoll, M., Pans, M., Pardo-Ibañez, A., García-Massó, X., ... & Pérez-Samaniego, V. (2021). The Impact of COVID-19 on Sport in Twitter: A Quantitative and Qualitative Content Analysis. *International journal of environmental research and public health*, 18(9), 4554.
- Gould, G. M. & Pyle, W. L. (2019). *Anomalies and curiosities of medicine*. Good Press.
- Grix, J., Brannagan, P. M., Grimes, H. & Neville, R. (2020). The impact of Covid-19 on sport. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 13(1), pp. 1-12.
- Gualano, M. R., Lo Moro, G., Voglino, G., Bert, F. & Siliquini, R. (2020). Effects of Covid-19 lockdown on mental health and sleep disturbances in Italy. *International journal of environmental research and public health*, 17(13), 4779.
- Guttman, A. (2004). *Sports: the first five millennia*. Amherst: University of Massachusetts Press.
- Guttman, A. (1986). *Sports spectators*. New York: Columbia University Press.

- Harris, D. N. & Larsen, M. F. (2021). *The effects of the New Orleans post-Katrina market-based school reforms on medium-term student outcomes*. Education Research Alliance for New Orleans. Retrieved on 5-5-2021 from: <https://educationresearchalliancenaola.org/files/publications/Harris-Larsen-Reform-Effects-2021-05-17.pdf>
- Harris, D. N. & Larsen, M. F. (2016). *The Effects of the New Orleans Post-Katrina School Reforms on Student Academic Outcomes*. Education Research Alliance for New Orleans. Retrieved on 5-5-2021 from: <https://educationresearchalliance.nola.org/files/publications/The-Effects-of-the-New-Orleans-Post-Katrina-School-Reforms-on-Student-Academic-Outcomes.pdf>.
- Hays, J. N. (2005). *Epidemics and pandemics: Their impacts on human history*. ABC-CLIO.
- Horky, T. (2021). No sports, no spectators—no media, no money? The importance of spectators and broadcasting for professional sports during COVID-19. *Soccer & Society*, 22(1-2), pp. 96-102.
- Hossain, M. (2021). The effect of the Covid-19 on sharing economy activities. *Journal of Cleaner Production*, 280, 124782.
- Hsiang, S., Allen, D., Annan-Phan, S., Bell, K., Bolliger, I., Chong, T., ... & Wu, T. (2020). The effect of large-scale anti-contagion policies on the COVID-19 pandemic. *Nature*, 584(7820), pp. 262-267.
- Huremović, D. (2019a). Brief history of pandemics (pandemics throughout history). In D. Huremović (Ed.), *Psychiatry of pandemics* (pp. 7-35). Springer, Cham.
- Hughes, J. M., Wilson, M. E., Pike, B. L., Saylor, K. E., Fair, J. N., LeBreton, M., Tamoufe, U., Djoko, C. F., Rimoin, A. W. & Wolfe, N. D. (2010). The origin and prevention of pandemics. *Clinical Infectious Diseases*, 50(12), pp. 1636-1640.
- International Monetary Fund (2020). *The Great Lockdown*. Retrieved on 27-5-2021 from: <https://blogs.imf.org/2020/04/14/the-great-lockdown-worst-economic-down-turn-since-the-great-depression/>

- Jebril, N. M. T. (2020). World Health Organization declared a pandemic public health menace: A systematic review of the coronavirus disease 2019 “COVID-19”, *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(9), pp. 2784-2795.
- Jenkin, C. R., Eime, R. M., Westerbeek, H., O’Sullivan, G. & Van Uffelen, J. G. (2017). Sport and ageing: a systematic review of the determinants and trends of participation in sport for older adults. *BMC public health*, 17(1), pp. 1-20.
- Jones, D., Switzer, A., Rawnsley, P. & Bridge, T. (2020). *Understanding the impact of COVID-19 on the sports industry*. Deloitte. Retrieved on 12-5-2021 from: <https://www2.deloitte.com/uk/en/pages/sports-business-group/articles/understanding-the-impact-of-covid-19-on-the-sports-industry.htm>
- Jones, K. E., Patel, N. G., Levy, M. A., Storeygard, A., Balk, D., Gittleman, J. L., & Daszak, P. (2008). Global trends in emerging infectious diseases. *Nature*, 451(7181), pp. 990-993.
- Kilbourne, E. D. (2006). Influenza pandemics of the 20th century. *Emerging infectious diseases*, 12(1), pp. 9-14.
- Kontoangelos, K., Economou, M. & Papageorgiou, C. (2020). Mental health effects of COVID-19 pandemic: a review of clinical and psychological traits. *Psychiatry investigation*, 17(6), pp. 491-505.
- Kraus, S., Clauss, T., Breier, M., Gast, J., Zardini, A. & Tiberius, V. (2020). The Economics of COVID-19: Initial Empirical Evidence on How Family Firms in Five European Countries Cope with the Corona Crisis. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 26(5), pp. 1067-1092.
- Krosnick, J. A. (2018). Questionnaire design. In *The Palgrave handbook of survey research* (pp. 439-455). Palgrave Macmillan, Cham.
- Kuhfeld, M., Soland, J., Tarasawa, B., Johnson, A., Ruzek, E., & Liu, J. (2020). Projecting the potential impact of COVID-19 school closures on academic achievement. *Educational Researcher*, 49(8), pp. 549-565.
- Kyle, D. G. (2014). *Sport and spectacle in the ancient world. Second Edition*. New York: Wiley-Blackwell.

- LePan, N. (2020). Visualizing the history of pandemics. *Visual Capitalist*, 14.
- Lee, J. (2020). Mental health effects of school closures during COVID-19. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(6), p. 421.
- Leitner, T. & Kumar, S. (2020). Where did SARS-CoV-2 come from?. *Molecular biology and evolution*, 37(9), pp. 2463-2464.
- Lundstrom, K., Seyran, M., Pizzol, D., Adadi, P., Mohamed, Abd El-Aziz T., Hassan, S.S., Soares, A., Kandimalla, R., Tambuwala, M.M., Aljabali, A.A.A., Kumar Azad, G., Pal Choudhury, P., Uversky, V.N, Sherchan, S.P., Uhal, B.D., Rezaei, N. & Brufsky, A.M. (2020). The Importance of Research on the Origin of SARS-CoV-2. *Viruses*, 12(11), 1203.
- Lytras, S., Hughes, J., Xia, W., Jiang, X., & Robertson, D. L. (2021). Exploring the natural origins of SARS-CoV-2. *bioRxiv*.
- Madhav, N., Oppenheim, B., Gallivan, M., Mulembakani, P., Rubin, E. & Wolfe, N. (2018). Pandemics: risks, impacts, and mitigation. In D. T. Jamison, H. Gelband, S. Horton, P. Jha, R. Laxminarayan, C. N. Mock & R. Nugent (Eds), *Disease Control Priorities. Third Edition (Volume 9): Improving Health and Reducing Poverty* (pp. 315-345). International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.
- Mehrsafar, A. H., Gazerani, P., Zadeh, A. M., & Sánchez, J. C. J. (2020). Addressing potential impact of COVID-19 pandemic on physical and mental health of elite athletes. *Brain, behavior, and immunity*, 87, pp. 147-148.
- Morens, D. M. & Taubenberger, J. K. (2018). The mother of all pandemics is 100 years old (and going strong)!. *American journal of public health*, 108(11), pp. 1449-1454.
- Morse, S. S. (2001) Factors in the Emergence of Infectious Diseases. In A.T. Price-Smith (Ed.), *Plagues and Politics. Global Issues Series* (pp. 8-26). London: Palgrave Macmillan.
- National Basketball Association (NBA) (2020). NBA to suspend season following Wednesday's games. Retrieved on 22-5-2021 from: <https://www.nba.com/news/nba-suspend-season-following-wednesdays-games>.

- Nauright, J., Zipp, S. & Kim, Y. H. (2020). The sports world in the era of COVID-19. *Sport in Society*, 23(11), pp. 1703-1706.
- Özdin, S. & Bayrak Özdin, Ş. (2020). Levels and predictors of anxiety, depression and health anxiety during COVID-19 pandemic in Turkish society: The importance of gender. *International Journal of Social Psychiatry*, 66(5), pp. 504-511.
- Oxford learner's Dictionaries (2021). Definition of pandemic noun from the Oxford Advanced American Dictionary. Retrieved on 12-5-2021 from: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/pandemic_1?q=pandemic.
- Papanikos, G. T. (2021). Thucydides and the synchronous pandemic. *Athens Journal of History*, 7(1), pp. 71-94.
- Pfefferbaum, B. & Carol, S. North, C. S. (2020). Mental Health and the Covid-19 Pandemic. *The New England Journal of Medicine*, 383(6), pp. 510-512.
- Rasmussen, A L. (2021). On the origins of SARS-CoV-2. *Nature Medicine*, 27, pp. 9-9.
- Ratten, V. (2020). Coronavirus (covid-19) and entrepreneurship: changing life and work landscape. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 32(5), pp. 503-516.
- Retief, F. P. & Cilliers, L. (1998). The epidemic of Athens, 430-426 BC. *South African Medical Journal*, 88(1), pp. 50-53.
- Russell, B. (1951). *The Impact of Science on Society*. Routledge.
- Saini, K. S., de Las Heras, B., de Castro, J., Venkitaraman, R., Poelman, M., Srinivasan, G., ... & Curigliano, G. (2020). Effect of the COVID-19 pandemic on cancer treatment and research. *The Lancet Haematology*, 7(6), e432-e435.
- Schleicher, A. (2020). *The impact of COVID-19 on education - Insights from Education at a Glance 2020*. Organization for Economic Co-operation and Development – OECD.
- Schwartz, D. A. (2020). The effects of pregnancy on women with COVID-19: Maternal and infant outcomes. *Clinical Infectious Diseases*, 71, pp. 2042-2044

- Settersten Jr, R. A., Bernardi, L., Härkönen, J., Antonucci, T. C., Dykstra, P. A., Heckhausen, J., Kuh, D., Mayer, K. U., ... & Thomson, E. (2020). Understanding the effects of Covid-19 through a life course lens, *Advances in Life Course Research*, 45, 100360.
- Seyran, M., Pizzol, D., Adadi, P., El-Aziz, T. M. A., Hassan, S. S., Soares, A., ... & Brufsky, A. M. (2021). Questions concerning the proximal origin of SARS-CoV-2. *Journal of Medical Virology*, 93 pp. 1204–1206.
- She, J., Jiang, J., Ye, L., Hu, L., Bai, C. & Song, Y. (2020). 2019 novel coronavirus of pneumonia in Wuhan, China: emerging attack and management strategies. *Clinical and translational medicine*, 9(1), pp. 1-7.
- Sherry, M., Ghaffar, A. & Bishai, D. (2018). Community Platforms for Public Health Interventions. In D. T. Jamison, H. Gelband, S. Horton, P. Jha, R. Laxminarayan, C. N. Mock & R. Nugent (Eds), *Disease Control Priorities. Third Edition (Volume 9): Improving Health and Reducing Poverty* (pp. 267- 283). International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.
- Silva, P. C., Batista, P. V., Lima, H. S., Alves, M. A., Guimarães, F. G. & Silva, R. C. (2020). COVID-ABS: An agent-based model of COVID-19 epidemic to simulate health and economic effects of social distancing interventions. *Chaos, Solitons & Fractals*, 139, 11008.
- Soga, M., Evans, M. J., Tsuchiya, K. & Fukano, Y. (2021). A room with a green view: the importance of nearby nature for mental health during the COVID-19 pandemic. *Ecological Applications*, 31(2), e2248.
- Solans-Domènech, M., Pons, J. M. V., Adam, P., Grau, J. & Aymerich, M. (2019). Development and validation of a questionnaire to measure research impact. *Research Evaluation*, 28(3), pp. 253–262.
- Stone, D. H. (1993). Design a questionnaire. *British Medical Journal*, 307(6914), pp. 1264-1266.
- Tulchin-Francis, K., Stevens Jr, W., Gu, X., Zhang, T., Roberts, H., Keller, J., ... & VanPelt, J. (2021). The impact of the coronavirus disease 2019 pandemic on physical activity in US children. *Journal of Sport and Health Science*, 10(3), pp. 323-332.

- UNESCO (2020). COVID-19 education response. Retrieved on 22-5-2021 from: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/globalcoalition>
- van Driel, M., & Del Mar, C. (2009). Interventions to prevent transmission of the common cold. In R. Eccles & O. Weber (Eds.), *Common Cold* (pp. 211-219). Birkhäuser Basel.
- Vasantharaju, N. & Harinarayana, N. S. (2016). Online survey tools: A case study of Google Forms. Paper presented at the *National Conference on Scientific, Computational & Information Research Trends in Engineering*. GSSS-IETW, Mysore.
- Wankel, L. M. & Berger, B. G. (1990). The psychological and social benefits of sport and physical activity. *Journal of leisure research*, 22(2), pp. 167-182.
- Watkins, J. (2020). Preventing a covid-19 pandemic. We need to think beyond containment, *BMJ*, 368, m810.
- Webb, T. (2021). The future of officiating: analysing the impact of COVID-19 on referees in world football. *Soccer & Society*, 22(1-2), pp. 12-18.
- Wibowo, Y. G., & Indrayana, B. (2019). Sport: A review of healthy lifestyle in the world. *Indonesian Journal of Sport Science and Coaching*, 1(1), pp. 30-34.
- Wilson, O. W., Holland, K. E., Elliott, L. D., Duffey, M. & Bopp, M. (2021). The Impact of the COVID-19 Pandemic on US College Students' Physical Activity and Mental Health. *Journal of Physical Activity and Health*, 18(3), pp. 272-278.
- Wong, A. Y. Y., Ling, S. K. K., Louie, L. H. T., Law, G. Y. K., So, R. C. H., Lee, D. C. W., ... & Yung, P. S. H. (2020). Impact of the COVID-19 pandemic on sports and exercise. *Asia-Pacific journal of sports medicine, arthroscopy, rehabilitation and technology*, 22, pp. 39-44.
- World Health Assembly, 65. (2012). *Global burden of mental disorders and the need for a comprehensive, coordinated response from health and social sectors at the country level: report by the Secretariat*. World Health Organization. Retrieved on 18-5-2021 from: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/78898>.

World Health Organization (WHO) (2020a). *Coronavirus disease (COVID-19)*. Retrieved on 21-5-2021 from: <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19>.

World Health Organization (WHO) (2020b). *Novel Coronavirus (2019-nCoV): situation report, 22*. Retrieved on 15-5-2021 from: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/330991>.

World Health Organization (WHO) (2020c). *Coronavirus disease (COVID-19): Staying active*. Retrieved on 20-5-2021 from: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19-staying-active>.

World Health Organization (WHO) (2020d). *Impact of COVID-19 on people's livelihoods, their health and our food systems*. Retrieved on 28-5-2021 from: <https://www.who.int/news/item/13-10-2020-impact-of-covid-19-on-people's-livelihoods-their-health-and-our-food-systems>.

Woolhouse, M. E. J. & S. Gowtage-Sequeria, 2005. Host Range and Emerging and Reemerging Pathogens. *Emerging Infectious Diseases*, 11(12), pp. 1842–1847.

Xiong, J., Lipsitz, O., Nasri, F., Lui, L. M., Gill, H., Phan, L., ... & McIntyre, R. S. (2020). Impact of COVID-19 pandemic on mental health in the general population: A systematic review. *Journal of Affective Disorders*, 277(1), pp. 55-64.

Ελληνική

Βάμβουκας, Μ. Ι. (2010). *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη (1999). *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Αφουξενίδης, Α. & Σωτήρης Χτούρης, Σ. (2020). Προλογικό σημείωμα: συνομιλώντας για την πανδημία. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 154, 1-10.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Ε.Ε.) (2020). *Πρόταση. Οδηγία του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με προσωρινά μέτρα ως προς τον φόρο προστιθέμενης αξίας για εμβόλια και in vitro διαγνωστικά ιατροτεχνολογικά προϊόντα για τη*

- νόσο COVID-19 στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της πανδημίας COVID-19. Βρυξέλλες, 28.10.2020, COM(2020) 688 final 2020/0311 (CNS). Διαθέσιμο on line από: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2020:0688:FIN:EL:PDF>.
- Λεοντίδου, Α. (2020). Πολεοδομία και πανδημία στη συμπαγή πόλη της Μεσογείου: Ανθρωπογεωγραφικές παράπλευρες απώλειες του Covid-191. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 154, 11-27.
- Μαζοκοπάκης, Η. Ε. (2019). Η «χολέρα» στην Ιπποκρατική Συλλογή. *Archives of Hellenic Medicine/Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής*, 36(6), σσ. 830-834.
- Μεγάλο Ηλεκτρονικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας των εκδόσεων ΠΑΤΑΚΗ (ΜΗΛΑΝΕΓ) (2021). «*Λήμμα: πανδημία*». Διαθέσιμο on line από: <http://lexicon-neohel.patakis.gr/el>.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2010). *Ετυμολογικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας. Ιστορία λέξεων. Με σχόλια και ένθετους πίνακες*. Αθήνα: Κέντρο λεξικολογίας.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2005). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Β' Έκδοση*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικογραφίας.
- Μπεμπέτσος, Ε., Κωνσταντινίδης, Χ. & Κωνσταντούλας, Δ. (2021). Πανδημία από κορωνοϊό (COVID-19) και Φυσική Δραστηριότητα Ο σημαντικός ρόλος του φύλου και της ηλικίας. *Archives of Hellenic Medicine/Arheia Ellenikes Iatrikes*, 38(2), σσ. 231-236.
- Προεδρικό Διάταγμα. 41/2006 (2006). *ΦΕΚ 44/Α/2.3.2006-Παρακολούθηση των ζωνοδόσων και των ζωνοσογόνων παραγόντων, σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 2003/99/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου*.
- Πύλλη, Μ. & Ραφτόπουλος Β. (2012). Περιγραφή των βασικών μεθόδων δειγματοληψίας των δύσκολα προσβάσιμων πληθυσμών που χρησιμοποιούνται στην επιτήρηση της HIV λοίμωξης. *Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής*, 29(6), σσ. 737-747.
- Σέργης, Ι. (2020). *Οι πανδημίες και οι προσπάθειες διεθνούς αντιμετώπισής τους. Μια συγκριτική εξέταση των πανδημιών και της αντιμετώπισής τους, από την ισπανική γρίπη μέχρι τον covid-19*. Διπλωματική Εργασία για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης. Θεσσαλονίκη. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright©Πανεπιστήμιο Πατρών. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1988 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

Φωτεινή Θάνου

&

Βασίλειος Παπαθανασίου

2021